ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร)

ปริญญา

การจัดการทรัพยากร | โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา

สาขา | **ภาควิชา**

เรื่อง การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Forest Resource Utilization of Households in Ban Na Mai Sub-management Area, Feuang District, Vientiane Province, Lao People's Democratic Republic

นามผู้วิจัย นายสุพาลักษณ์ ธรรมมะสอน

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นุชนาถ มั่งคั่ง, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม .....

(รองศาสตราจารย์สันติ สุขสอาด, วท.ด.)

ประธานสาขาวิชา .....

(อาจารย์กัมปนาท วิจิตรศรีกมล, Dr.agr.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

.....

(รองศาสตราจารย์กัญจนา ธีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. .....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Forest Resource Utilization of Households in Ban Na Mai Sub-management Area, Feuang District, Vientiane Province, Lao People's Democratic Republic

โดย

นายสุพาลักษณ์ ธรรมมะสอน

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร)
พ.ศ. 2556

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สุพาลักษณ์ ธรรมมะสอน 2556: การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร) สาขาวิชาการจัดการทรัพยากร โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผู้ช่วยศาสตราจารย์นุชนาถ มั่งคั่ง, Ph.D. 112 หน้า

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา 2) ลักษณะการจัดการป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา 3) ประเภท ปริมาณ และมูลค่าการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา และ4) แนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนในพื้นที่ศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนที่ใช้ประโยชน์ในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ พื้นที่ของ 4 หมู่บ้าน คือ บ้านนาบอน บ้านนาใหม่ บ้านหนองเป็ด และบ้านนาแชง จำนวน 196 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์มูลค่าของการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 75.5 เป็นเพศชาย อายุ เฉลี่ย 43 ปี มีรายได้ เฉลี่ย 110,166.84 บาทต่อปี ค่าใช้จ่าย เฉลี่ย 49,797.29 บาทต่อปี โดยมีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรจากป่ารวม 22 ประเภท ได้แก่ ไม้ไผ่ชอด ไม้ไผ่เฮี้ย หวาย ไม้ท่อน เห็ดหูหนู เห็ดขาว เห็ดบี้ เห็ดโคน หน่อไม้เฮี้ย หน่อไม้ชอด ผักกูด ผักหนาม ผักหวาน หมูป่า กระรอก อ้น กบ ปู ปลา ไข่มดแดง เครือแหม และไม้ฟืน โดยนำมาใช้บริโภคในครัวเรือและจำหน่าย ซึ่งมีมูลค่าสุทธิจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ เฉลี่ยต่อครัวเรือน มีค่าเท่ากับ 13,833.73 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และมูลค่าสุทธิจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนทั้งหมดในพื้นที่เขตคุ้มครองย่อยนาใหม่เท่ากับ 5,505,824.54 บาทต่อปี สำหรับผลการวิเคราะห์ลักษณะการจัดการป่าไม้ พบว่า หน่วยงานภาครัฐ ในพื้นที่คือ ห้องการกสิกรรมและป่าไม้ เมืองเฟืองเป็นหน่วยงานหลักที่ให้การสนับสนุนทั้งด้านวิชาการและงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมดูแลปกปักรักษาป่าไม้รวมกับหน่วยงานป่าไม้บ้านของแต่ละหมู่บ้าน ภายใต้กฎกติกา และระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.53 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้านคือ ด้านการวางกฎกติกาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรจากป่าไม้ในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ ค่าเฉลี่ย 3.61 รองลงมาคือ ด้านการจัดองค์กร ค่าเฉลี่ย 3.50 และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ค่าเฉลี่ย 3.45 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาได้แก่ หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมให้ความรู้ด้านการใช้ประโยชน์และความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ การปกปักรักษา การฟื้นฟู รวมถึงวิธีการเก็บผลิตผลป่าไม้ และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ที่เหมาะสมและยั่งยืน

_____ _____ ___ / ___ / ___

ลายมือชื่อนิสิต ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Souphalack Thammasone 2013: Forest Resource Utilization of Households in Na Mai Sub-management Area, Feuang District, Vientiane Province, Lao People's Democratic Republic. Master of Science (Resource Management), Major Field: Resource Management, Interdisciplinary Graduate Program. Thesis Advisor: Assistant Professor Nuchanata Mungkung, Ph.D. 112 pages.

This research was conducted in Feuang District, Vientiane Province of Laos. It aimed to study 1) socio-economic characteristics of households, 2) Forest management characteristics of the sample households, 3) type, quantity, and value of forest resource utilization of households, and 4) community's forest resource management in research area. Sample group was 196 households living in 4 villages within Na Mai Minor Protectorate Area, namely Ban Na Bon, Ban Na Mai, Ban Nong Ped and Ban Na Seang. interviewing was used as a tool to collect data and then evaluated by using computer statistical program. Analytical statistics included frequency, percentage, minimum value, maximum value, the arithmetic mean and value of forest resource utilization analysis.

The research found that most of the sample group or about 75.5 % were male, aged average 43 years old. earned income average 110,166.84 baht per year while average expenses were 49,797.29 baht per year. Sample households use 22 types of forest products, namely, *maisod; Oxytenanthera parvifolia, maiheir; Schizospachyum zollingeri, rattan palm / Calamus sp, Logs, Auricularia sp, Letinus Sqrrosulus, Schisophyllum commuue, Schisophyllum Commuue Fr, bamboo shoots: maiheir; schizospachyum zollingeri, bamboo shoots: maisod; Oxytenanthera parvifolia, Vegetable fern; Diplazium esculentum, Lasia spinosa (L.) Thwaites, Melientha suavis ;Sauropus androgynus (L.) Merr, wild boar, squirrel, Bamboo rat or Mole rat, frog, crab, fish, Ant egg, Kuaham,Firewood.* The forest products were collected for home use and sale. The mean annual net value of forest resources utilization for all households was 13,833.73 baht per household, while the mean annual net value of forest resources utilization overall for the upper Na Mai Sub-management Area, was 5,505,824.54 baht per year. The analysis results on forest management showed that the Fueang District Office of Agriculture and Forestry is the key actor that provide technically and financially supports the Village Forest Unit to protect their forest. For forest resource management of community, The households had overall opinion towards forest resource management at good level (mean 3.53). When consider aspect by aspect, the research found that the sample group had opinion at good level in all aspect which were as follow; rules and regulations for community's forest resource utilization for conservation (mean 3.61), organization (mean 3.50) and community's participation (mean 3.45) respectively.

The present research suggests Fuang DAFO to raise awareness to the local on forest conservation, restoration as well as to extend knowledge or train them on sustainable harvest and utilization of forest resource.

_____ _____ ___ / ___ / ___

Student's signature Thesis Advisor's signature

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณา ช่วยเหลือจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นุชนาถ มั่งคั่ง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และรองศาสตราจารย์ ดร. สันติ สุขสอาด อาจารย์ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก รองศาสตราจารย์สยาม อรุณศรีมรกต ที่ได้กรุณาให้ความรู้ ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นต่างๆ ตลอดทั้งตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา เป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบพระคุณคณาอาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ทุกท่าน เป็นอย่างสูง โดยเฉพาะคณาจารย์สาขาวิชาการจัดการทรัพยากร ที่ได้ให้ความรู้อันมีคุณค่าและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง รวมถึงผู้เขียนตำรา เอกสาร บทความต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและนำมาอ้างอิงในงานวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ (สพร.) ประเทศไทย (Thailand International Cooperation Agency: TICA) ที่ได้สนับสนุนทุนการศึกษาและการวิจัยครั้งนี้ เป็นอย่างดีตลอดเวลาจนสำเร็จการศึกษา

ขอขอบพระคุณองค์การจัดตั้งรัฐที่ข้าพเจ้าสังกัดอยู่ ซึ่งได้ให้โอกาสแก่ข้าพเจ้ามาศึกษาเรียนรู้วิชาการต่างๆ และขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตลาวประจำประเทศไทย ที่คอยช่วยเหลือให้คำปรึกษาในหลายด้านในการศึกษาครั้งนี้ รวมถึงห้องการกสิกรรมและป่าไม้ เมืองเฟือง พร้อมด้วยประชาชน ในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ ได้แก่ บ้านนาแชง บ้านนาบอน บ้านหนองเป็ด และบ้านนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ที่ให้คำแนะนำอำนวยความสะดวกช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

สุดท้ายขอกราบขอบพระคุณ ครอบครัวของข้าพเจ้า และเพื่อนทุกๆคน ที่คอยให้กำลังใจเสมอมา จนกระทั้งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ จนทำให้การศึกษาครั้งนี้ประสบความสำเร็จไปได้ด้วยดี

สุพาลักษณ์ ธรรมมะสอน

ตุลาคม 2556

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง (3)

สารบัญภาพ (7)

บทที่ 1 บทนำ 1

ความสำคัญของปัญหา 1

วัตถุประสงค์ของการศึกษา 4

ประโยชน์ที่ได้รับ 4

ขอบเขตการศึกษา 4

นิยามศัพท์ 5

บทที่ 2 การตรวจเอกสาร 6

ความสำคัญและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ 6

การพึ่งพิงและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ 10

แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 12

ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับป่าชุมชน 15

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ 20

ทฤษฎีเกี่ยวกับมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 22

งานวิจัยเกี่ยวข้อง 25

บทที่ 3 วิธีการศึกษา 27

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา 27

อุปกรณ์การวิจัย 29

การเก็บรวบรวมข้อมูล 29

การวิเคราะห์ข้อมูล 30

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4 ผลการศึกษา	35
ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา	35
ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ศึกษา	40
ส่วนที่ 2 ลักษณะการจัดการป่าไม้ ของครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา	48
ส่วนที่ 3 ประเภท ปริมาณ และมูลค่าการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ ของครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา	51
ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ของชุมชน	71
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	81
สรุปผลการศึกษา	81
ข้อเสนอแนะ	83
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	85
ภาคผนวก	91
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์	92
ภาคผนวก ข ผลการวิเคราะห์ค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม	109
ประวัติการศึกษา และการทำงาน	112

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	พื้นที่ป่าไม้ของ สปป. ลาว ในปี พ.ศ. 2525 – 2545	2
2	จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง จำแนกตามขนาดของหมู่บ้านเป้าหมาย ที่ใช้ในการศึกษา	29
3	สภาพอากาศและปริมาณน้ำฝน	37
4	จำนวนครัวเรือนและจำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษา	39
5	ลักษณะทางด้านสังคมของครัวเรือนตัวอย่าง ในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556	40
6	ถิ่นกำเนิด และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านของครัวเรือนตัวอย่าง ในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556	42
7	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ของครัวเรือนตัวอย่าง ในเขตคุ้มครองย่อย นาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556	42
8	ขนาดการถือครองที่ดินของครัวเรือนตัวอย่าง ในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556	43
9	การประกอบอาชีพหลัก ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนา ใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556	44

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
10	การประกอบอาชิพรอง ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556	44
11	รายได้ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556	45
12	ที่มาของรายได้ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556	46
13	รายจ่ายของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556	46
14	เปรียบเทียบรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อย นาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556	47
15	ภาวะหนี้สินของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556	47
16	สาเหตุที่ไม่มีหนี้สินของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยบ้านนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556	48
17	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลการใช้ประโยชน์ ทรัพยากรป่าไม้ ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556	52

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
18	ประเภทการใช้ทรัพยากรป่าไม้และชวงเวลาที่เก็บหาทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556	54
19	ประริมาญการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ ระยะเวลาที่เก็บและค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเก็บหาทรัพยากรป่าไม้ ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556	58
20	จำนวนครั้งในการเก็บหาทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556	63
21	มูลค่าการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยบ้านนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556	69
22	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนด้านการจัดองค์การ ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556	72
23	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ของครัวเรือนตัวอย่าในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556	74

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
24	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนด้านการวางกฎกติกาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ ของครัวเรือนตัวอย่าง ในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556	77
25	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ.ศ. 2556	80
26	จำนวนและร้อยละจำแนกตามปัญหาที่พบในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ.ศ. 2556	80

ตารางผนวกที่

1	ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นแบบสอบถามการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนเป็นรายข้อ (Item-total Statistics)	110

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	มูลค่าการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้	24
2	แผนที่แสดงพื้นที่ที่ทำการศึกษา	36
3	โครงสร้างกลุ่มการจัดตั้งป่าไม้บ้าน	51

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) ตั้งอยู่ในทวีปเอเชีย มีพื้นที่ประเทศ 23.68 ล้านเฮกแตร์ (148 ล้านไร่) มีประชากรทั้งหมด 6,256,197 คน เป็นหญิง 3,133,059 คน และชาย 3,123,138 คน เขตปกครองประกอบด้วย 17 แขวง 143 เมือง (กรมสถิติ, 2554) เนื่องจาก สปป. ลาว มีที่ตั้งอยู่ในอาณาบริเวณของพื้นที่ป่าไม้เขตร้อน ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ทั้งพืชและสัตว์ ป่า ที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ประชาชนลาวเผ่าต่าง ๆ ทั้งในเขตชนบท และตัวเมืองได้ใช้ประโยชน์เพื่อยังชีพ และเพื่อการค้าขายโดยตลอดมา จากการประเมินการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นในชนบท พบว่าประชาชนกว่าร้อยละ 80 ของประชากรลาวทั้งหมดอาศัยทรัพยากรป่าไม้ เช่น ของป่าหรือผลผลิตที่เกิดจากป่าไม้ใช้เนื้อไม้ (Non – Timber Forest Products (NTFPs) เพื่อการยังชีพ ร้อยละ 44 ของมูลค่าการยังชีพทั้งหมด และมีรายได้จากการขายของป่าประมาณ 320 ดอลลาร์สหรัฐต่อครัวเรือนต่อปี ร้อยละ 55 ของรายได้ทั้งหมดในครัวเรือน (กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ และองค์การวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, 2548) ในช่วง 2 ทศวรรษผ่านมา ทรัพยากรป่าไม้นับว่ามีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของชาติเป็นอย่างมาก เห็นได้จากสัดส่วนของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่ได้จากทรัพยากรป่าไม้ในปี พ.ศ. 2548 มีถึงร้อยละ 6.9 (กรมสถิติ, 2549) และลดลงมาเป็น ร้อยละ 3.3 และ 2.7 ในปี พ.ศ. 2552 และ 2553 ตามลำดับ (กรมสถิติ, 2554)

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทรัพยากรป่าไม้มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ และชุมชนท้องถิ่นของ สปป. ลาว เป็นอย่างมาก แต่ในขณะเดียวกันพื้นที่ป่าไม้กลับถูกบุกรุก และถูกทำลายลงเป็นจำนวนมากในแต่ละปี จากข้อมูลการสำรวจ พบว่า ในปี พ.ศ 2525 พื้นที่ป่าไม้ใน สปป.ลาว มีถึงร้อยละ 49.14 ของพื้นที่ประเทศ หรือประมาณ 11.64 ล้านเฮกแตร์ และลดลงเหลือร้อยละ 47.20 หรือประมาณ 11.20 ล้านเฮกแตร์ ในปี พ.ศ 2535 หลังจากนั้นอีก 10 ปีต่อมา คือ ปี พ.ศ. 2545 พื้นที่ป่าไม้ใน สปป.ลาว เหลือเพียงร้อยละ 41.5 หรือประมาณ 9.80 ล้านเฮกแตร์ (กรมป่าไม้, 2548) จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า พื้นที่ป่าไม้ลดลงร้อยละ 1.94 (ประมาณ 0.44

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ล้านเฮกแตร์) ในช่วงปี พ.ศ. 2525-2535 และร้อยละ 5.70 (ประมาณ 1.40 ล้านเฮกแตร์) ในช่วงปี พ.ศ. 2535-2545 (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 พื้นที่ป่าไม้ของ สปป. ลาว ในปี พ.ศ. 2525 – 2545

ปี พ.ศ.	พื้นที่ป่าไม้ (ล้านเฮกแตร์)	ร้อยละ
2525	11.64	49.14
2535	11.20	47.20
2545	9.80	41.5

ที่มา: กรมป่าไม้ (2548)

แขวงเวียงจันทน์ เป็นแขวงหนึ่ง ที่ตั้งอยู่ทางภาคกลาง ของสปป. ลาว มีพื้นที่ประมาณ 2.25 ล้านเฮกแตร์ มีประชากรทั้งหมด 480,440 คน เป็นหญิง 236,216 คน และชาย 244,224 คน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 เมือง 560 หมู่บ้าน 81,693 ครัวเรือน (กรมสถิติ, 2554) เมืองเฟืองเป็นเมืองหนึ่งใน 13 เมือง ของแขวงเวียงจันทน์ มีพื้นที่ประมาณ 153,660.64 เฮกแตร์ พื้นที่ส่วนใหญ่ มีลักษณะเป็นภูเขา ความสูงจากระดับน้ำทะเล สูงกว่า 3,000 เมตร มีประชากรทั้งหมด 42,154 คน เป็นหญิง 20,674 คน และชาย 21,480 คน มี 44 หมู่บ้าน 3 ชนเผ่า ได้แก่ ชนเผ่าลาว 23,037 คน หญิง 11,256 คน ชนเผ่าขมุ 10,197 คน หญิง 5,038 คน ชนเผ่าม้ง 8,763 คน หญิง 4,380 คน (ห้องว่าการปกครองเมืองเฟือง, 2554) ด้วยลักษณะของพื้นที่ส่วนใหญ่ ที่เป็นภูเขา นอกเหนือจากการทำนาข้าวแล้ว ประชาชนดำรงชีวิตด้วยการพึ่งพิงธรรมชาติ โดยเข้าไปในพื้นที่ป่าไม้ เพื่อหาของป่า ล่าสัตว์ป่า มาบริโภคภายในครัวเรือนหรือจำหน่ายสร้างรายได้เสริมให้แก่ครัวเรือน เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชาชนเผ่าต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในเขตดังกล่าว

หมู่บ้านเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ เป็นเขตเชื่อมต่อระหว่างที่ราบลุ่มและภูเขา มีถนนเข้าไปถึงหมู่บ้าน มีไฟฟ้าใช้ มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 4,965 เฮกแตร์ ในนั้นมีเนื้อที่ป่าไม้ทั้งหมด 3,889 เฮกแตร์ ซึ่งรวมเอาพื้นที่ของ 4 หมู่บ้าน คือ บ้านนาบอน บ้านนาใหม่ บ้านหนองเป็ด และบ้านนาแชง (แผนกกสิกรรมและป่าไม้แขวงเวียงจันทน์, 2554) เขตดังกล่าวนี้มีประชาชนมาตั้งถิ่นฐานนานมาแล้ว แต่ก่อนประชาชนในเขตนี้ส่วนมากมีอาชีพทำนา และมีประชาชนจำนวนหนึ่งมีอาชีพทำไร่ เนื่องจากมีพื้นที่นาไม่เพียงพอ ในปี พ.ศ. 2533 หน่วยงาน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ที่เกี่ยวข้องของรัฐบาลได้ทำการจัดสรรที่ดิน และป่าไม้ แต่ยังขาดการติดตามตรวจสอบอย่างเป็นระบบ และในปี พ. ศ 2553 ประชาชนทั้งหมดในเขตดังกล่าวได้หยุดการถางป่าทำไร่ 100 % ซึ่งในระยะผ่านมา ในเขตดังกล่าวไม่มีการตัดไม้นำใช้ไม้เพื่อเศรษฐกิจ (การค้าขาย) มีแต่การนำใช้ไม้เพื่อการปลูกสร้างบ้านเรือน และการเก็บหาของป่าส่วนมากเพื่อใช้ในครัวเรือน และขายสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน (กรมป่าไม้, 2554) เขตคุ้มครองย่อยนาใหม่มีครัวเรือนทั้งหมด 398 ครัวเรือน มีประชากร 2,180 คน เป็นหญิง 733 คน และชาย 1,447 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ และเก็บหาของป่าเป็นอาชีพรอง (ห้องการแผนการและสถิติ เมืองเฟือง, 2554) จากข้อมูลการเก็บหาของป่าในปี พ.ศ. 2554 ของประชาชนที่อาศัยในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เช่น เครือแหม 16,000 ตัน หวายน้อย 18 ตัน หวายทูน 26,500 เส้น ต๋าว 500 กิโลกรัม และของป่าประเภทอื่นๆ แต่เนื่องจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คือ การเก็บหาให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ โดยไม่คำนึงถึงกำลังผลิตของป่า ทำให้อัตราการใช้ประโยชน์สูงกว่าอัตราการผลิต ซึ่งเป็นผลทำให้ป่าไม้มีสภาพที่เสื่อมโทรมลง (ห้องการกสิกรรมและป่าไม้เมืองเฟือง, 2554) นอกจากนี้ยังมีการนำไม้มาใช้ในการสร้างบ้านอยู่อาศัย นำไม้มาเป็นเชื้อเพลิงในการหุงต้มอาหารในแต่ละวัน ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าทรัพยากรป่าไม้ได้มีบทบาทสำคัญต่อความเป็นอยู่ของครัวเรือนในหมู่บ้านเขตคุ้มครองย่อยเป็นอย่างยิ่ง และยังหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ครัวเรือนในหมู่บ้านดังกล่าว หรือหมู่บ้านอื่น ๆ ในเขตเมืองเฟือง ดำรงชีวิตโดยปราศจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้

ด้วยเหตุผลทั้งหมดที่กล่าวมาได้นำมาซึ่งประเด็นความสำคัญของปัญหาการศึกษาในครั้งนี้ที่ต้องการศึกษาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตและพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ในอัตราที่เหมาะสมโดยไม่เกินกำลังการผลิตของป่า จึงมีความจำเป็นต้องทำการศึกษาถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ ตลอดจนศึกษาถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อการดำรงชีวิตของชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหา และหาวิธีการที่จะเสริมสร้างให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ป่าไม้ ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้อาจสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนจัดการ กำหนดแนวทางหรือมาตรการในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างเหมาะสม เพื่อให้พื้นที่ป่าไม้เกิดความอุดมสมบูรณ์และเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ และสังคมส่วนรวมได้ใช้อย่างยั่งยืนต่อไป

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา

2. เพื่อศึกษาลักษณะการจัดการป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา

3. เพื่อศึกษาประเภท ปริมาณ และมูลค่าการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา

4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและแนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนในพื้นที่ศึกษา

ประโยชน์ที่ได้รับ

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะหน่วยงานป่าไม้ อันเป็นหน่วยงานหลักในการวางแผนการจัดการ และกำหนดมาตรการควบคุมการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าไม้ของชุมชน ในการพิจารณากำหนดทิศทางการพัฒนาและการวางแผนการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างเหมาะสม และสามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกทางตามสภาพข้อเท็จจริงของปัญหาในพื้นที่เขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ และพื้นที่แห่งอื่นๆ ที่มีสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรป่าไม้คล้ายคลึงกัน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษานี้ครอบคลุมพื้นที่ 4 หมู่บ้าน คือ บ้านนาบอน บ้านนาใหม่ บ้านหนองเป็ด และบ้านนาแชง ภายใต้เขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ ซึ่งประชาชนมีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ โดยทางตรง เช่น ใช้ประโยชน์ จากไม้ฟืน ของป่า สัตว์ป่า เป็นต้น ซึ่งปริมาณการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ดังกล่าวได้นำมาคิดมูลค่าสุทธิ (ทั้งที่ใช้บริโภคในครัวเรือนและจำหน่าย) ตามราคาของผลิตผลป่าไม้ที่ปรากฏในพื้นที่ศึกษาในรอบปี พ.ศ.2554 ส่วนข้อมูลเศรษฐกิจสังคม ของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างเผ่าลาว โดยทำการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนที่อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน ที่สามารถให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นิยามศัพท์

การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะในการศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง การนำทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่เขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ มาใช้ประโยชน์ ในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ นำมาใช้ในครัวเรือน และนำไปจำหน่าย เพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน

ครัวเรือนตัวอย่าง หมายถึง ชาวเผาลาวที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน หรือสมาชิกในครัวเรือนเดียวกันที่สามารถให้ข้อมูลได้

ป่าชมใช้ของบ้าน หมายถึง ป่าไม้ในขอบเขตของบ้านที่รัฐได้มอบให้บ้านคุ้มครอง ปกปักรักษา และนำใช้ตามแผนกานมอบดิน มอบป่า (กฎหมายว่าด้วยป่าไม้, 2550)

ผลิตผลป่าไม้ หมายถึง เคื่องป่าของดงประเภทต่างๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ตามธรรมมะชาติ ซึ่งอาจจะเป็น ต้น ลำ เครือ หัว ราก ยอด หน่อ ใบ ดอก หมาก เม็ดหรือแก่น เปือก น้ำมัน อย่างไม้ เห็ด น้ำผึ้ง และอื่น ๆ (กฎหมายว่าด้วยป่าไม้, 2550)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การวิจัยเรื่อง จากหัวข้อและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อให้ได้มาวิธีการศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการค้นคว้าตรวจเอกสาร ทั้งที่เป็นแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความสำคัญและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้
2. การพึ่งพิงและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้
3. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
4. ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับป่าชุมชน
5. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้
6. ทฤษฎีเกี่ยวกับมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
7. ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา
8. งานวิจัยเกี่ยวข้อง

ความสำคัญและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ เป็นแหล่งวัตถุดิบ เพื่อประโยชน์โดยตรงของประชาชน ป่าไม้ช่วยเกื้อกูลสิ่งแวดล้อม พื้นที่ป่าไม้เป็นแหล่งเก็บรักษาทรัพยากรอื่นๆ ให้คงอยู่ ดังนั้น ทรัพยากรป่าไม้จึงเป็นพื้นฐานการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เป็นแหล่งพลังงาน เช่น ฟืน ถ่าน แหล่งวัตถุดิบ เพื่อการก่อสร้าง และอุตสาหกรรม แหล่งอาหาร แหล่งนันทนาการ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชน สัตว์ป่าจำต้องอาศัยป่าไม้เป็นที่อยู่อาศัย แหล่งน้ำ แหล่งอาหาร ที่ผสมพันธุ์ และที่หลบภัย ดังนั้นการทำลายป่าไม้จึงเท่ากับเป็นการทำลายโอกาสการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม ของประเทศ

ความหมายของป่า หมายถึง เป็นผลิตผลที่มีชีวิตทั้งหมดที่ไม่ใช่เนื้อไม้ซึ่งนำออกจากป่า และรวมถึงบริการอื่นๆ ที่ได้รับจากป่า ดังนั้นจะรวมไปถึงไม้ฟืน ถ่าน น้ำผึ้ง น้ำมันยางชัน เครื่องเทศ เครื่องจักสานที่ทำด้วย เถาวัลย์ หญ้าต่าง ๆ ที่ใช้เส้นใยในทำกระดาษหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากสัตว์ป่าเพื่อใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ หรือเป็นเครื่องประดับ ซึ่งได้แบ่งประเภทของป่าออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ (Hammelt, 1993)

1. ผลผลิตจากป่าที่ใช้เพื่อการบริโภค เป็นการนำของป่ามาใช้ในระดับครัวเรือน เช่น ใช้ประกอบอาหาร ยารักษาโรค และทำเครื่องประดับ เครื่องใช้สอยที่จำเป็นต่อการยังชีพ และผลผลิตที่เหลือสามารถนำไปขายในตลาดได้

2. คุณประโยชน์ทางอ้อมจากป่า ซึ่งได้แก่คุณค่าที่เกิดจากการรักษาต้นน้ำลำธาร การรักษาคุณภาพอากาศ การคุ้มครองสัตว์ป่า และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ครอบครัวที่ยังอาศัยของป่าเพื่อยังชีพ และเป็นรายได้ กล่าวคือ ประมาณร้อยละ 80 ของประชากรในประเทศที่กำลังพัฒนาของโลกต้องการของป่าเพื่อเป็นอาหาร และเพื่อบำรุงสุขภาพ ผู้หญิงจากครัวเรือนที่ยากจนมีส่วนพึ่งพาของป่ามากเพื่อใช้บริโภคและจำหน่ายเป็นรายได้เสริมของครัวเรือน ในระดับชุมชนของป่านับว่า เป็นวัตถุดิบที่สำคัญ ในปัจจุบันของป่าไม่น้อยกว่า 150 ชนิด ที่เป็นสินค้าสำคัญระหว่างประเทศ ยกตัวอย่าง เช่น น้ำผึ้ง หวาย ไม้ไผ่ ไม้ฟืน เห็ด หน่อไม้ พืชผักป่า และสัตว์ชนิดต่าง ๆ ในปัจจุบันของป่าเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจในระดับโลก เนื่องจาก มีการยอมรับเพิ่มขึ้นในส่วนที่สนับสนุนให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางด้านสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ (ปองพล พฤกษภากรณ์, 2552 อ้างถึง FAO, 2000)

ป่าไม้มีคุณค่า และมีความสำคัญมากที่ได้ให้ประโยชน์แก่มนุษยชาติทั้งทางตรง และทางอ้อม ประโยชน์ทางตรงเป็นประโยชน์ที่มนุษย์ได้รับโดยตรงจากป่าไม้ มีอยู่มากมายหลายอย่างที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ล้วนได้จากป่าทั้งสิ้น เช่น ไม้ เชื้อเพลิง อาหาร ยารักษาโรค เป็นต้น สำหรับประโยชน์ทางอ้อมของป่าไม้นั้น โดยมากมักมองกันไม่ค่อยเห็น และคิดคำนวณออกมาเป็นเงินได้ยาก แต่ก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าประโยชน์ทางตรง เช่น ทำให้มนุษย์ได้มีน้ำกินน้ำใช้โดยสม่ำเสมอ ช่วยบรรเทาความรุนแรงของลมฟ้าอากาศ เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น (เพิ่มบุญ จูฑะเตมีย์, 2547 อ้างถึง นิวัติ เรืองพานิช, 2537)

ประโยชน์ในทางตรงของทรัพยากรป่าไม้นั้นมีบทบาทสำคัญต่อความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะชุมชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงหรือในพื้นที่ป่าจะมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในลักษณะต่าง ๆ (สุนันต์ อรุณนพรัตน์, 2543) ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. การใช้พื้นที่ป่าเพื่อการเลี้ยงสัตว์

2. การนำไม้ฟืนและถ่าน จากพื้นที่ป่า เพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงทำอาหารในครัวเรือน หรือนำไปจำหน่ายขายสร้างรายได้ และอื่น ๆ

3. พืชอาหาร นอกจากใช้ทรัพยากรจากป่าไม้ และพื้นที่ป่าเพื่อประโยชน์ในด้านต่าง ๆ แล้วป่าไม้ยังเป็นแหล่งอาหารธรรมชาติที่สำคัญของประชาชนในชนบท

4. พืชสมุนไพร ประชาชนในชนบทได้มีการเก็บสมุนไพรจากป่า เพื่อใช้บำบัดรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ส่วนต่างๆ ของพืชที่สามารถนำมาใช้ทำสมุนไพร ได้แก่ ลำต้น ใบ หัว เหง้า ราก กระพี้ เปลือก เมล็ด ผล ดอก และอื่น ๆ

5. ไม้ท่อนหรือไม้ก่อสร้าง ประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้พื้นที่ป่าได้มีการตัดไม้จากป่าเพื่อนำไปสร้างเป็นที่อยู่อาศัย ไม้จะถูกนำมาใช้เป็นส่วนประกอบของบ้าน เช่น ไม้ทำเสาบ้าน ฝาบ้าน พื้นบ้าน ตง คาน วงกบ และอื่น ๆ

6. การใช้ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ เช่น นำไม้ใช้เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ เช่น เครื่องมือกสิกรรม เครื่องมือประมง เครื่องดักสัตว์ เครื่องดนตรี และอื่น ๆ

สำหรับ สปป.ลาว ได้แบ่งการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในทางตรงออกเป็น 2 ประเภท คือ ส่วนที่เป็นไม้ (timber) และส่วนที่ไม่ใช่ไม้ (non-timber) ได้แก่ ผลิตผลป่าไม้ที่เป็นอาหาร เช่น พืชผักป่า ผลไม้ป่า เนื้อสัตว์ป่า และสัตว์น้ำชนิดอื่น ๆ ผลิตผลป่าไม้ที่เป็นเส้นใย เช่น แขม (broom-grass) ปอสา (paper mulberry) เป็นต้น ผลิตผลป่าไม้ที่เป็นยา เช่น มะแหน่ง (cardamom) มะต๋าว (sugar palm fruits) เป็นต้น และผลิตผลป่าไม้ที่ใช้ในอุตสาหกรรมเคมี เช่น ครั่ง (sealing wax) กำยาน (benzoic) ชัน (dammar resin) เป็นต้น (ดาวเวียง สิทธิราช, 2554 อ้างถึง กระทรวงกสิกรรม-ป่าไม้ และองค์การวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, 2548) และเพื่อให้ประชาชนลาวทุกชนเผ่ามีสิทธิในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ดังกล่าวอย่างเท่าเทียมกัน จึงได้แบ่งการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ออกเป็น 4 ประเภท (สภาแห่งชาติ, 2550) ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. การใช้ประโยชน์ป่าไม้และผลิตผลป่าไม้ เพื่อสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้าน คือ การนำไม้มาใช้เพื่อสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ เช่น สถานที่ทำงานของผู้ใหญ่บ้าน โรงเรียน และสถานีอนามัย โดยนำไม้จากป่าชุมชนของหมู่บ้านเท่านั้น แต่ต้องได้รับอนุญาตจากส่วนปกครองเมือง ตามการเสนอของหน่วยงานป่าไม้ประจำเมือง และตามแผนการทำไม้ประจำปีของแขวงที่รัฐบาลได้รับรองแล้ว สำหรับการใช้ผลิตผลป่าไม้ที่ไม่เป็นสินค้า เพื่อเป็นยารักษาโรค และอื่นๆ ให้เก็บในเขตป่าไม้ที่ได้จัดแบ่งให้แล้ว

2. การใช้ประโยชน์ป่าไม้ในครัวเรือน คือ การใช้ไม้ที่รัฐอนุญาตให้ประชาชนภายในหมู่บ้านใช้ไม้ประเภทไม่หวงห้ามจากป่าชุมชนของหมู่บ้าน เพื่อปลูกสร้าง และซ่อมแซมบ้านเรือน เฉพาะครัวเรือนที่จำเป็น เช่น ครอบครัวที่ยังไม่มีบ้านเรือนอยู่อาศัย เรือนเก่าแก่ ทรุดโทรม หรือถูกเสียหายจากภัยพิบัติ โดยได้รับการรับรองจากองค์การปกครองบ้าน และอนุมัติจากหน่วยงานกสิกรรมและป่าไม้เมือง ตามระเบียบเฉพาะการ

3. การใช้ประโยชน์ป่าไม้ตามประเพณี คือ การใช้ประโยชน์ป่าไม้ และผลิตผลป่าไม้ตามประเพณีที่เคยปฏิบัติกันมา โดยสอดคล้องกับระเบียบ กฎหมาย โดยที่รัฐอนุญาตให้ใช้ไม้และเก็บผลิตผลป่าไม้ประเภทไม่หวงห้ามเพื่อใช้ในครอบครัว แต่ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรป่าไม้ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสิทธิประโยชน์ของบุคคล หรือองค์กรอื่นด้วย

4. การใช้ประโยชน์ป่าไม้ และผลิตผลป่าไม้เพื่อธุรกิจ คือ การใช้ประโยชน์ป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยว เป็นสถานที่พักผ่อน และการทำไม้ และผลผลิตป่าไม้เป็นสินค้าตามขอบเขตที่กำหนดไว้ เช่น การท่องเที่ยว และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สามารถดำเนินการได้ในเขตป่าป้องกัน ป่าสงวน และป่าผลิต การทำไม้ และผลิตผลป่าไม้เพื่อเป็นสินค้าให้ดำเนินการได้ในเขตก่อสร้างพื้นฐาน เขตป่าผลิต และกระทำการให้ถูกต้องตามหลักการที่กำหนดไว้

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า ป่าไม้มีคุณค่าประโยชน์ต่อกับมนุษย์ทั้งทางตรง และทางอ้อม โดยเฉพาะประโยชน์ในทางตรงนั้นมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เนื่องจาก พื้นที่ป่าไม้เป็นแหล่งของความอุดมสมบูรณ์ทางพืชพันธุ์ สัตว์ป่า ที่เหมาะแก่การใช้ประโยชน์หลายๆ อย่าง เช่น นำไม้มาใช้ในการสร้างบ้าน ทำฟืน หรืองานก่อสร้างอื่นๆ นำของป่า สัตว์ป่า มาใช้เป็นอาหาร ยารักษาโรค หรือใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าไม้ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น สำหรับการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาเฉพาะลักษณะ ปริมาณ และมูลค่า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ทรัพยากรป่าไม้ที่ประชาชนในพื้นที่ศึกษาได้นำมาใช้ประโยชน์โดยตรงเท่านั้น จะไม่รวมถึงการใช้ประโยชน์โดยทางอ้อม

การพึ่งพิงและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้

การพัฒนาแนวความคิดของคนกับป่าอยู่บนพื้นฐานแนวความคิด 4 ด้าน คือ แนวความคิดทางด้านนิเวศวิทยา แนวความคิดทางด้านการพัฒนาชนบท แนวความคิดทางด้านการกระจายอำนาจ และแนวความคิดทางด้านการใช้ประโยชน์ ซึ่งแนวความคิดทั้ง 4 ด้านนี้ จะมีประโยชน์อย่างมากในการศึกษาด้านเศรษฐกิจ สังคม และการใช้ประโยชน์ที่ดิน การพึ่งพิงกันของคนกับป่า การร่วมกันดูแลรักษาป่าโดยประชาชน ตลอดจนการใช้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ อีกมากมาย เพื่อควบคุมความสมดุลและยั่งยืนของทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งรายละเอียดของแต่ละด้านมีดังนี้ (วราวุธ สุวรรณรัตน์ , 2549 อ้างถึง โกมล แพรกทอง, 2535)

1. แนวความคิดทางด้านนิเวศวิทยา ซึ่งได้ยอมรับว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ (ecosystem) ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อกันระหว่างสิ่งมีชีวิต คือ คน ต้นไม้ สัตว์ป่า และสิ่งไม่มีชีวิต ซึ่งประกอบเป็นระบบนิเวศ มนุษย์มีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพิงและอาศัยอยู่ในระบบนิเวศ จึงนับได้ว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งในระบบนิเวศ อย่างไรก็ดี โดยที่พฤติกรรมของมนุษย์อันเกิดจากระบบสังคมของมนุษย์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสมดุลของระบบนิเวศ การจัดการที่มุ่งหวังให้เกิดความสมดุลของระบบนิเวศ จึงมุ่งถึงการที่จะให้มนุษย์สามารถอาศัยและพึ่งพิงกับระบบนิเวศโดยไม่มีการทำลาย

2. แนวความคิดทางด้านการพัฒนาชนบท ซึ่งมองเห็นว่ากิจกรรมทางด้านป่าไม้เป็นกิจกรรมที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนในชนบทให้สามารถยืนอยู่ได้ เนื่องจากทรัพยากรป่าไม้เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่ประชาชนได้พึ่งพิงในลักษณะต่าง ๆ เช่น แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ไม้ใช้สอยเป็นศูนย์รวมจิตใจอันเกิดจากความเชื่อประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชนบทได้มีการดำรงชีวิตและมีวิธีการรักษาป่าของตนแตกต่างกันออกไปตามประโยชน์ที่ได้รับจากป่า นับว่าเป็นความรู้และประสบการณ์พื้นบ้านที่ควรได้รับการสนับสนุนให้เข้มแข็ง เพื่อการพัฒนาชนบทสมควรที่จะถูกนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งร่วมกับกิจกรรมอื่นๆ ในการพัฒนาเพื่อให้ชุมชนชนบทอยู่รอดและพัฒนาตนเองได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. แนวความคิดทางด้านการกระจายอำนาจ เป็นแนวความคิดในการกระจายอำนาจในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งแต่เดิมดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ ทำให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างประชาชนกับหน่วยงานของรัฐ ในอันที่จะช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน

4. แนวความคิดทางด้านการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ นับว่า เป็นทรัพยากรที่งอกเงยได้สามารถที่จะได้รับการจัดให้มีผลประโยชน์ต่อเนื่องสม่ำเสมอ เนื่องจากทรัพยากรป่าไม้เป็นแหล่งเอื้ออำนวยผลต่อมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เช่น ป่าใช้สอย แหล่งซับน้ำ การพักผ่อนหย่อนใจ เป็นศูนย์รักษาควบคุมธรรมชาติระหว่างสิ่งมีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิต ภายใต้การจัดการที่เหมาะสมสามารถให้ประโยชน์หลายๆ อย่างต่อชุมชน

นิวัต เรืองพานิช (2542) กล่าวไว้ว่า การพึ่งพิงป่า หรือการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวชนบท มีดังนี้

1. การพึ่งพิงเพื่อยังชีพ เป็นการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ที่สำคัญที่สุดของครัวเรือนชนบทมาตั้งแต่อดีตกาล แม้แต่ในปัจจุบันที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านต่างๆ มีการผลิตสินค้าและบริการเพื่อการยังชีพ ซื้อขายแลกเปลี่ยนและบริโภคกัน ในระหว่างสังคมมนุษย์ ทั้งในระดับชุมชนเมืองชุมชนชนบท จนถึงชุมชนระหว่างประเทศก็ตาม แต่ชาวชนบทส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพิงป่าไม้ในฐานะแหล่งทรัพยากร เพื่อการยังชีพในรูปของปัจจัย 4 ได้แก่ การเก็บหาอาหารจากพืชผักป่าไม้ จากส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้ ทั้งดอก ใบ ผล เมล็ด ลำต้น ราก รวมทั้งอาหารที่ได้จากสัตว์ป่าหรือผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่า ซึ่งอาหารธรรมชาติเหล่านี้มีคุณค่าตามหลักโภชนาการทุกด้าน คือ มีทั้งคาร์โบไฮเดรต โปรตีน ไขมัน วิตามิน และเกลือแร่ นอกจากนี้ยังใช้ในการเป็นส่วนประกอบของการผลิตอาหารในรูปของเชื้อเพลิง เช่น ฟืน ถ่าน ในด้านของเครื่องนุ่งห่ม มนุษย์ในสมัยโบราณใช้ใบไม้ เปลือกไม้ และเส้นใยจากไม้มาทำเป็นเครื่องนุ่งห่มให้พ้นจากความร้อนหนาว แม้ในปัจจุบันก็ยังใช้ในเครื่องนุ่งห่มที่ทำมาจากไม้ เช่น การสกัดเนื้อไม้มาทำเป็นไหมเทียม ในด้านที่อยู่อาศัยของครัวเรือนชนบทนั้นจะมีการผลิตจากป่าประกอบกันขึ้นเป็นโครงร่าง และส่วนประกอบของที่อยู่อาศัยทุกหลังคาเรือน เช่น เสา พื้น ตง โครงหลังคา ฝา ฯลฯ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. การพึ่งพิงเพื่อสร้างรายได้ เป็นลักษณะการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ที่ครัวเรือนชนบทเก็บหาทรัพยากรป่าไม้ นำไปขายเป็นรายได้ครัวเรือน เพื่อการแลกเปลี่ยนกับสิ่งอุปโภคบริโภคที่ครัวเรือนขาดแคลนหรือหาไม่ได้จากป่าไม้ ลักษณะการขายแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การขายทรัพยากรที่เก็บหามาได้จากป่าโดยคงสภาพเดิม เช่น ฟืน เห็ด อาหารจากพืชผักป่า ผลไม้ป่า หรือเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่า อีกประการหนึ่ง ได้แก่ การขายทรัพยากรที่เก็บหามาได้จากป่าโดยการแปรรูปแล้ว เช่น โต๊ะ เก้าอี้ หัตกรรมต่าง ๆ จากหวาย ไม้ไผ่ และหากมองภาพรวมในระดับประเทศแล้ว จะเห็นได้ว่า ทรัพยากรป่าไม้เหล่านี้สามารถส่งเป็นสินค้าส่งออกทำรายได้ให้ประเทศเป็นจำนวนมาก

แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ทรัพยากรป่าไม้ เมื่อถูกใช้ประโยชน์ย่อมทำให้เกิดความเสื่อมโทรมลง และยิ่งไปกว่านั้นหากไม่มีแนวทางการจัดการป่าไม้ที่ดีแล้ว ประโยชน์ที่มนุษย์ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้คงหมดสิ้นไปในที่สุด ดังนั้น เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ การอนุรักษ์จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สำคัญในการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ โดยมีหลายท่านได้ให้แนวคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไว้ดังนี้

นิวัติ เรืองพานิช (2542) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติว่า หมายถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด คือ ใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและมีการสูญเสียไปโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด ตลอดจนจะต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรให้ทั่วถึงกันด้วย ฉะนั้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จึงมิได้หมายถึงการเก็บรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้เฉย ๆ แต่จะต้องนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ให้ถูกต้องตามกาลเทศะด้วย การอนุรักษ์จะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการเลือกวิธีปฏิบัติ โดยการคำนึงถึงประโยชน์ที่จะมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ ดังนี้

1. การใช้ หมายถึง การถูกนำไปใช้ในหลายรูปแบบ เช่น การบริโภคโดยตรง ได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง ได้สัมผัส การให้ความสะดวกสบายและความปลอดภัย รวมไปถึงพลังงาน เหล่านี้ต้องเป็นการใช้อย่างยั่งยืน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. การเก็บกัก หมายถึง การรวบรวม และการเก็บรักษาทรัพยากรที่มีแนวโน้มที่จะขาดแคลนในบางเวลา หรือว่าจะเกิดวิกฤตการณ์ขึ้นในบางครั้งคราวอาจจะเก็บกักเอาไว้เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ในปริมาณที่สามารถควบคุมได้

3. การรักษาซ่อมแซม หมายถึง เป็นการทำให้ทรัพยากรที่ขาดหายไปหรือเป็นปัญหา และหรือเสื่อมโทรมเป็นจุดพื้นฐานเล็ก ๆ สามารถนำให้ฟื้นคืนสภาพเดิมได้อาจเป็นการนำใช้เทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างขึ้นช่วยให้ดีเหมือนเดิมจนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

4. การฟื้นฟู หมายถึง การดำเนินการใด ๆ ต่อทรัพยากรหรือสิ่งเสื่อมโทรมให้สิ่งเหล่านั้นเป็นปกติ สามารถเอื้อประโยชน์ในการใช้ประโยชน์ต่อไป ซึ่งการฟื้นฟูต้องใช้เวลาและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยด้วย

5. การป้องกัน หมายถึง การป้องกันปกป้องสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว แต่ไม่ให้ลุกลามไปมากกว่าเดิม รวมไปถึงการป้องกันสิ่งที่ไม่เคยเกิดขึ้นด้วยการป้องกัน จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยี และการวางแผน ลักษณะเช่นเดียวกับการอนุรักษ์อื่นๆ

6. การสงวน หมายถึง การเก็บรักษาไว้โดยไม่ให้แตะต้องหรือนำไปใช้ด้วยวิธีใดๆ ก็ตาม การสงวนอาจกำหนดเวลาที่เก็บไว้โดยมิให้มีการแตะต้องตามเวลาที่กำหนดไว้ก็ได้

7. การแบ่งเขต หมายถึง การแบ่งเขตหรือการแบ่งออกเป็นกลุ่มๆ ประเภทตามสมบัติของทรัพยากร สาเหตุที่สำคัญเพราะวิธีการให้ความรู้หรือกฎระเบียบที่นำมาใช้นั้นไม่ได้ผล หรือต้องการแบ่งเขตที่ชัดเจนเพื่อให้การอนุรักษ์ได้ผล เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า แต่ถึงอย่างไรก็ตามการแบ่งเขตนี้ต้องมีการสร้างมาตรการกำกับด้วยฉะนั้นจะไม่เกิดผล

สำหรับการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ใน สปป.ลาว จากร้อยละ 70 เมื่อ 60 ปีก่อนเหลือเพียงร้อยละ 41.5 ของพื้นที่ประเทศ ดังนั้น เพื่อป้องกันไม่ให้พื้นที่ป่าไม้ถูกทำลายมากไปกว่าเดิมนั้นหน่วยงานเกี่ยวข้องกับการป่าไม้ จึงได้วางแนวทางหรือวิธีการสำคัญเพื่อดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (ภูเวียง ลัดดาวงศ์, 2548) ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. การปลูกป่าทดแทน การปลูกสร้างสวนป่า สวนพฤกษศาสตร์ สวนรุกขชาติ และสวนสาธารณะ

2. ดำเนินการคุ้มครองป่าไม้ เช่น ประกาศตั้งอุทยานแห่งชาติ วนอุทยานและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตามเงื่อนไขที่เหมาะสม

3. ป้องกันการบุกรุกทำลายป่า เช่น การถางป่าเพื่อทำไร่ การลักลอบตัดไม้

4. ป้องกันไฟป่า เช่น การเผาเพื่อกำจัดวัชพืช การเผาเพื่อการเลี้ยงสัตว์ และเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ อันเป็นผลกระทบร้ายแรงต่อกับทรัพยากรป่าไม้

5. ปรับปรุงวิธีการทำไม้ ซึ่งจะช่วยลดการสูญเสียไม้ที่ตัดโค่นลงมา และเป็นการป้องกันมิให้ป่าไม้ที่ได้รับการสัมปทานทำไม้เสื่อมโทรม

6. นำเนื้อไม้มาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด เช่น ไม้ที่เหลือจากการแปรรูปนำมาใช้เป็นวัสดุก่อสร้างแล้ว จะนำไปเป็นวัตถุดิบในการทำแผ่นชิ้นไม้อัด เครื่องใช้ขนาดเล็ก เป็นต้น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

7. การป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้นกับป่าไม้ เนื่องจากแมลงและโรคพืช เช่น แมลงทำลายใบ แมลงประเภทเจาะต้น แมลงไข่ใส่หน่อและยอด แมลงทำลายกิ่งก้าน และแมลงที่กัดราก เป็นต้น

8. ให้การศึกษาอบรม และการเผยแพร่ความรู้ให้กับประชาชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐในทุกระดับให้ทราบถึงประโยชน์ และคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้งวิธีการอนุรักษ์ ดิน น้ำและป่าไม้

จากแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ สามารถสรุปได้ว่า เป้าหมายหลักของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ คือ การปกปักรักษาทรัพยากรป่าไม้ให้มีไว้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับป่าชุมชน

ความหมายของป่าชุมชนได้มีผู้ให้นิยามไว้มากมายแตกต่างกันไปตามแนวความคิดและประสบการณ์ อำนวย คอวนิช (2528) ได้ให้ความหมายว่า ป่าชุมชนเป็นป่าที่ประชาชนได้ร่วมกันจัดทำขึ้น เพื่อประโยชน์ร่วมกันของชุมชนนั้น ซึ่งป่าชุมชนนี้นับว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของวิธีการวนศาสตร์ชุมชน อันเป็นวิธีการใช้กิจกรรมทางป่าไม้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชนบท โดยพิจารณาความต้องการของราษฎรส่วนรวมในแต่ละหมู่บ้านเป็นพื้นฐาน เมื่อพิจารณาความหมายของป่าชุมชนจะเห็นได้ว่าครอบคลุมปรัชญาของวนศาสตร์ชุมชนไว้โดยครบถ้วน กล่าวคือ

1. ความต้องการพื้นฐาน (basic need) ของราษฎรร่วมกัน จากการใช้ประโยชน์จากป่าในด้านต่าง ๆ

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน (peoples participation) โดยเน้นให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทหลักในการพัฒนาป่าไม้ เพื่อแก้ปัญหา หรือตอบสนองความต้องการของราษฎรในชุมชนเอง

3. ความรู้สึกในการเป็นเจ้าของ (sense of belonging) อันเป็นผลที่เกิดจากการที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเอง นอกจากนี้ผลประโยชน์ที่ได้รับจากป่าชุมชนจะตกเป็นของชุมชน เป็นของราษฎรที่ได้ร่วมกันสร้างป่าชุมชนนั้น ดังนั้น ความรัก การดูแลรักษา และการเอาใจใส่ต่อป่าชุมชนนั้นจะเกิดขึ้น เพราะความเป็นเจ้าของ

โกมล แพรกทอง (2535) ได้ให้ความหมายใกล้เคียงกันว่าป่าชุมชนเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการป่าไม้ที่นำเอาความต้องการพึ่งพิงป่าของประชาชนมาเป็นวัตถุประสงค์ในการจัดการป่า และให้ประชาชนผู้ได้รับประโยชน์จากป่าดังกล่าวเป็นผู้กำหนดแผนการ และควบคุมการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เพื่อผลประโยชน์อย่างต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอตามความต้องการของชุมชน

นอกจากนี้องค์กรเอกชนซึ่งทำหน้าที่ด้านพัฒนาสังคมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไทยให้ความหมายของป่าชุมชนว่า เป็นการอนุรักษ์และการพัฒนาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชน เพื่อผลประโยชน์สูงสุดทางเศรษฐกิจต่อชุมชน และเพื่อดำรงไว้ซึ่งระบบนิเวศในท้องถิ่นซึ่งเป็นพื้นฐานรองรับประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่หลากหลายต่อชุมชนในระยะยาว (ศรีสุวรรณ รัตนปัญญา, 2533)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บัวเรศ ประไชโย (2535) ได้ให้นิยามป่าชุมชนว่า หมายถึง พื้นที่ป่าที่ประชาชนได้รับประโยชน์จากต้นไม้ร่วมกัน การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนนี้เห็นได้จากการเก็บยอดผักจากป่ามาเป็นอาหาร การใช้ฟืน และถ่านจากป่าเหล่านั้น การนำสัตว์เข้าไปเลี้ยง หรือการเข้าไปพักผ่อนหย่อนใจ ในพื้นที่ป่าไม้ที่จัดไว้ใช้ประโยชน์โดยเฉพาะ พื้นที่ดังกล่าวนี้เป็นพื้นที่ที่ประชาชนจะได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากต้นไม้ และที่สำคัญคือพื้นที่ไม่กว้างขวางเกินไป สามารถบริหารหรือจัดการให้เกิดประโยชน์ได้จากประชาชนท้องถิ่น อีกประการหนึ่งเป็นพื้นที่อยู่ใกล้เคียงหมู่บ้าน

สมศักดิ์ สุขวงศ์ และเพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์ (2542) ให้นิยามป่าชุมชนว่า หมายถึง พื้นที่ป่าที่ได้จัดแบ่ง หรือกำหนดไว้ให้เป็นของชุมชน มีการจัดการโดยชุมชน และเพื่อชุมชนจะได้นำไปใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและถาวร ตามกฎเกณฑ์ที่ชุมชนได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับความเชื่อ และวัฒนธรรมของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นสำคัญ

เสน่ห์ จามริก และ ยศ สันตสมบัติ (2536) กล่าวว่า ป่าชุมชนเป็นขบวนการทางสังคม หรือการรวมตัวกันขององค์กรประชาชน ในระดับชุมชน หรือบนเครือข่ายภายในระบบนิเวศแห่งหนึ่ง เพื่อทำการใช้ประโยชน์ และจัดการทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้ ซึ่งถือเป็นทรัพย์สินส่วนรวมของท้องถิ่นอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม บนพื้นฐานของระบบความคิด ภูมิปัญญา อุดมการณ์ และสิทธิชุมชน ซึ่งเน้นหลักการทางศีลธรรม และความมั่นคงในการยังชีพของชุมชนเป็นสำคัญ

กรมป่าไม้ (2537) ได้กล่าวถึงประเภทของป่าชุมชนว่า ประเทศไทยได้มีวิวัฒนาการด้านป่าชุมชนมานานแล้ว ทั้งในส่วนของประชาชนที่ได้มีวิธีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้เพื่อประโยชน์ของชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ และทั้งในส่วนของหน่วยงานของรัฐที่ได้มีการส่งเสริมและจัดพื้นที่ให้ประชาชนเพื่อการใช้ประโยชน์ส่วนรวม ทำให้สามารถแบ่งประเภทของป่าชุมชนออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ป่าชุมชนแบบดั้งเดิม หมายถึงป่าชุมชนที่ประชาชนได้มีการดูแลรักษามาแต่เดิมตามวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น

2. ป่าชุมชนแบบพัฒนา หมายถึงป่าชุมชนที่ประชาชนได้รับการส่งเสริมให้จัดตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ของชุมชนตามนโยบายของรัฐบาลในช่วงต่างๆ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากความหมายของป่าชุมชนที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าหลักการสำคัญที่บ่งชี้ความเป็นป่าชุมชน (เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์, 2540) คือ

1. เชื่อมโยงระบบสังคม วัฒนธรรมเข้ากับเรื่องป่า และทรัพยากรในป่า

2. เป็นป่าธรรมชาติหรือป่าปลูกขึ้นมาใหม่ ซึ่งต้องมีขอบเขตที่ชาวบ้านสามารถจำแนกขนาดของพื้นที่ได้

3. กรรมสิทธิ์ในที่ดินจะต้องเป็นของรัฐ หรือสาธารณประโยชน์ โดยชุมชนมีอำนาจในการบริหารจัดการอย่างมีอิสระ โดยองค์กรตัวแทนที่แท้จริงของชุมชน

4. จุดประสงค์และเป้าหมายของการจัดการป่าสอดคล้องกับความต้องการของคนส่วนใหญ่ในชุมชน

5. เน้นการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับการใช้จารีตประเพณี ความเชื่อ และวัฒนธรรมในท้องถิ่น และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน

6. กฎเกณฑ์ในการบริหารจัดการป่าและทรัพยากร กำหนดและตัดสินใจโดยองค์กรชุมชน

จากความหมายและหลักการของป่าชุมชน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของป่าไม้กับชุมชนในลักษณะที่ว่าการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนต้องพึ่งพาทรัพยากรป่าไม้ เนื่องจากป่าไม้เป็นแหล่งอาหาร แหล่งสมุนไพรที่สามารถใช้รักษาโรคได้ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยโดยใช้ไม้จากป่าแปรรูปใช้ก่อสร้างบ้าน ดังนั้นป่าชุมชนจึงส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนการจัดการป่าชุมชน และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ของชุมชนต่าง ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ ได้มีการพัฒนากลไก เพื่อใช้ในการจัดการ เช่น บางชุมชนตั้งกรรมการหรือกลุ่มอนุรักษ์ขึ้นมาเพื่อดูแลประโยชน์จากป่า บางชุมชนอาจอาศัยระบบความเชื่อเป็นแกนนำในการจัดการป่าชุมชน ทั้งนี้เพราะทุกชุมชนมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม แตกต่างกันไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดความสัมพันธ์ และการใช้ประโยชน์จากป่าของคนในชุมชน ดังนั้น แนวความคิดเรื่องป่าชุมชน จึงเป็นการเน้นให้เห็นบทบาทของคนในชุมชนต่อการจัดการใช้ประโยชน์จากป่า เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกในชุมชน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แนวความคิดในเรื่องการจัดการป่าชุมชน มีพื้นฐานจากแนวความคิดในเรื่องการกระจายอำนาจออกจากศูนย์กลางของประเทศ มาสู่องค์กรประชาชน ให้องค์กรประชาชนมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการป่าชุมชนของตน ซึ่งแนวความคิดนี้เป็นการยอมรับในศักยภาพของชุมชนในการจัดการป่าชุมชน และยอมรับให้ชุมชนท้องถิ่นเข้าร่วมจัดการทรัพยากรป่าไม้ ปัจจุบันแนวความคิดนี้ได้กำหนดไว้ชัดเจนในกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับ ปี พ. ศ. 2550 ในมาตรา 79 และ 290 และจากการศึกษาวิจัยโดยสถาบันวิชาการหลายแห่ง พบว่าการจัดการป่าโดยภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่นมีอยู่ทุกภูมิภาคทั่วโลก และมีรูปแบบที่หลากหลายแตกต่างกันไป ตั้งแต่ระบบที่ง่าย ๆ แบบประเพณีนิยม คือปฏิบัติตามความคิดและคำแนะนำของผู้นำทางธรรมชาติที่อาวุโส และคนส่วนใหญ่ในชุมชนเคารพนับถือ การกำหนดกติกา และวิธีการปฏิบัติมีทั้งตกลงด้วยวาจา ซึ่งเป็นการตกลงแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร และแบบที่เป็นลายลักษณ์อักษรอิงระเบียบกฎหมายในท้องถิ่น

การจัดการป่าชุมชนในเชิงอนุรักษ์ มีแนวความคิด 2 แนว คือ แนวความคิดการจัดการที่มาจากเบื้องบนกับแนวความคิดการจัดการที่มาจากเบื้องล่างใน 2 แนวความคิดนี้ แนวความคิดอนุรักษ์จากเบื้องล่างสามารถรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้อยู่อย่างยั่งยืนกว่า เนื่องจากการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการดูแลผลประโยชน์ ส่วนแนวความคิดอนุรักษ์จากเบื้องบนเป็นการมองผลประโยชน์ทางตรง โดยมีเป้าหมายเศรษฐกิจเป็นหลักสำคัญ (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2534) การจัดการป่าชุมชนในแนวนี้จะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดระเบียบทางสังคมของชุมชน และการสร้างระบบแรงจูงใจ

ในประเทศไทย ป่าชุมชนที่เกิดขึ้นมีลักษณะแตกต่างไปตามระบบนิเวศและตามประโยชน์ใช้สอย โดยได้รวบรวมปัจจัยที่ก่อให้เกิดการดำรงอยู่ของป่าชุมชนมีดังนี้ (เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์, 2542)

1. ปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ พื้นที่ป่าเพื่อรักษาคุ้มครองสภาพแวดล้อมของชุมชน เป็นต้น เช่น น้ำลำธาร เป็นพื้นที่ริมน้ำ เป็นพื้นป่าที่ช่วยกำบังลม เป็นพื้นที่ลาดชันสูง หรือเป็นพื้นที่หน้าดินตื้น เป็นต้น

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น เป็นแหล่งทรัพยากรที่ชุมชนต้องใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือเป็นแหล่งที่ป่าถูกทำลายทำให้ชุมชนขาดแคลนสิ่งที่เคยใช้ประโยชน์จากป่า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมและความเชื่อสืบทอดกันมาของชุมชนดั้งเดิม เช่นการเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ วิถีชีวิตในชุมชน ระบบการแบ่งมรดก ซึ่งมีผลต่อการบุกเบิกป่าหรือจารีตของชุมชน เช่นการขออนุญาตผู้นำในการตัดไม้ และกฎระเบียบของชุมชน เป็นต้น

4. ปัจจัยทางนโยบายการบริหารจัดการ ได้แก่ นโยบายรัฐที่เกี่ยวกับที่ดินและป่าไม้

นอกจากนี้ป่าชุมชนสามารถจำแนกประเภทตามวัตถุประสงค์และเงื่อนไขการใช้ประโยชน์ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ป่าชุมชนอนุรักษ์ เน้นการอนุรักษ์ป่าเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร และรักษาความเชื่อประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ป่าต้นน้ำ ป่าปู่ตา ป่าช้า และป่าอภัยทาน เป็นต้น

2. ป่าชุมชนเอนกประสงค์ คือป่าชุมชนที่ใช้ประโยชน์ทั้งทางด้านอนุรักษ์ และเศรษฐกิจของชุมชน เช่น ป่าไม้ใช้สอยทั่วไป

3. ป่าชุมชนเศรษฐกิจ เป็นป่าชุมชนที่ปลูกไม้เพื่อใช้ประโยชน์ เน้นทางเศรษฐกิจ เช่น เพื่อการผลิตไม้ และของป่าต่าง ๆ เช่น ป่าฟืน และป่าไม้เศรษฐกิจ เป็นต้น

ป่าชุมชนมีชื่อเรียกกันในท้องถิ่นหลายอย่าง ขึ้นกับวัตถุประสงค์ของชุมชนเป็นสำคัญ ดังนี้

- ป่าที่สิงสถิตย์ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ป่าดอนปู่ตา

- ป่าพิธีกรรม เช่น ป่าดอนปู่ตา และป่าช้า

- ป่าอภัยทาน เป็นป่าเพื่อกิจกรรมการศึกษาทางศาสนา และทางธรรมชาติ

- ป่าน้ำซับ หรือป่าอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร เช่น ป่าหนองบุญมาก วัดโบสถ์ พิษณุโลก

- ป่าทำเลเลี้ยงสัตว์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- ป่าใช้สอย เช่น ตัดไม้ฟืน เก็บหาฟืน หน่อไม้ เห็ด และสมุนไพร

- ป่าของสถาบันต่าง ๆ ในท้องถิ่น เช่น โรงเรียน วัด และมัสยิด

จากความหมายที่มีผู้กล่าวไว้ข้างต้น สามารถนำมาสรุปความหมายของป่าชุมชนได้ว่า หมายถึง พื้นที่ป่าที่ได้รับการกำหนดไว้ให้เป็นของชุมชน มีกระบวนการจัดการโดยองค์กรชุมชน และชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ รวมทั้งการได้รับประโยชน์ ซึ่งการจัดการดังกล่าว สอดคล้องกับความต้องการ วิถีชีวิตความเชื่อและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น เพื่อประโยชน์อันยั่งยืนเป็นสำคัญ

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้

อำนาจ เจริญศิลป์ (2539) กล่าวว่า การจัดการหมายถึง การดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดหา การเก็บรักษา ซ่อมแซม การใช้อย่างประหยัด อีกทั้งการสงวนเพื่อให้สิ่งที่ดำเนินการนั้นสามารถให้ผลยั่งยืนต่อมวลมนุษย์และธรรมชาติ

เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์ (2543) ได้กล่าวว่า การจัดการป่าไม้แบบมีส่วนร่วม เป็นการจัดการป่าไม้และทรัพยากรในป่าไม้ โดยชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทหลักหรือบทบาทสำคัญในการจัดการ โดยประชาชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน แนวทางการจัดการป่าไม้แบบมีส่วนร่วมมีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. ประชาชนหรือชุมชน เป็นศูนย์กลางหรือส่วนสำคัญในการตัดสินใจทุกขั้นตอน

2. ชาวบ้านเกี่ยวข้องกับกิจกรรมในฐานะผู้ร่วมงานที่สำคัญไม่ใช่เป็นเป้าหมายของการพัฒนา

3. ชาวบ้านในชุมชนมีความสามารถในการระบุปัญหาและแก้ไขปัญหาตามลำดับความสำคัญที่เขาเป็นผู้ตัดสินใจ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4. ในระยะยาวการตัดสินใจของกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชนจะมีเพิ่มมากขึ้นกว่าการตัดสินใจโดยบุคคลหรือคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

เกษม จันทร์แก้ว และสามัคคี บุณยะวัฒน์ (2538) ได้กล่าวว่า แนวทางในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ เพื่อให้เกิดผลผลิตที่ยั่งยืน (sustained yield) โดยวิธีการอนุรักษ์ซึ่งมีอยู่หลายวิธี การเลือกวิธีใดวิธีหนึ่งมาปฏิบัตินั้นย่อมขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและการได้รับประโยชน์มากกว่า คือ

1. การใช้ หมายถึง การให้หลายรูปแบบ เช่น บริโภคโดยตรง ได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง ได้สัมผัส การให้ความสะดวกสบายและความปลอดภัย รวมไปถึงพลังงาน เหล่านี้ต้องเป็นการใช้อย่างยั่งยืน

2. การเก็บกัก หมายถึง การรวบรวมและการเก็บรักษาทรัพยากรที่มีแนวโน้มที่จะขาดแคลนในบางเวลา หรือคาดว่าจะเกิดวิกฤติการณ์ขึ้น ในบางครั้งอาจเก็บกักเอาไว้เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ในปริมาณที่สามารถควบคุมได้

3. การรักษาซ่อมแซม หมายถึง การทำให้ทรัพยากรที่ขาดหายไป หรือเป็นปัญหา หรือเสื่อมโทรมเป็นจุดพื้นที่เล็กๆ สามารถทำให้ฟื้นฟูคืนสภาพเดิมได้ อาจใช้เทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างขึ้น เข้าช่วยให้ดีเหมือนเดิม จนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้

4. การฟื้นฟู หมายถึง การดำเนินการใดๆ ต่อทรัพยากรหรือสิ่งที่เสื่อมโทรมให้สิ่งเหล่านั้นเป็นปกติ สามารถเอื้อประโยชน์ในการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป ซึ่งการฟื้นฟูต้องใช้เวลาและเทคโนโลยีเข้าช่วยด้วยเสมอ

5. การพัฒนา หมายถึง การทำสิ่งที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น การที่ต้องพัฒนาเพราะต้องเร่งหรือเพิ่มประสิทธิภาพให้เกิดผลผลิตที่ดีขึ้น การพัฒนาที่ถูกต้องนั้นต้องใช้ทั้งความรู้ เทคโนโลยีและการวางแผนที่ดี

6. การป้องกัน หมายถึง การป้องกันสิ่งที่เกิดขึ้นมิให้ลุกลามไปมากกว่านี้ รวมไปถึงการป้องกันสิ่งที่ไม่เคยเกิดขึ้นด้วย การป้องกันต้องใช้เทคโนโลยี และการวางแผนเช่นเดียวกับวิธีการอนุรักษ์อื่นๆ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

7. การสงวน หมายถึง การเก็บรักษาไว้โดยไม่ให้แตะต้องหรือนำไปใช้ด้วยวิธีการใดๆ หรือการสงวนอาจกำหนดเวลาที่เก็บไว้โดยไม่ให้มีการแตะต้องตามเวลาที่กำหนดไว้

8. การแบ่งเขต หมายถึง การทำการแบ่งเขตหรือแบ่งกลุ่มประเภทตามคุณสมบัติของทรัพยากร สาเหตุที่สำคัญเพราะวิธีการให้ความรู้หรือกฎระเบียบที่นำมาใช้นั้นไม่ได้ผลหรือต้องการแบ่งเวลาให้ชัดเจน เพื่อการอนุรักษ์ได้ผล เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอย่างไรก็ตาม การแบ่งเขตนี้จะต้องมีมาตรการกำกับด้วยมิฉะนั้นแล้วจะไม่เกิดผล

ทฤษฎีเกี่ยวกับมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คำว่า “มูลค่า” มีความหมายทั้งในระดับทั่ว ๆ ไปที่สะท้อนถึงความสำคัญของสิ่งนั้นๆ ทางด้านจิตใจ ตลอดจนมูลค่าในความหมายที่เป็นตัวเงินที่สะท้อนผ่านกลไกตลาด สำหรับมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลประโยชน์หรือมูลค่า (benefit or value) ที่เกิดขึ้นนั้นมักไม่ได้สะท้อนผ่านราคาหรือมูลค่าตลาด หรือเรียกโดยทั่วไปว่าเป็นมูลค่าที่ไม่ผ่านตลาด (non-market value) เพ็ญพร เจนการกิจ (2548) ซึ่งสอดคล้องกับ สันติ สุขสอาด (2549) กล่าวว่า ทรัพยากรป่าไม้บางประเภทไม่มีราคาซื้อขายผ่านกลไกการตลาด โดยเฉพาะคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากความอุดมสมบูรณ์ของป่า ด้วยเหตุผลนี้ นักเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมจึงได้พัฒนาแนวคิดหนึ่งขึ้นมาเรียกว่า “ค่าทางเศรษฐกิจทั้งหมด” (total economic value) ซึ่งจะช่วยให้รู้ถึงค่าเศรษฐกิจประเภทต่าง ๆ ของทรัพยากรธรรมชาติ (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2542) ทั้งจะทำให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าและความมีอยู่อย่างจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเป็นเครื่องมือเชิงวิเคราะห์ต่อการตัดสินใจในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด (สมพร อิศวิลานนท์, 2540)

ค่าทางเศรษฐกิจทั้งหมดหรือมูลค่ารวมทางเศรษฐศาสตร์ (total economic value) ของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ มูลค่าจากการใช้ (use value) และมูลค่าจากการไม่ได้ใช้ (non use value) (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2542) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. มูลค่าสำหรับการใช้ (use value) หมายถึงคุณค่าการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1.1 มูลค่าการใช้โดยตรง (direct use value) ค่าประเภทนี้เป็นคุณค่าการใช้ประโยชน์โดยตรงของมนุษย์ในฐานะผู้บริโภค เช่น รายได้จากการทำไม้ หรือนำทรัพยากรป่าไม้มาใช้สอยหรือบริโภคภายในครัวเรือนหรือนำไปจำหน่ายเป็นสินค้า รวมไปถึงประโยชน์ที่ได้จากการเข้าไปนันทนาการในอุทยานแห่งชาติ เป็นต้น

1.2 มูลค่าการใช้โดยอ้อม (indirect use value) เป็นคุณค่าส่วนที่มนุษย์ใช้ประโยชน์โดยอ้อม เนื่องจากทรัพยากรนั้นเป็นปัจจัยการผลิตทำให้เกิดผลผลิตอย่างหนึ่งที่มนุษย์ใช้ประโยชน์ เช่น การกักเก็บคาร์บอนในเนื้อไม้ การดูดซับความร้อน และการปล่อย O_2 เนื่องจากการสังเคราะห์แสงของพืช ความชุ่มชื่นในอากาศจากการคายน้ำของพืช การเสริมสร้างระบบนิเวศที่สมดุลทางธรรมชาติ

1.3 มูลค่าเผื่อใช้ (option use value) ทรัพยากรธรรมชาติบางอย่างที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน แต่จะเก็บไว้เพื่อใช้ในอนาคต เช่น การอนุรักษ์ป่าไว้เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้สามารถได้ใช้ประโยชน์ในอนาคตเมื่อต้องการ

2. มูลค่าสำหรับการไม่ใช้ประโยชน์ (non use value) เป็นมูลค่าที่เกิดขึ้นจากการที่ทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมนั้นได้ให้ความรู้สึกที่ดีต่อมนุษย์เมื่อได้ทราบว่าสิ่งนั้นยังอยู่ในสภาพที่ดี ถึงแม้จะยังไม่เกิดการใช้ประโยชน์ทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อม มูลค่าในส่วนนี้มี 2 ลักษณะคือ

2.1 มูลค่าการคงอยู่ (existence value) ซึ่งหมายถึงมูลค่าที่สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของบุคคลที่ต้องการให้ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ใดหนึ่งได้รับการสงวนให้คงอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไปแม้ว่าบุคคลเหล่านั้นจะไม่มีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ทั้งทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม แต่ถ้าทรัพยากรป่าไม้นั้นๆ หากถูกทำลายและไม่มีโอกาสฟื้นสภาพกลับมาอีก มูลค่าส่วนนี้จะสูญหายไป ทำให้รู้สึกผิดหวัง เสียดาย เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น (วุฒิพล หัวเมืองแก้ว, 2548)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2.2 มูลค่าสำหรับลูกหลาน (bequest value) เป็นมูลค่าเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติไว้เป็นมรดกให้ลูกหลานใช้ประโยชน์

จากมูลค่ารวมทางเศรษฐศาสตร์ของทรัพยากรธรรมชาติ โดยยกตัวอย่างทรัพยากรป่าไม้ สามารถสรุปได้ดังภาพที่1 ซึ่งแสดงถึงองค์ประกอบของมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของทรัพยากรป่าไม้

ภาพที่ 1 มูลค่าการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้
ที่มา: ดัดแปลงจาก เบญจพรรณ ชินวัตร (2538)

จากการกล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า มูลค่าของทรัพยากรป่าไม้ ไม่ได้เน้นมูลค่าจากการใช้ประโยชน์เฉพาะด้าน เช่น ป่าไม้จะต้องให้ประโยชน์เฉพาะการทำธุรกิจไม้เท่านั้น แต่รวมไปถึงมูลค่าประโยชน์ของป่าไม้ในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น มูลค่าที่เกิดจากการใช้ประโยชน์โดยทางอ้อม มูลค่าที่เกิดจากการรักษาไว้เผื่อจะใช้ประโยชน์ในอนาคต มูลค่าสำหรับลูกหลาน มูลค่าที่เกิดจากการไม่ใช้ประโยชน์ แต่สำหรับการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยมีงบประมาณ และเวลาวิจัยจำกัด ฉะนั้นจึงเลือกศึกษาเฉพาะมูลค่าจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้โดยตรงเท่านั้น ได้แก่ มูลค่าเกิดจากการนำเอาทรัพยากรป่าไม้มาใช้สอยภายในครัวเรือน และมูลค่าที่เกิดจากการนำเอาทรัพยากรป่าไม้มาขาย โดยใช้ราคาสินค้าผลิตผลป่าไม้แต่ละชนิดที่วางขายในพื้นที่ศึกษาเป็นปัจจัย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ในการหามูลค่าดังกล่าว ซึ่งมูลค่าที่คำนวณได้ เป็นมูลค่าขั้นต้นจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนในพื้นที่ศึกษา

งานวิจัยเกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการมูลค่าและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้

จากการตรวจเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า มี 2 ลักษณะการใช้ประโยชน์ คือ การนำทรัพยากรป่าไม้มาใช้ภายในครัวเรือนและการใช้เพื่อการค้าขาย ดังที่ วิสิทธิ์ชัย เขตสกุล (2544) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคมกับการใช้ประโยชน์จากป่าของชุมชนรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว พบว่า ราษฎรมีการเก็บหาของป่ามาใช้ประโยชน์ร้อยละ 18.30 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด โดยมีการใช้ประโยชน์หน่อไม้สูงสุด คิดเป็นปริมาณเฉลี่ย 8.75 กิโลกรัมต่อครัวเรือนต่อปี รวมปริมาณทั้งหมด 56,950.32 กิโลกรัมต่อปี คิดเป็นมูลค่า 284,461.00 บาท ซึ่งมีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ทั้งในครัวเรือนและจำหน่าย

มงคล ศรีอนันต์ (2545) ได้ทำการศึกษาการใช้ประโยชน์จากของป่าของครัวเรือนราษฎรในอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน พบว่า ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักทางเกษตรกรรม มีรายได้เฉลี่ย 10,380 บาทต่อปี ประเภทของป่าที่นำมาใช้ประโยชน์ พบว่า มีการนำของป่ามาใช้ประโยชน์จำแนกออกได้เป็น 7 ประเภท ได้แก่ ไม้ฟืน พืชหัตถกรรม (หวาย ไม้ไผ่ หญ้าคา หรือใบของพืชหัตถกรรมอื่นๆ) พืชอาหาร (หน่อไม้ ต๋าว ผลไม้ป่า พืชอาหารอื่น ๆ เห็ด สมุนไพร แมลงกินได้ และสัตว์ป่า โดยมีการนำของป่าประเภทไม้ฟืนมาใช้ประโยชน์มากที่สุด โดยนำมาใช้ทุกครัวเรือน และนำมาใช้ประโยชน์น้อยที่สุดคือ สมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 10 วิธีการได้มาของของป่า พบว่า ได้มาของของป่าโดยเก็บหามาเอง มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 46 น้อยที่สุดคือซื้อมา จำนวนครั้งที่เข้าไปเก็บหาของป่าเฉลี่ย 57.89 ครั้งต่อปี มีการใช้ประโยชน์ สามารถจำแนกได้ เช่น หวาย 57.10 เส้นต่อครัวเรือนต่อปี ไม้ไผ่ 24.33 ลำต่อครัวเรือนต่อปี หน่อไม้ 47.33 กิโลกรัมต่อครัวเรือนต่อปี ผลไม้ป่า 6.90 กิโลกรัมต่อครัวเรือนต่อปี พืชอาหาร 11.47 กิโลกรัมต่อครัวเรือนต่อปี เห็ด 11.18 กิโลกรัมต่อครัวเรือนต่อปี สมุนไพร 1.05 กิโลกรัมต่อครัวเรือนต่อปี แมลงกินได้ 0.54 กิโลกรัมต่อครัวเรือนต่อปี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อานนท์ ยอดญาติไทย (2551) พบว่า ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่สา อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ 10 ชนิด ได้แก่ ฟืน ไม้ไผ่ เห็ด หน่อไม้ พืชผักป่า ผลไม้ป่า แมลงและผลิตผลของแมลง สัตว์ป่า สมุนไพร และกล้วยไม้ป่า โดยคิดเป็นมูลค่าทั้งหมดในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่สาเท่ากับ 2,215,882 บาท (มูลค่าสุทธิเฉลี่ย 1,658.55 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) นายดาวเวียง สิทธิราช (2554) พบว่าชุมชนหมู่บ้านหลัก 32 เมืองไซ แขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีการนำมาใช้ประโยชน์ทั้งบริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้ให้แก่ครัวเรือนมีมากมายหลายชนิด โดยได้จำแนกออกเป็น 11 ประเภท ได้แก่ ไม้ฟืน ยอดหวาย หน่อไม้ พืชผักป่า ผลไม้ป่า เห็ดป่า สมุนไพร แมลงกินได้ สัตว์ป่า แขม และกล้วยไม้ป่า โดยคิดเป็นมูลค่า เท่ากับ 1,146,725.00 บาทต่อปี (มูลค่าการบริโภคภายในครัวเรือนเท่ากับ 514,081.00 บาทต่อปี และมูลค่าจากการจำหน่ายเท่ากับ 632,644.00 บาทต่อปี) มูลค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11,467.25บาทต่อครัวเรือนต่อปี

จากการตรวจงานวิจัยข้างต้น พอสรุปได้ว่า ประเด็นการศึกษาของแต่ละงานวิจัยต่างก็ได้ศึกษาถึงมูลค่า ปริมาณ รวมถึงชนิดของผลิตผลป่าไม้ที่ชุมชนนำมาใช้ประโยชน์ทั้งภายในครัวเรือนและจำหน่าย โดยลักษณะทางสังคมของชุมชนศึกษาของแต่ละงานวิจัยจะมีความคล้ายคลึงกัน และมีความแตกต่างทางด้านพื้นที่ศึกษาทำให้ผลของการศึกษามีความแตกต่างไปด้วย สำหรับการศึกษาครั้งนี้ มีประเด็นการศึกษาที่คล้ายคลึงกับงานวิจัยผ่านมา เช่น มูลค่า ปริมาณ และชนิดของผลิตผลป่าไม้ที่ชุมชนนำมาใช้ประโยชน์ทั้งภายในครัวเรือนและจำหน่าย แต่มีความแตกต่างจากงานวิจัยผ่านมา คือพื้นที่ และลักษณะทางสังคมของชุมชน ชนเผ่า ที่มีวัฒนธรรม ประเพณี แตกต่างกัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ข้อของการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา

ทำการสุ่มตัวอย่างทั้งหมดจาก 4 หมู่บ้าน ในชุมชนเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ จำนวน 398 ครัวเรือน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) กำหนดครัวเรือนตัวอย่างของชุมชน ซึ่งเป็นตัวแทนทั้งหมดของประชาชนที่รู้จำนวนแน่นอน ในการสำรวจสูตรที่ใช้ คือ สูตรในการคำนวณตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970) ดังนี้

$$n = \frac{X^2 NP(1 - P)}{d^2 (N - 1) + X^2 P(1 - P)}$$

โดยกำหนดให้

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (จำนวนครัวเรือนที่ต้องการศึกษา)

X^2= ค่าไคสแควร์ที่ Degree of Freedom เท่ากับ 1 (df = 1) และระดับความเชื่อมั่น 95% มีค่าเท่ากับ 3.841 ($X^2 = 3.841$)

N = ขนาดของประชากร (จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 398 ครัวเรือน)

P = อัตราส่วนของประชากร (กำหนดที่ P = 0.50)

d = ค่าของความถูกต้องที่ยอมรับได้ (กำหนดที่ d = 0.05)

จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 398 ครัวเรือน แทนค่าในสูตรของ Krejcie and Morgan (1970) จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

$$n = \frac{(3.841)(39\ \ 8)(0.5)(1\ \ -\ 0.5)}{(0.05)^{\ 2}\,(398\ \ -\ 1)\ +\ (3.841)(0.\ \ 5)(1\ \ -\ 0.5)} = 195.71 \simeq 196$$

ฉะนั้น ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่ต้องการใช้สำหรับศึกษาครั้งนี้เท่ากับ 196 ครัวเรือน นำข้อมูลหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกศึกษาไปคำนวณหาครัวเรือนตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้านตามสัดส่วนจำนวนครัวเรือน โดยใช้สูตรการกระจายตามสัดส่วน (กาญจนา ทิพย์มาก, 2547 อ้างถึง สุบงกช จามีกร, 2526) ดังนี้

$$n_i = n\frac{N_i}{N}$$

โดยกำหนดให้

n_i = จำนวนครัวเรือนตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน

n = จำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ต้องการทั้งหมด

N_i = จำนวนครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน i

N = จำนวนครัวเรือนทั้งหมดของทั้ง 4 หมู่บ้านรวมกันมีจำนวน 398 ครัวเรือน

i = หมู่บ้านที่1 , 2 , 3 และ 4

จากการแทนค่าในสูตร ทำให้ได้ครัวเรือนตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้านดังแสดงในตารางที่ 2 มีรายละเอียด ดังนี้

1. จำนวนครัวเรือนบ้านนาแชง = 196 (159 / 398) = 78.30 = 78 ครัวเรือน
2. จำนวนครัวเรือนบ้านนาบอน = 196 (60 / 398) = 29.54 = 30 ครัวเรือน
3. จำนวนครัวเรือนบ้านหนองเป็ด = 196 (50 / 398) = 24.62 = 25 ครัวเรือน
4. จำนวนครัวเรือนบ้านนาใหม่ = 196 (129 / 398) = 63.52 = 63 ครัวเรือน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 2 จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง จำแนกตามขนาดของหมู่บ้านเป้าหมาย ที่ใช้ในการศึกษา

ลำดับ	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง
1	บ้านนาแชง	159	78
2	บ้านนาบอน	60	30
3	บ้านหนองเป็ด	50	25
4	บ้านนาใหม่	129	63
	รวม	**398**	**196**

อุปกรณ์การวิจัย

1. เอกสารและข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ

2. แผนที่มาตราส่วน 1:800.000

3. เครื่องคอมพิวเตอร์ สำหรับบันทึกข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เช่นว่า Word, Excels และ SPSS

4. แบบสัมภาษณ์ กล้องถ่ายภาพ Digital และเครื่องอัดเสียง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) โดยการรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย แนวความคิด ทฤษฎี และจากหน่วยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นข้อมูลจากประเทศไทย และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ได้จากสัมภาษณ์กลุ่มครัวเรือนตัวอย่าง และผู้นำชุมชน หน่วยงานป่าไม้บ้าน ซึ่งลักษณะของคำถามเป็นทั้งแบบปลายเปิด และปลายปิด โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน รายได้ของครัวเรือน ขนาดการถือครองที่ดิน ระยะเวลาการอยู่อาศัย

ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ ประเภทผลิตผลป่าไม้ที่ครัวเรือนตัวอย่างเก็บมาใช้ประโยชน์ รวมทั้งปริมาณ และมูลค่าที่เกิดจากการนำทรัพยากรป่าไม้มาใช้สอยในครัวเรือน และจำหน่าย (ขาย) ในรอบ 1 ปี

ส่วนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียด ดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) เป็นการอธิบายถึงสภาพทั่วไปด้านเศรษฐกิจ สังคม โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์ของครัวเรือนตัวอย่างใน 4 หมู่บ้าน มารวบรวมลงรหัส และป้อนเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าความถี่ (frequency distribution) ค่าร้อยละ (percent) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าเฉลี่ย (mean) ของข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ที่เกี่ยวข้องกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ และข้อมูลอื่น ๆ ที่ได้จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informat) โดยนำมาแสดงรายละเอียดในรูปตารางร้อยละและภาพประกอบการอธิบาย เป็นวิธีการวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 และ 2

2. การวิเคราะห์มูลค่าของการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ โดยใช้มูลค่าตลาดในการศึกษาค่านี้ จะคำนึงถึง “ มูลค่าสุทธิ” โดยนำมูลค่าของทรัพยากรป่าไม้ที่หามาได้หักด้วยต้นทุนที่เกิดขึ้นเพื่อให้ได้ทรัพยากรป่าไม้นั้นมา เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 โดยมีวิธีการคิดมูลค่าของผลิตผลป่าไม้ที่นำมาใช้ประโยชน์ ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มูลค่าสุทธิจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ = มูลค่าทรัพยากรป่าไม้ที่หามาได้ − ต้นทุนจากการเก็บหาทรัพยากรป่าไม้

โดยที่

มูลค่าทรัพยากรป่าไม้ที่หามาได้ = (ปริมาณทรัพยากรป่าไม้ที่ใช้บริโภคในครัวเรือน × ราคาตลาด) + (ปริมาณทรัพยากรป่าไม้ที่นำมาจำหน่าย × ราคาตลาด)

ต้นทุนจากการเก็บหาทรัพยากรป่าไม้ = ต้นทุนในการเก็บหาทรัพยากรป่าไม้มาทั้งที่เป็นตัวเงิน (ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง) และไม่เป็นตัวเงิน (ค่าเสียโอกาสแรงงาน)

ในการหามูลค่าทรัพยากรที่หามาได้ จะคิดจากมูลค่าที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ มูลค่าจากการนำทรัพยากรป่าไม้มาใช้ประโยชน์ หรือบริโภคในครัวเรือน และมูลค่าที่เป็นตัวเงิน ได้แก่ มูลค่าจากการนำทรัพยากรป่าไม้มาจำหน่าย โดยจะใช้ราคาที่ซื้อขายกันในตลาดมาหามูลค่าของทรัพยากรป่าไม้แต่ละชนิด ซึ่งก็จะมีราคาแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับชนิด และช่วงเวลาที่ผลผลิตออก

สำหรับต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการเก็บหาทรัพยากรป่าไม้นั้น ต้นทุนที่เป็นตัวเงิน ได้แก่ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้กับยานพาหนะในการเดินทางไปเก็บหาทรัพยากรป่าไม้ กรณีเดินทางโดยไม่ใช้ยานพาหนะก็จะไม่มีต้นทุนในส่วนนี้ ส่วนต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ ค่าเสียโอกาสของแรงงานในครัวเรือนที่เข้าไปเก็บหาทรัพยากรป่าไม้

ในกรณีที่มีการนำทรัพยากรป่าไม้หลายประเภทมาใช้ประโยชน์ มูลค่าสุทธิจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ทั้งหมด คือ การนำมูลค่าสุทธิจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้แต่ละประเภทมารวมกัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. วิธีการหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เป็นการศึกษาถึงแนวทางในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนโดยทั่วไปของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับชุมชนที่นำไปปฏิบัติจริง ได้แก่

1) คณะกรรมการทำหน้าที่ในการบริหารจัดการป่าชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน หน่วยงานป่าไม้บ้าน และหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

2) จัดเก็บค่าธรรมเนียมในการเข้าใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้จากพื้นที่ป่าชุมชน เช่น ชนิดและปริมาณในการเก็บ

3) กำหนดกฎกติกาการเข้าไปเก็บหาผลผลิตป่าไม้ในป่าชุมชน ของสมาชิกในชุมชนเพื่อใช้สอย และขาย

4) กำหนดกฎกติกาการเข้าไปเก็บหาผลผลิตป่าไม้ในป่าชุมชน ของคนต่างถิ่นหรือจากหมู่บ้านอื่น

5) กำหนดอัตราค่าปรับสำหรับผู้กระทำผิดกฎกติกาการใช้สอย

6) คณะกรรมการป่าชุมชนทำหน้าที่รวบรวมและดูแลรักษาค่าปรับที่ได้รับจากผู้กระทำผิดกฎกติกาการใช้สอย

7) การแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างชุมชนและผู้ให้ข้อมูล ในกรณีได้รับเงินค่าปรับจากผู้กระทำผิด

8) การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการลงโทษปรับ การจับกุมผู้กระทำความผิดในการละเมิดกฎหมายป่าไม้ เช่น การบุกรุกพื้นที่ป่า การลักลอบตัดไม้ และเก็บหาของป่า

9) กฎกติกาการตัดต้นไม้ในเขตป่าชุมชนในกรณีเพื่อการสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน และใช้สอยในครัวเรือน ที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

10) กำหนดระยะเวลาการเข้าไปเก็บหาผลผลิตป่าไม้ ในพื้นที่ป่าชุมชน และมีการเก็บข้อมูลการเก็บหาของป่า โดยทำปฏิทินปริมาณผลผลิตแต่ละฤดูกาล

11) ก่อนจะเก็บกู้ของป่าต้องได้รับอนุญาตจากผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

12) กำหนดระยะเวลาการห้ามเข้าไปเก็บหาผลผลิตป่าไม้ ในพื้นที่ป่าชุมชน เมื่อเห็นว่าชนิดพันธุ์นั้นลดน้อยลง และมีความเสี่ยงที่จะสูญพันธุ์

13) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการปลูกป่า และการจัดกิจกรรมรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อปลูกฝังจิตสำนึก ให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้

14) กำหนดแนวทางในการจัดการการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกัน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ในด้านการจัดการป่าไม้ร่วมกัน

15) ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาป่าชุมชน เช่น มีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ สนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน สนับสนุนแรงงานตามกำลังความสามารถ การพิจารณาทบทวนกฎกติกาหรือระเบียบในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ การกำหนดกิจกรรมขององค์กรป่าชุมชน กำหนดเป้าหมายการทำงานขององค์กรป่าชุมชน การวางแผนปฏิบัติงานขององค์กรป่าชุมชน ตรวจสอบผลการทำงานขององค์กรป่าชุมชน

16) กำหนดขอบเขตแหล่งทำมาหากินของชุมชน ทำป้ายแสดงแนวเขตป่าชุมชน โดยควบคุมไม่ให้มีการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ป่าชุมชน มีการป้องกันมิให้เกิดไฟไหม้ป่า มีการศึกษาอบรม และเผยแพร่ความรู้ แก่ประชาชน ให้ทราบถึงประโยชน์และคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้งวิธีการอนุรักษ์ ดิน น้ำ และป่าไม้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน ดังวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ซึ่งศึกษาลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ ดังนี้

คำถามเชิงบวก	ระดับความคิดเห็น
1	น้อยที่สุด
2	น้อย
3	ปานกลาง
4	มาก
5	มากที่สุด

มีการแบ่งระดับความคิดออกเป็น 5 ระดับ โดยคำนวณได้จาก

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} = \frac{5 - 1}{5} = 0.80$$

ในการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน สามารถแปลความหมายของระดับคะแนนได้ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.80 หมายความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81 - 2.60 หมายความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61 - 3.40 หมายความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41 - 4.20 หมายความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21 - 5.00 หมายความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 4

ผลการศึกษา

สภาพทั่วไปของพื้นที่เขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

เขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ เป็นเขตเชื่อมต่อระหว่างที่ราบลุ่มและภูเขา มีถนนเข้าไปถึงหมู่บ้าน มีไฟฟ้าใช้ มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 4,965 เฮกแตร์ ในนั้นมีเนื้อที่ป่าไม้ทั้งหมด 3,889 เฮกแตร์ ซึ่งรวมเอาพื้นที่ของ 4 หมู่บ้าน คือ บ้านนาบอน บ้านนาใหม่ บ้านหนองเป็ด และบ้านนาแชง มีพื้นที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ของเมืองเฟือง ประมาณ 22 กิโลเมตร ไปตามเส้นทางบ้านดอน บ้านคอนเหลือง บ้านนาแชงเขื่อนน้ำลึก 1-2 ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 18 องศา 49 ลิปดา 21 ฟิลิปดา ถึง 18 องศา 54 ลิปดา 42 ฟิลิปดา และเส้นแวงที่ 102 องศา 8 ลิปดา 34 ฟิลิปดา ถึง 102 องศา 14 ลิปดา 46 ฟิลิปดา มีขนาดพื้นที่ประมาณ 4,965 เฮกแตร์ ลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่เป็นภูเขาและมีป่าไม้ พืชชั้นสูง และพืชชั้นต่ำปกคลุมทั่วพื้นที่ (แผนกกสิกรรมและป่าไม้ แขวงเวียงจันทน์, 2554) โดยมีอาณาเขตติดต่อ (ภาพที่ 2) ดังนี้

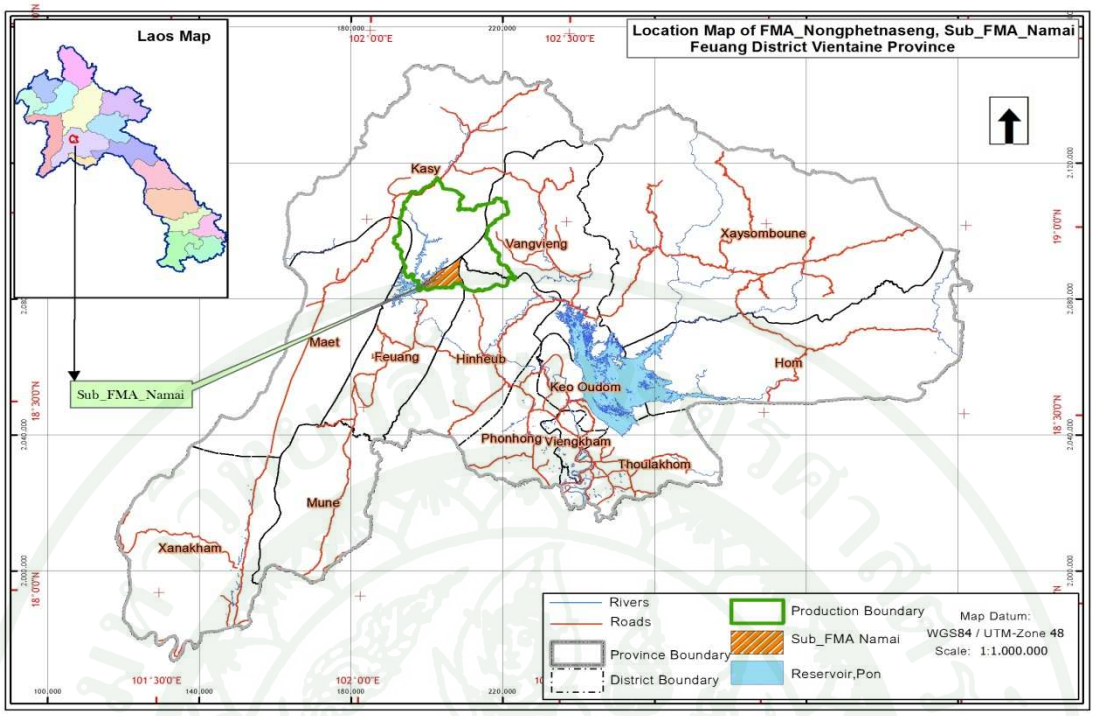
ทิศเหนือติดกับสาขาน้ำยึ่ง น้ำก้า ของเขื่อนไฟฟ้าน้ำตกน้ำลึก 1-2 ไปตามเขตชายแดนสันภูของเมืองกาสี กับ เมืองเฟือง เมืองวังเวียง เมืองกาสี และเมืองหีนเหีบ ที่ยอดน้ำแกน ตามเส้นแวงที่ 102 องศา 14 ลิปดา 27 ฟิลิปดา ถึง 18 องศา 54 ลิปดา 29 ฟิลิปดา มีความยาว ประมาณ 15 กิโลเมตร

ทิศใต้ติดกับเขตพื้นที่ทำนา ของบ้านหนองเป็ด บ้านนาแชง และบ้านนาบอน มีความยาว ประมาณ 14 กิโลเมตร

ทิศตะวันออกติดกับเขตแดนสันภูยอดน้ำ ระหว่างเมืองฟือง และเมืองหีนเหีบ ของบ้านผาบ่อง บ้านนาต้าย และบ้านาอัน มีความยาว ประมาณ 11 กิโลเมตร

ทิศตะวันตกติดกับเขตแดนเขื่อนไฟฟ้าน้ำลึก 1-2 เขตเกษตรกรรมของบ้านหนองเป็ด มีความยาว ประมาณ 4 กิโลเมตร

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงพื้นที่ที่ทำการศึกษา
ที่มา: กรมป่าไม้ (2554)

ลักษณะภูมิประเทศ

เขตคุ้มครองย่อยนาใหม่นี้ พื้นที่ส่วนใหญ่ มีลักกษณะเป็นภูเขาและป่าไม้ มีพืชและต้นไม้น้อยใหญ่ปกคุมทั่วพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วยที่ราบลุ่มและภูเขา สายน้ำก้า ห้วยน้ำน้อยใหญ่หลายสาย และเขื่อนไฟฟ้าน้ำลึก ครอบคลุมพื้นที่ด้านทิศตะวันตกของพื้นที่เขตคุ้มครองย่อย เขตดังกล่าวนี้สามารถเชื่อมต่อเข้าไปถึงเขตอื่น ๆ ในแขวงเวียงจันทน์ได้ มีระดับดับความสูงของเมื่อเทียบกับระดับน้ำทะเล สูงประมาณ 360 - 831 เมตร ภูเขาสูงมีความลาดชันตั้ง แต่ 1 - 35 % มีประมาณ 45 % ของพื้นที่ทั้งหมด

ลักษณะภูมิอากาศ

เขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เป็นเขตเชื่อมต่อระหว่างราบลุ่มและภูเขา ฉะนั้นในเขตนี้จึงมีภูมิอากาศค่อนข้างร้อน อบอุ่นช่วงกลางวัน และตอนกลางคืน ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด เดือนเมษายนและพฤษภาคม ประมาณ 39.4 องศา

2. อุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุด เดือนธันวาคม ประมาณ 16.2 องศา

3. ปริมาณน้ำฝนต่อปีสูงสุด ประมาณ 3.1655 มิลลิเมตร ฝนตกชุก เช่น เดือน มิถุนายน ถึง กันยายน ส่วนเดือนมกราคม ถึง พฤษภาคม ฝนตกน้อย เดือนตุลาคม ถึงเดือนธันวาคม ไม่มีฝนตก

ตารางที่ 3 สภาพอากาศและปริมาณน้ำฝน

เดือน	อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด (°C)			อุณหภูมิเฉลี่ยสต่ำสุด (°C)			ปริมาณน้ำฝน (mm)		
	2545	**2546**	**2547**	**2548**	**2549**	**2550**	**2551**	**2552**	**2553**
ม.ค.	25	22	26	20,4	20	22	52,9	0,1	136,9
ก. พ.	22,5	21,6	21,4	20,9	19,8	19	20,2	9,5	NT
มี. ค.	29	35	35	23,8	21	19,6	125,0	20,8	4,8
เม. ย.	33,6	36,2	39,4	25	22,8	21,6	160,0	87,8	206,1
พ. ค.	31	36	39,4	24,2	21,6	21,8	347,6	470,2	193,1
มิ. ย.	31,4	35,2	37	23,4	21,4	22	498,6	402,1	494,7
ก. ค.	33	33,9	34	21,8	21,9	22,6	641,7	309,8	579,4
ส. ค.	34	35,9	36	21,2	21,1	19,2	431,1	512,9	784,5
ก. ย.	33,6	35,1	37,5	21,6	21,9	18,1	385,6	256,7	671,0
ต. ค.	32	34,4	37,2	23,6	22,4	17	143,8	47,9	95,0
พ. ย.	27,8	28,9	34	21,4	21,5	16,4	132,3	NT	NT
ธ. ค.	25,4	24	31	20	22,6	16,2	1,4	NT	NT

ที่มา: แผนกกสิกรรมและป่าไม้แขวงเวียงจันทน์ (2554)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ลักษณะดิน

ตามข้อมูลจากบทรายงานการสำรวจดินและการจำแนกประเภทดิน โครงสร้างของดินของศูนย์วิจัยดินแห่งชาติ พบว่า ในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ส่วนใหญ่ อยู่ใน 2 หมวดดิน และ 4 หมวดดิน (แผนกกสิกรรมและป่าไม้แขวงเวียงจันทน์, 2554) ดังนี้

1. ชุดดิน AC-pd : Alluvial Complex, poorly drained ดินตะกอนน้ำพาเชิงซ้อนที่มีการระบายน้ำเลว ในนั้นมีประเภทดิน เช่น (ACg) (ACf) (ACf) (ACh).

2. ชุดดิน(Alluvial soils poorly drained) (*AL*-P) ดินตะกอนที่มีการระบายน้ำเลว ในนั้นมีประเภทดิน เช่น (ALg) (ALp) (ALf) (ALh) ดินมีโครงสร้างและอินทรียวัตถุอุดมสมบูรณ์ดี เหมาะสำหรับการเจริญเติบโตของพืชพันธุ์ไม้ต่างๆ

ลักษณะน้ำ

เขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ มีสายน้ำก้าซึ่งเป็นสายน้ำหลัก สาขาของแม่น้ำลึก ที่ส่งน้ำให้เขื่อนไฟฟ้าน้ำลึก ซึ่งมีน้ำแต่ละฤดูฝนและฤดูแล้งมีน้ำน้อย นอกจากนี้ยังมีห้วยน้ำน้อยๆ หลายสาย แหล่งน้ำเหล่านี้มีประโยชน์ในด้านการดำรงชีพและการผลิตเกษตรกรรมของชาวบ้านที่ตั้งอยู่เขตราบลุ่มบริเวณแม่น้ำ นอกนั้นยังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ และสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ เป็นแหล่งอาหารส่วนหนึ่งในการยังชีพประจำวันของประชาชนท้องถิ่น ทั้งเป็นแหล่งน้ำให้กับสัตว์ป่า และสัตว์เลี้ยง (แผนกกสิกรรมและป่าไม้แขวงเวียงจันทน์, 2554)

การใช้ที่ดินและป่าไม้

เขตดังกล่าวนี้มีประชาชนมาตั้งถิ่นฐานนานมาแล้ว แต่ก่อนประชาชนในเขตนี้ส่วนมากมีอาชีพทำนา และมีประชาชนจำนวนหนึ่งมีอาชีพทำไร่ เนื่องจากมีพื้นที่นาไม่เพียงพอ ในปี พ. ศ. 2533 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐบาลได้ทำการจัดสรรที่ดิน และป่าไม้ แต่ยังขาดการติดตามตรวจสอบอย่างเป็นระบบ และในปี พ. ศ 2553 ประชาชนทั้งหมดในเขตดังกล่าวได้หยุดการถางป่าทำไร่ 100 % ซึ่งในระยะผ่านมาในเขตดังกล่าวไม่มีการตัดไม้นำใช้ไม้เพื่อเศรษฐกิจ (การค้าขาย) มีแต่การนำใช้ไม้เพื่อการปลูกสร้างบ้านเรือน และการเก็บหาของป่าส่วนมากเพื่อใช้ในครัวเรือน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

และขายสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน (กรมป่าไม้, 2554) ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ และเก็บหาของป่าเป็นอาชีพรอง จากข้อมูลการเก็บหาของป่าในปี พ.ศ. 2554 ของประชาชนที่อาศัยในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เช่น เครือแหม 16,000 ตัน หวายน้อย 18 ตัน หวายทูน 26,500 เส้น ต๋าว 500 กิโลกรัม และของป่าประเภทอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีการนำไม้มาใช้ในการสร้างบ้านอยู่อาศัย นำไม้มาเป็นเชื้อเพลิงในการหุงต้มอาหารในแต่ละวัน (ห้องการแผนการและสถิติ เมืองเฟือง, 2554)

ประชากร

ในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ มีครัวเรือนทั้งหมด 398 ครัวเรือน มีประชากร 2,180 คน เป็นหญิง 733 คน และชาย 1.447 คน ทั้งหมดเป็นชนเผ่าลาว และนับถือศาสนาพุทธ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 จำนวนครัวเรือนและจำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษา

ชื่อบ้าน	จำนวนประชากร			จำนวนครัวเรือน	ชนเผา	ศาสนาพุทธ
	ทั้งหมด	ชาย	หญิง			
บ้านนาบอน	371	189	182	60	ลาว	พุทธ
บ้านนาใหม่	733	378	355	129	ลาว	พุทธ
บ้านหนองเป็ด	340	179	161	50	ลาว	พุทธ
บ้านนาแชง	736	701	35	159	ลาว	พุทธ
รวม	**2180**	**1447**	**733**	**398**		

ที่มา: แผนกกสิกรรมและป่าไม้แขวงเวียงจันทน์ (2554)

ผลการศึกษาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ส่วนที่ 2 ข้อมูลลักษณะการจัดการป่าไม้ ส่วนที่ 3 ข้อมูลการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ และส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน โดยแต่ละส่วนมีรายละเอียด ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ศึกษา

ข้อมูลทางด้านสังคม

ข้อมูลทางด้านสังคม พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 75.5 เป็นเพศชาย และ ร้อยละ 24.5 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 28.1 มีอายุ 41 – 50 ปี รองลงมาร้อยละ 27.0 มีอายุ 31 – 40 ปี และ มากกว่า 50 ปี จำนวนเท่ากัน และร้อยละ 17.9 อายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี โดยมีอายุสูงสุด 80 ปี ต่ำสุด 22 ปี เฉลี่ย 43 ปี กลุ่มตัวอย่างทุกคนหรือร้อยละ 100 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 98.0 สถานภาพสมรส รองลงมาร้อยละ 1.5 โสด และร้อยละ 0.5 หย่าร้าง/หม้าย ร้อยละ71.4 สถานภาพของผู้ตอบเป็นหัวหน้าครัวเรือน รองลงมาร้อยละ 15.4 สามี/ภรรยา ร้อยละ 7.1 ลูกสาว/ลูกชาย ร้อยละ 5.1 ลูกสะใภ้/ลูกเขย และร้อยละ 1.0 ตา/ยาย ร้อยละ 41.3 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รองลงมาร้อยละ 36.8 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 19.9 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และร้อยละ 2.0 ไม่ได้รับการศึกษา (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ลักษณะทางด้านสังคมของครัวเรือนตัวอย่าง ในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556

ข้อมูลทางด้านสังคม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	148	75.5
หญิง	48	24.5
2. อายุ (ปี)		
31 – 40	53	27.0
41 – 50	55	28.1
มากกว่า 50 ปี	53	27.0
อายุสูงสุด 80 ปี ต่ำสุด 22 ปี เฉลี่ย 43.15 ปี S.D. 11.68		
3. ศาสนา		
พุทธ	196	100.0

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อมูลทางด้านสังคม	จำนวน	ร้อยละ
4. สถานภาพสมรส		
โสด	3	1.5
สมรส	192	98.0
หย่าร้าง/หม้าย	1	0.5
5. สถานภาพของผู้ตอบ		
หัวหน้าครัวเรือน	140	71.4
สามี/ภรรยา	30	15.4
ตา/ยาย	2	1.0
ลูกสาว/ลูกชาย	14	7.1
ลูกสะใภ้/ลูกเขย	10	5.1
6. ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	4	2.0
ประถมศึกษา	72	36.8
มัธยมศึกษาตอนต้น	81	41.3
มัธยมศึกษาตอนปลาย	39	19.9

ด้านถิ่นกำเนิด และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน พบว่า ร้อยละ 91.3 ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่นี่ดั้งเดิม และร้อยละ 8.7 ย้ายมาจากที่อื่น ร้อยละ 26.0 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมากกว่า 50 ปี รองลงมาร้อยละ 25.0 ระหว่าง 41 – 50 ปี และร้อยละ 24.5 ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี และระหว่าง 31 – 40 ปี เท่ากันทั้ง 2 จำนวน โดยมีระยะเวลาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านสูงสุด 80 ปี ต่ำสุด 4 ปี เฉลี่ย 41 ปี (ตารางที่ 6)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 6 ถิ่นกำเนิด และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านของครัวเรือนตัวอย่าง ในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556

ข้อมูลทางด้านสังคม	จำนวน	ร้อยละ
1. ถิ่นกำเนิด		
อยู่ที่นี่ดั้งเดิม	179	91.3
ย้ายมาจากที่อื่น	17	8.7
2. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน (ปี)		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30	48	24.5
31 – 40	48	24.5
41 – 50	49	25.0
มากกว่า 50 ปี	51	26.0
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน สูงสุด 80 ปี ต่ำสุด 4 ปี เฉลี่ย 40.84 ปี S.D. 14.27		

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ผลการศึกษา พบว่า ร้อยละ 44.9 สมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 4 – 5 คน รองลงมาร้อยละ 34.2 ระหว่าง 6 – 7 คน ร้อยละ 10.7 ระหว่าง 8 – 9 คน และร้อยละ 5.1 ระหว่าง 2 – 3 คน และ 10 คนขึ้นไป เท่ากันทั้ง 2 จำนวน โดยมีสมาชิกในครัวเรือนสูงสุด 15 คน ต่ำสุด 2 คน เฉลี่ย 6 คน (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556

สมาชิกในครัวเรือน (คน)	จำนวน	ร้อยละ
2 – 3	10	5.1
4 – 5	88	44.9
6 – 7	67	34.2
8 – 9	21	10.7
ตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป	10	5.1
รวม	**196**	**100**
สมาชิกในครัวเรือนสูงสุด 15 คน ต่ำสุด 2 คน เฉลี่ย 5.87 คน S.D. 1.88		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ขนาดการถือครองที่ดิน จากการศึกษา พบว่า ร้อยละ 38.8 มีพื้นที่ถือครอง จำนวน 3 แปลง รองลงมาร้อยละ 33.2 จำนวน 2 แปลง ร้อยละ 13.2 จำนวน 4 แปลง ร้อยละ 9.7 จำนวน 5 แปลง และร้อยละ 5.1 จำนวน 1 แปลง โดยมีพื้นที่ถือครองสูงสุด 5 แปลง ต่ำสุด 1 แปลง เฉลี่ย 2.89 แปลง ร้อยละ 24.0 มีพื้นที่ถือครองต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1 เฮกแตร์ รองลงมาร้อยละ 23.0 ระหว่าง 1.01 – 2.00 เฮกแตร์ ร้อยละ 20.9 ระหว่าง 2.01 – 3.00 เฮกแตร์ ร้อยละ 19.9 มากกว่า 4.00 เฮกแตร์ และร้อยละ 12.2 ระหว่าง 3.01 – 4.00 เฮกแตร์ โดยมีพื้นที่ถือครองสูงสุด 10.04 เฮกแตร์ ต่ำสุด 0.02 เฮกแตร์ เฉลี่ย 2.52 เฮกแตร์ (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 ขนาดการถือครองที่ดินของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556

พื้นที่ถือครอง (แปลง)	**จำนวน**	**ร้อยละ**
1	10	5.1
2	65	33.2
3	76	38.8
4	26	13.2
5	19	9.7
รวม	**196**	**100**
พื้นที่ถือครองสูงสุด 5 แปลง ต่ำสุด 1 แปลง เฉลี่ย 2.89 แปลง S.D. 1.03		
พื้นที่ถือครอง (เฮกแตร์)		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1 เฮกแตร์	47	24.0
1.01 – 2.00 เฮกแตร์	45	23.0
2.01 – 3.00 เฮกแตร์	41	20.9
3.01 – 4.00 เฮกแตร์	24	12.2
มากกว่า 4.00 เฮกแตร์	39	19.9
รวม	**196**	**100**
จำนวนพื้นที่ถือครองสูงสุด 10.04 เฮกแตร์ ต่ำสุด 0.02 เฮกแตร์ เฉลี่ย 2.52 เฮกแตร์ S.D. 2.04		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ

ด้านประกอบอาชีพหลักของครัวเรือนตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 85.2 มีอาชีพหลักทำนา รองลงมาร้อยละ 10.7 รับราชการ ร้อยละ 2.0 รับจ้าง ร้อยละ 1.5 ลูกจ้างบริษัท/โรงงาน และร้อยละ 0.5 อาชีพเลี้ยงสัตว์ (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 การประกรอบอาชิพหลัก ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556

อาชีพหลัก	จำนวน	ร้อยละ
ทำนา	167	85.2
รับราชการ	21	10.7
เลี้ยงสัตว์	1	0.5
รับจ้าง	4	2.0
ลูกจ้างบริษัท/โรงงาน	3	1.5
รวม	**196**	**100**

ด้านอาชีพรองของครัวเรือนตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 99.0 มีอาชีพรอง มีเพียงร้อยละ 1.0 ไม่มีอาชีพรอง (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 การประกอบอาชิพรอง ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556

อาชีพรอง	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีอาชีพรอง	2	1.0
มีอาชีพรอง*	194	99.0
รวม	**196**	**100**

หมายเหตุ : * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ด้านรายได้ของครัวเรือนทั้งหมดตัวอย่าง พบว่า ร้อยละ 27.6 รายได้ระหว่าง 50,001 – 100,000 บาทต่อปี รองลงมาร้อยละ 25.4 รายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาทต่อปี ร้อยละ 24.0 รายได้มากกว่า 150,000 บาทต่อปี และร้อยละ 23.0 รายได้ระหว่าง 100,001 – 150,000 บาทต่อปี โดยมีรายได้สูงสุด 389,760 บาท ต่ำสุด 16,000 บาท เฉลี่ย 110,166.84 บาท (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 รายได้ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556

รายได้ของครัวเรือนทั้งหมด (บาท/ปี)	**จำนวน**	**ร้อยละ**
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 50,000	50	25.4
50,001 – 100,000	54	27.6
100,001 – 150,000	45	23.0
มากกว่า 150,000	47	24.0
รวม	**196**	**100**
รายได้สูงสุด 389,760 บาท ต่ำสุด 16,000 บาท เฉลี่ย 110,166.84 บาท S.D. 72,287.80		

ด้านที่มาของรายได้ของครัวเรือนตัวอย่าง พบว่า ร้อยละ 93.9 มีรายได้มาจากการทำนา รองลงมาร้อยละ 65.8 จากการทอผ้า ร้อยละ 52.6 จากการเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 31.6 จากการรับจ้าง ร้อยละ 20.9 ค้าขาย ร้อยละ 13.3 รับราชการ ร้อยละ 12.2 ปลูกพืชผักสวนครัว และร้อยละ 4.6 ลูกจ้างบริษัท/โรงงาน ร้อยละ 36.7 (ตารางที่ 12)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 12 ที่มาของรายได้ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556

ที่มาของรายได้ *	จำนวน	ร้อยละ
ทำนา	184	93.9
ปลูกพืชผักสวนครัว	24	12.2
เลี้ยงสัตว์	103	52.6
รับราชการ	26	13.3
ค้าขาย	41	20.9
รับจ้าง	62	31.6
ลูกจ้างบริษัท/โรงงาน	9	4.6
ทอผ้า	129	65.8

หมายเหตุ : * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ด้านรายจ่ายของครัวเรือนตัวอย่าง พบว่า รายจ่ายในครัวเรือนระหว่าง 30,001 – 60,000 บาทต่อปี รองลงมาร้อยละ 33.2 มากกว่า 60,000 บาทต่อปี และร้อยละ 30.1 รายจ่ายต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30,000 บาทต่อปี โดยมีค่าใช้จ่ายสูงสุด 149,600 บาทต่อปี ต่ำสุด 5,600 บาทต่อปี เฉลี่ย 49,797.29 บาทต่อปี (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 รายจ่ายของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556

รายจ่ายของครัวเรือนทั้งหมด (บาท/ปี)	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30,000	59	30.1
30,001 – 60,000	72	36.7
มากกว่า 60,000	65	33.2
รวม	**196**	**100**
ค่าใช้จ่ายสูงสุด 149,600 บาท ต่ำสุด 5,600 บาท เฉลี่ย 49,797.29 บาท S.D. 26,938.11		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ด้านการเปรียบเทียบรายได้และรายจ่ายในครัวเรือนพบว่า ร้อยละ89.8 มีเงินเหลือเก็บ รองลงมาร้อยละ 8.7 รายได้เท่ากับรายจ่าย และร้อยละ 1.5 มีรายได้ไม่เพียงพอ (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556

การเปรียบเทียบรายได้และรายจ่ายในครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
มีเงินเหลือเก็บ	176	89.8
รายได้เท่ากับรายจ่าย	17	8.7
ไม่เพียงพอ	3	1.5
รวม	**196**	**100**

ด้านภาวะหนี้สิน พบว่า ร้อยละ 94.9 ไม่มีหนี้สิน มีเพียงร้อยละ 5.1 มีหนี้สิน (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 ภาวะหนี้สินของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556

ภาวะหนี้สิน	จำนวน	ร้อยละ
มีหนี้สิน	10	5.1
ไม่มีหนี้สิน	186	94.9
รวม	**196**	**100**

สาเหตุของการไม่มีหนี้สิน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 94.1 มีการดำรงชีพแบบพอเพียง รองลงมาร้อยละ 62.6 อาศัยพืชผลที่เพาะปลูกได้ และร้อยละ 54.8 เพราะอาชีพที่ทำอยู่มีรายได้มาก โดยร้อยละ 100.0 กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน (ตารางที่ 16)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 16 สาเหตุที่ไม่มีหนี้สินของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยบ้านนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556

สาเหตุที่มีหนี้สิน	จำนวน	ร้อยละ
มีหนี้สิน	10	5.1
สาเหตุที่ไม่มีหนี้สิน*	186	94.9
อาศัยพืชผลที่เพาะปลูกได้	117	62.6
มีการดำรงชีพแบบพอเพียง	175	94.1
เพราะอาชีพที่ทำอยู่มีรายได้มาก	102	54.8
แหล่งของหนี้สิน		
กองทุนหมู่บ้าน	10	100.0

หมายเหตุ : * ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ส่วนที่ 2 ลักษณะการจัดการป่าไม้ ของครัวเรือนตัวอย่าง ในพื้นที่ศึกษา

การจัดการป่าไม้โดยรวม สาธารณลัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ป่าไม้ใน สาธารณลัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แบ่งออกเป็น 3 ประเภท เพื่อการปกปักรักษาและพัฒธนา (กฎหมายว่าด้วยป่าไม้, 2550) ดังนี้

1. ป่าป้องกัน
2. ป่าสงวน
3. ป่าผลิต

ป่าป้องกัน เป็นป่าไม้ที่ได้กำหนด เพื่อจุดประสงค์ ใช้ป้องกันแหล่งน้ำ ริมน้ำ ริมทาง ป้องกันการกัดเซาะและคุนนะพาบของดิน เขตยุทธศาสตร์ เพื่อป้องกันชาติ ป้องกันภัยพิบัติธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและอื่น ๆ

ป่าสงวน เป็นป่าไม้ที่ได้กำหนด เพื่อจุดประสงค์ นำใช้ในการอนุลักษ์ธรรมมะชาติ ปกปักรักษาพันพืช พันสัตว์ ระบบนิเวศป่าไม้ และสิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณค่าทางธรรมชาติ ประหวัดสาดวัดทะนะทำ การท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม การศึกษาค้นค้วาทดลองทางวิทยาศาสตร์ โดยป่าสงวน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประกอบด้วยป่าสงวนแห่งชาติ ป่าสงวนระดับแขวง ระดับเมืองและระดับบ้าน ซิงได้กำหนดไว้ในละเบียบการสะเพราะ

ป่าผลิต เป็นป่าธรรมมะชาติและป่าปลูกที่ได้กำหนด เพื่อจุดประสงค์ นำใช้ให้เป็นเขตการผลิตทุละกิดไม้ และผลิตผนป่าไม้ เพื่อตอบสนองความต้องการ ของการพัฒธนาเศรษฐกิจ สังคม และชิวิตการเป็นอยู่ของประชาชน

รัฐบาล มอบให้ กระทชวงกสิกรรมและป่าไม้ สมทบกับกระทชวงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า องค์การคุ้มครองที่ดินแห่งชาติ องค์การทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อม กระทชวงพลังงานและบ่อแร่ กระทชวงโยทาธิการและขนส่ง องค์การท่องเทียวแห่งชาติ กระทชวงแผนการและการลงทุน กระทชวงป้องกันประเทศ กระทชวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม ปกปักษ์รักสาและพัฒนาป่าไม้ และที่ดินป่าไม้แบบยั้งยืน ตามแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเศรษฐกิตสังคมแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ป่าไม้ และยุทธศาสตร์คุ้มครองสิ่งแวดล้อม และขอบเขตแผนจัดสรรที่ได้กำหนดไว้ (กฎหมายว่าด้วยป่าไม้, 2550)

องค์การคุ้มครองป่าไม้และที่ดินป่าไม้ สาธารณลัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย (กฎหมายว่าด้วยป่าไม้, 2550) ดังนี้

1. กระทชวงกสิกรรมและป่าไม้ โดยกรมป่าไม้เป็นเสนาธิการ
2. แผนกกสิกรรมและป่าไม้แขวง นะคอนหลวง
3. ห้องการกสิกรรมและป่าไม้เมือง เทดสะบาน
4. หน่วยงานป่าไม้บ้าน

ในการคุ้มครองป่าไม้และที่ดินป่าไม้ และกิดจะการป่าไม้ หน่วยงานป่าไม้บ้าน มีสิดและหน้าที่ (กฎหมายว่าด้วยป่าไม้, 2550) ดังนี้

1. ค้นค้วาและเสนอให้ องค์การปกครองบ้าน ออกกฎระเบียบ การนำใช้ป่าไม้ขั้นบ้านตามประเพณี โดยสอดคล้อง ตามกฎหมายเกียวกับป่าไม้

2. เผยแพร่ความรู้และความเข้าใจ ละเบียบการเกียวกับป่าไม้ เป็นต้นความสำคัญและคุณประโยชน์ของป่าไม้ ที่ดินป่าไม้ ป่ายอดน้ำ และสิ่งแวดล้อม ให้ประชาชนภายในหมู่บ้านของตนให้เขาใจได้อย่างดียิ่ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. นำพาและปฏิบัติ ระเบียบกฎหมายเกียวกับป่าไม้ การจัดสรรที่ดินและป่าไม้ ของบ้านให้ทุกคน และการจัดตั้งพายในบ้านคุ้มครอง ปกปักรักษา ฟื้นฟู ปลูก ขยายและนำใช้อย่างมีประสิทธิผล และถูกต้อง ตามระเบียบหลักการ

4. ปฏิบัติและนำพาประชาชน คุ้มครองปกปักรักษานำใช้ป่าไม้ และที่ดินป่าไม้ ป่าต้นน้ำ เครื่องป่าของดง และสิ่งแวดล้อม พายในหมู่บ้านให้ถูกต้องกับสพาบตัวจิงของบ้านตน

5. ติดตามเก็บกำสพาบการเปลี่ยนแปลงของป่าไม้ สิ่งแวดล้อม และสพาบการเคลื่อนไหวเวียกงานป่าไม้ ในขอบเขตบ้านของตน แล้วลายงานในแต่ละวัน เดือน และปี ให้ ห้องการกสิกรรมและป่าไม้เมือง เทดสะบาน

6. เป็นเจ้าการติดตามสกัดกั้น และต้านการเคลื่อนไหวอันบ่อดี ที่มีผลกระทบต่อป่าไม้ เครื่องป่าของดง ป่าต้นน้ำ และสิ่งแวดล้อม เช่น การลักลอบตัดไม้ เผาป่าและกานกะทำที่เป็นกานทำลายป่าไม้ อย่างริบด่วนและทันการ

7. สรูปรายงาน ผลการปฏิบัตเวียกงานป่าไม้ ภายในบ้าน ในแต่ละวัน เดือน และปี ให้ห้องกานกสิกรรมและป่าไม้เมือง เทดสะบาน และองค์การปกครองบ้านอย่างเป็นปกติ

8. ปฏิบัตหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบ กฎหมาย

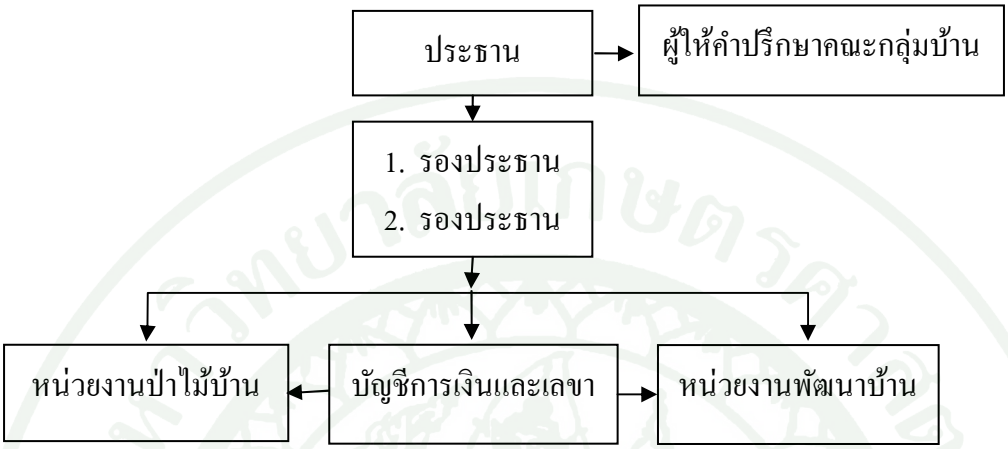
การจัดการป่าไม้ในพื้นที่ศึกษา

ในแต่ละบ้านจัดตั้งป่าไม้ของบ้านขึ้นโดยผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าและมีหน่วยงานป่าไม้บ้านที่รับผิดชอบจัดแบ่งเวรและทีมงานภายในบ้านเพื่อทำหน้าที่จัดสรรคุ้มครองป่าไม้ เช่น ทำการสำรวจจัดสรร จัดแนวทาง ติดตามการขุดค้นไม้ ประเมินผล ฟื้นฟูป่าไม้ และปลูกป่า ติดตามคุ้มครองป่าง ติดตามการใช้ที่ดิน ปกปักรักษาและป้องกันป่าไม้และอื่นๆ

หัวหน้าหมู่บ้านจะเป็นตัวแทนของชาวบ้านเข้าร่วมในกลุ่มการจัดตั้งป่าไม้บ้านเพื่อประสานงานกับหน่วยงานคุ้มครองป่าผลิตในการวางแผนจัดตั้งปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ และการ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ดำเนินงานโดยให้สอดคล้องกับแผนจัดสรรและคุ้มครองป่าผลิต แผนดำเนินงาน ระเบียบการ และบทแนะนำต่างๆ ที่มีอยู่ ดังนี้

ภาพที่ 3 โครงสร้างกลุ่มการจัดตั้งป่าไม้บ้าน
ที่มา**:** ห้องการกสิกรรมและป่าไม้เมืองเฟือง (2554)

ส่วนที่ 3 ประเภท ปริมาณ และมูลค่าการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา

ประเภทการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้

การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 70.4 ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และร้อยละ 29.6 ไม่เคยได้รับ โดยร้อยละ 71.0 แหล่งข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์ และร้อยละ 55.1 จากห้องการกสิกรรมและป่าไม้เมืองเฟือง ร้อยละ 74.0 ไม่เคยได้รับการอบรม และร้อยละ 26.0 เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ โดยร้อยละ 88.2 ได้รับการอบรมจากโครงการจัดสรรป่าผลิตและพัฒนาชนบทรอบด้าน (แบบยืนนาน) และร้อยละ 49.0 ได้รับการกอบรมจากห้องการกสิกรรมและป่าไม้เมืองเฟือง ร้อยละ 83.3 เข้าไปเก็บหาของป่าในพื้นที่ป่าไม้ และร้อยละ 3.1 ไม่เข้าไปเก็บ สาเหตุที่ไม่เข้าไปเก็บร้อยละ 83.3 กฎหมาย และร้อยละ 16.7 ไม่ว่าง ร้อยละ 23.6 ระยะทางจากที่อยู่อาศัยถึงป่า 5,001 เมตรขึ้นไป รองลงมาร้อยละ 7.4 ระยะทาง 4,000 เมตร ร้อยละ 6.5 ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 3,000 เมตร ร้อยละ 5.8 ระยะทาง 5,000 บาท และร้อยละ 56.8 ไม่ระบุระยะทาง (ตารางที่ 17)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556

(n = 196)

ข้อมูลการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้		
ไม่เคย	58	29.6
ได้รับ	138	70.4
แหล่งข้อมูลข่าวสาร*		
โทรทัศน์	98	71.0
ห้องการกสิกรรมและป่าไม้เมืองเฟือง	76	55.1
2. การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้		
ไม่เคย	145	74.0
เคย	51	26.0
หน่วยงาน*		
โครงการจัดสรรป่าผลิตและพัฒนาชนบทรอบด้าน (แบบยืนนาน)	45	88.2
ห้องการกสิกรรมและป่าไม้เมืองเฟือง	25	49.0
3. การเก็บหาของป่าในพื้นที่ป่าไม้		
ไม่เข้าไปเก็บ	6	3.1
สาเหตุ		
กฎหมาย	5	83.3
ไม่ว่าง	1	16.7
เข้าไปเก็บหา	190	96.9

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ข้อมูลการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4. ระยะทางจากที่อยู่อาศัยถึงป่า (เมตร)		
ไม่ระบุ	108	56.8
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 3,000	12	6.3
3,001 - 4,000	14	7.4
4,001 - 5,000	11	5.8
มากกว่า 5,001 เมตร	45	23.6

หมายเหตุ: * ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ด้านไม้ใช้สอย พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 68.1 มีการเก็บหาไม้ไผ่รองลงมา ร้อยละ 20.4 มีการเก็บหาไม้เฮี้ยะ ร้อยละ 7.1 มีการเก็บไม้หวาย และร้อยละ 1.0 มีการเก็บหาไม้ท่อน โดยมีการเก็บหาเพื่อใช้ในครัวเรือน ในช่วงเดือนมิถุนายน – สิงหาคม (ตารางที่ 18)

ด้านอาหาร พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 25.5 เก็บเห็ดหูหนู ร้อยละ 77.6 เก็บเห็ดขาว ร้อยละ 5.6 เห็ดบี้ ร้อยละ 30.1 เก็บเห็ดโคน ร้อยละ 69.4 เก็บหน่อไม้เฮี้ยะ ร้อยละ 37.8 เก็บหน่อไม้ชอด ร้อยละ 70.9 เก็บผักกูด ร้อยละ 15.3 เก็บผักหนาม ร้อยละ 17.9 เก็บผักกูด ร้อยละ 9.7 เก็บกระรอก ร้อยละ 0.5 เก็บอ้นและปู ร้อยละ 26.0 เก็บกบ ร้อยละ 65.3 เก็บปลา ร้อยละ 21.9 เก็บไข่มดแดง โดยเก็บหาไว้ใช้ในครัวเรือนตลอดทั้งปี (ตารางที่ 18)

ด้านสมุนไพร พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 11.7 เก็บหาสมุนไพรเพื่อจำหน่าย โดยมีการเก็บตลอดทั้งปี (ตารางที่ 18)

ด้านเชื้อเพลิง พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 98.0 มีการเก็บหาไม้ฟืนเพื่อใช้ในครัวเรือนโดยมีการเก็บตลอดทั้งปี (ตารางที่ 18)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 18 ประเภทการใช้ทรัพยากรป่าไม้และชวงเวลาที่เก็บหาทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556

ประเภท	ใช้ในครัวเรือน	จำหน่าย	ใช้ในครัวเรือนและจำหน่าย	ช่วงเวลาเก็บหา
1. ด้านไม้ใช้สอย				มิถุนายน – สิงหาคม
1.1 ไม้ไผ่ชอด (ลำ)	134(68.1)	1(0.5)	0(0.0)	
1.2 ไม้ไผ่เฮี้ย (ลำ)	40(20.4)	1(0.5)	0(0.0)	
1.3 ไม้หวาย (ลำ)	14(7.1)	6(3.1)	24(12.2)	
1.4 ไม้ท่อน(ลบ.ม.)	2(1.0)	1(0.5)	2(1.0)	
2. ด้านอาหาร (กก.)				ตลอดทั้งปี
2.1 เห็ดหูหนู	50(25.5)	0(0.0)	2(1.0)	
2.2 เห็ดขาว	152(77.6)	0(0.0)	0(0.0)	
2.3 เห็ดบี้	11(5.6)	0(0.0)	3(1.5)	
2.4 เห็ดโคน	59(30.1)	0(0.0)	0(0.0)	
2.5 หน่อไม้เฮี้ย	136(69.4)	0(0.0)	0(0.0)	
2.6 หน่อไม้ชอด	74(37.8)	0(0.0)	0(0.0)	
2.7 ผักกูด	139(70.9)	0(0.0)	0(0.0)	
2.8 ผักหนาม	30(15.3)	0(0.0)	0(0.0)	
2.9 ผักหวาน	35(17.9)	0(0.0)	22(11.2)	
2.10 หมูป่า	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)	
2.11 กระรอก	19(9.7)	0(0.0)	2(1.0)	
2.12 อ้น	1(0.5)	0(0.0)	5(2.6)	
2.13 กบ	51(26.0)	0(0.0)	1(0.5)	
2.14 ปู	1(0.5)	0(0.0)	0(0.0)	
2.15 ปลา	128(65.3)	0(0.0)	9(4.6)	
2.16 ไข่มดแดง	43(21.9)	0(0.0)	0(0.0)	

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 18 (ต่อ)

ชนิด	ใช้ในครัวเรือน	จำหน่าย	ใช้ในครัวเรือนและจำหน่าย	ช่วงเวลาเก็บหา
3. ด้านสมุนไพร (กก.)				ตลอดทั้งปี
เครือแหม	0(0.0)	23(11.7)	0(0.0)	
4. ด้านเชื้อเพลิง (ลบ.ม.)				ตลอดทั้งปี
ไม้ฟืน	192(98.0)	0(0.0)	0(0.0)	

ประริมาณการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้

การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรไม้ใช้สอยได้แก่ ไม้ไผ่ชอด ไม้ไผ่เฮี้ย หวาย ไม้ท่อน และอื่น ๆ ประกอบด้วย จำนวนครั้งที่เก็บ ปริมาณที่เก็บหาได้ การใช้ประโยชน์ ราคา มูลค่ารวม ระยะเวลาที่เก็บ และค่าน้ำมันเชื้อเพลิง รายละเอียด ดังนี้

1. ด้านไม้ใช้สอย

ผลการศึกษาพบว่า ในพื้นที่เขตคุ้มครองย่อยบ้านนาใหม่ ครัวเรือนตัวอย่างมีการใช้ไม้ไผ่ชอดในครัวเรือนร้อยละ 68.1 ระยะเวลาที่เก็บเฉลี่ย 2.53 ชั่วโมง ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเฉลี่ย 1.29 บาท ไม้ไผ่เฮี้ย ไม่มีการใช้ในครัวเรือนร้อยละ 79.1 ระยะเวลาที่เก็บเฉลี่ย 0.72 ชั่วโมง ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเฉลี่ย 1.02 บาท ไม้หวาย มีการใช้ในครัวเรือนและจำหน่ายร้อยละ 12.2 ระยะเวลาที่เก็บเฉลี่ย 1.09 ชั่วโมง ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเฉลี่ย 1.28 บาท ไม้ท่อน ไม่มีการใช้ในครัวเรือนร้อยละ 97.5 ระยะเวลาที่เก็บเฉลี่ย 0.15 ชั่วโมง ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเฉลี่ย 1.28 บาท (ตารางที่ 19)

2. ด้านอาหาร

ผลการศึกษาพบว่า ในพื้นที่เขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ ครัวเรือนตัวอย่างไม่มีการใช้เห็ดหูหนูในครัวเรือนร้อยละ 73.5 ระยะเวลาที่เก็บเฉลี่ย 0.71 ชั่วโมง ไม่มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิงเห็ดขาวมีการใช้ในครัวเรือนร้อยละ 77.6 ระยะเวลาที่เก็บเฉลี่ย 2.60 ชั่วโมง ไม่มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิง เห็ดบี้มีการใช้ในครัวเรือนร้อยละ 92.9 ระยะเวลาที่เก็บเฉลี่ย 0.14 ชั่วโมง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ไม่มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิง และเห็ดโคนไม่มีการใช้ในครัวเรือนร้อยละ 69.9 ระยะเวลาที่เก็บเฉลี่ย 0.90 ชั่วโมง ไม่มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิง (ตารางที่ 19)

หน่อไม้เฮี้ย พบว่า ครัวเรือนตัวอย่างมีการใช้ในครัวเรือนร้อยละ 69.4 ระยะเวลาที่เก็บเฉลี่ย 2.04 ชั่วโมง ไม่มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิง หน่อไม้ชอดไม่มีการใช้ในครัวเรือนร้อยละ 62.2 ระยะเวลาที่เก็บเฉลี่ย 0.62 ชั่วโมง ไม่มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิง (ตารางที่ 19)

ผักกูด พบว่า ครัวเรือนตัวอย่างมีการใช้ในครัวเรือนร้อยละ 70.9 ระยะเวลาที่เก็บเฉลี่ย 1.06 ชั่วโมง ไม่มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิง ผักหนามไม่มีการใช้ในครัวเรือนร้อยละ 84.7 ระยะเวลาที่เก็บเฉลี่ย 0.24 ชั่วโมง ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเฉลี่ย 0.82 บาท และผักหวานไม่มีการใช้ในครัวเรือนร้อยละ 62.2 ระยะเวลาที่เก็บเฉลี่ย 0.62 ชั่วโมง ไม่มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิง (ตารางที่ 19)

หมูป่า พบว่า ครัวเรือนตัวอย่างไม่มีการใช้ในครัวเรือนร้อยละ 99.5 ระยะเวลาที่เก็บเฉลี่ย 0.04 ชั่วโมง ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเฉลี่ย 1.43 บาท กระรอกไม่มีการใช้ในครัวเรือนร้อยละ 89.3 ระยะเวลาที่เก็บเฉลี่ย 0.63 ชั่วโมง ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเฉลี่ย 3.82 บาท อ้นไม่มีการใช้ในครัวเรือนร้อยละ 96.9 ระยะเวลาที่เก็บเฉลี่ย 0.23 ชั่วโมง ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเฉลี่ย 2.65 บาท กบไม่มีการใช้ในครัวเรือนร้อยละ 73.5 ระยะเวลาที่เก็บเฉลี่ย 0.48 ชั่วโมง ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเฉลี่ย 0.31 บาท ปูไม่มีการใช้ในครัวเรือนร้อยละ 99.5 ระยะเวลาที่เก็บเฉลี่ย 0.01 ชั่วโมง ไม่มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิง ปลามีการใช้ในครัวเรือนร้อยละ 65.3 ระยะเวลาที่เก็บเฉลี่ย 3.77 ชั่วโมง ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเฉลี่ย 24.10 บาท และมีการใช้ไข่มดแดงในครัวเรือนร้อยละ 78.1 ระยะเวลาที่เก็บเฉลี่ย 0.45 ชั่วโมง ไม่มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิง (ตารางที่ 19)

3. สมุนไพร

ในพื้นที่เขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ พบว่า ครัวเรือนตัวอย่างไม่มีการใช้เครือแหมในครัวเรือนร้อยละ 88.3 ระยะเวลาที่เก็บเฉลี่ย 0.70 ชั่วโมง ไม่มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิง (ตารางที่ 19)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4. เชื้อเพลิง

ในพื้นที่เขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ พบว่า ครัวเรือนตัวอย่างมีการใช้ไม้ฟืนในครัวเรือน ร้อยละ 98.0 ระยะเวลาที่เก็บเฉลี่ย 4.38 ชั่วโมง ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเฉลี่ย 21.49 บาท (ตารางที่ 19)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 19 ประริมาณการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ ระยะเวลาที่เก็บและค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเก็บหาทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ.ศ. 2556

(n=196)

ทรัพยากรป่าไม้	การใช้ประโยชน์				ระยะเวลาที่เก็บ (ชม.)	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง (บาท)
	ไม่ได้ใช้	ใช้ในครัวเรือน	จำหน่าย	ใช้ในครัวเรือนและจำหน่าย	เฉลี่ย	เฉลี่ย
1. ด้านไม้ใช้สอย						
1.1 ไม้ไผ่ชอด (ลำ)	61(31.1)	134(68.1)	1(0.5)	0(0.0)	2.53	1.29
1.2 ไม้ไผ่เฮี้ย (ลำ)	155(79.1)	40(20.4)	1(0.5)	0(0.0)	0.72	1.02
1.3 ไม้หวาย (ลำ)	152(77.6)	14(7.1)	6(3.1)	24(12.2)	1.09	1.28
1.4 ไม้ท่อน(ลบ.ม.)	191(97.5)	2(1.0)	1(0.5)	2(1.0)	0.15	1.28
2. ด้านอาหาร (กก.)						
2.1 เห็ดหูหนู	144(73.5)	50(25.5)	0(0.0)	2(1.0)	0.71	0
2.2 เห็ดขาว	44(22.4)	152(77.6)	0(0.0)	0(0.0)	2.60	0
2.3 เห็ดบี้	182(92.9)	11(5.6)	0(0.0)	3(1.5)	0.14	0
2.4 เห็ดโคน	137(69.9)	59(30.1)	0(0.0)	0(0.0)	0.90	0
2.5 หน่อไม้เฮี้ย	60(30.6)	136(69.4)	0(0.0)	0(0.0)	2.04	0
2.6 หน่อไม้ชอด	122(62.2)	74(37.8)	0(0.0)	0(0.0)	0.62	0
2.7 ผักกูด	57(29.1)	139(70.9)	0(0.0)	0(0.0)	1.06	0
2.8 ผักหนาม	166(84.7)	30(15.3)	0(0.0)	0(0.0)	0.24	0.82

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 19 (ต่อ)

(n=196)

ทรัพยากรป่าไม้	การใช้ประโยชน์				ระยะเวลาที่เก็บ (ชม.)	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง (บาท)
	ไม่ได้ใช้	ใช้ในครัวเรือน	จำหน่าย	ใช้ในครัวเรือนและจำหน่าย	เฉลี่ย	เฉลี่ย
2. ด้านอาหาร (กก.) (ต่อ)						
2.9 ผักหวาน	139(70.9)	35(17.9)	0(0.0)	22(11.2)	0.71	0
2.10 หมูป่า	195(99.5)	0(0.0)	0(0.0)	1(0.5)	0.04	1.43
2.11 กระรอก	175(89.3)	19(9.7)	0(0.0)	2(1.0)	0.63	3.82
2.12 อ้น	190(96.9)	1(0.5)	0(0.0)	5(2.6)	0.23	2.65
2.13 กบ	144(73.5)	51(26.0)	0(0.0)	1(0.5)	0.48	0.31
2.14 ปู	195(99.5)	1(0.5)	0(0.0)	0(0.0)	0.01	0
2.15 ปลา	59(30.1)	128(65.3)	0(0.0)	9(4.6)	3.77	24.10
2.16 ไข่มดแดง	153(78.1)	43(21.9)	0(0.0)	0(0.0)	0.45	0
3. ด้านสมุนไพร (กก.)						
เครือแหม	173(88.3)	0(0.0)	23(11.7)	0(0.0)	0.70	0
4. ด้านเชื้อเพลิง (ลบ.ม.)						
ไม้ฟืน	4(2.0)	192(98.0)	0(0.0)	0(0.0)	4.38	21.49

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จำนวนครั้งในการเก็บหาทรัพยากรป่าไม้

1. ด้านไม้ใช้สอย ได้แก่ ไม้ไผ่ชอด ไม้ไผ่เฮี้ย ไม้หวาย และไม้ท่อน พบว่า

ไม้ไผ่ชอด กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 58.2 เก็บไม้ไผ่ชอดระหว่าง 1 – 5 ครั้งรองลงมาร้อยละ 31.1 ไม่ได้เก็บ ร้อยละ 8.7 เก็บไม้ไผ่ชอดระหว่าง 6 – 10 ครั้ง และร้อยละ 2.0 เก็บไม่ไผ่ชอดตั้งแต่ 11 ครั้งขึ้นไปโดยเก็บไม้ไผ่ชอดสูงสุด 18 ครั้ง ต่ำสุด 0 ครั้งและเฉลี่ย 2.00 ครั้ง (ตารางที่ 20)

ไม้ไผ่เฮี้ย กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 79.1 ไม่ได้เก็บ รองลงมาร้อยละ 16.3 เก็บไม้ไผ่เฮี้ยระหว่าง 1 – 5 ครั้ง และ ร้อยละ 4.6 เก็บไม้ไผ่เฮี้ยระหว่าง 6 – 10 ครั้ง โดยเก็บไม้ไผ่เฮี้ยสูงสุด 9 ครั้ง ต่ำสุด 0 ครั้ง เฉลี่ย 0.80 ครั้ง (ตารางที่ 20)

ไม้หวาย กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 77.6 ไม่ได้เก็บ รองลงมาร้อยละ 8.7 เก็บระหว่าง 6 – 10 ครั้ง ร้อยละ 7.6 เก็บตั้งแต่ 11 ครั้งขึ้นไป และร้อยละ 6.1 เก็บระหว่าง 1 – 5 ครั้ง โดยเก็บไม้หวายสูงสุด 18 ครั้ง ต่ำสุด 0 ครั้ง และเฉลี่ย 1.89 ครั้ง (ตารางที่ 20)

ไม้ท่อน กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 97.5 ไม่ได้เก็บ และร้อยละ 2.5 เก็บระหว่าง 1 – 5 ครั้ง โดยเก็บไม้ท่อนสูงสุด 12 ครั้ง ต่ำสุด 0 ครั้ง และเฉลี่ย 0.11 ครั้ง (ตารางที่ 20)

2. ด้านอาหาร ได้แก่ เห็ดหูหนู เห็ดขาว เห็ดบี้ เห็ดโคน หน่อไม้เฮี้ย หน่อไม้ชอด ผักกูด ผักหนาม ผักหวาน หมูป่า กระรอก อ้น กบ ปู ปลา และไข่มดแดง พบว่า

เห็ดหูหนู กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 73.5 ไม่ได้เก็บ รองลงมาร้อยละ 20.4 เก็บระหว่าง 1 – 5 ครั้ง และร้อยละ 6.1 เก็บระหว่าง 6 – 11 ครั้ง โดยเก็บสูงสุด 25 ครั้ง ต่ำสุด 0 ครั้ง และเฉลี่ย 1.32 ครั้ง (ตารางที่ 20)

เห็ดขาว กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 52.6 เก็บระหว่าง 1 – 5 ครั้ง รองลงมาร้อยละ 25.0 เก็บระหว่าง 6 – 10 ครั้ง และร้อยละ 22.4 ไม่ได้เก็บ โดยเก็บสูงสุด 15 ครั้ง ต่ำสุด 0 ครั้ง เฉลี่ย 3.78 ครั้ง (ตารางที่ 20)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เห็ดบี้ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 92.9 ไม่ได้เก็บรองลงมาร้อยละ 6.6 เก็บระหว่าง 1 – 5 ครั้ง และร้อยละ 0.5 เก็บระหว่าง 6 – 10 ครั้ง โดยเก็บสูงสุด 6 ครั้ง ต่ำสุด 0 ครั้ง เฉลี่ย 0.20 (ตารางที่ 20)

เห็ดโคคน กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 69.9 ไม่ได้เก็บ รองลงมาร้อยละ 26.0 เก็บระหว่าง 1 – 5 ครั้ง และร้อยละ 4.1 เก็บระหว่าง 6 – 10 ครั้ง โดยเก็บสูงสุด 15 ครั้ง ต่ำสุด 0 ครั้ง เฉลี่ย 1.14 ครั้ง (ตารางที่ 20)

หน่อไม้เฮี้ย กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 37.7 เก็บ 11 ครั้งขึ้นไป รองลงมาร้อยละ 30.6 ไม่ได้เก็บ ร้อยละ22.5 เก็บระหว่าง 6 – 10 ครั้ง และร้อยละ 9.2 เก็บระหว่าง 1 – 5 ครั้ง โดยเก็บสูงสุด 84 ครั้ง ต่ำสุด 0 ครั้ง เฉลี่ย 9.10 ครั้ง (ตารางที่ 20)

หน่อไม้ชอด กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 62.2 ไม่ได้เก็บ รองลงมาร้อยละ 19.4 เก็บระหว่าง 1 – 5 ครั้ง ร้อยละ 13.3 เก็บระหว่าง 6 – 10 ครั้ง และร้อยละ 5.1 เก็บ 11 ครั้งขึ้นไป โดยเก็บสูงสุด 25 ครั้ง ต่ำสุด 0 ครั้ง และเฉลี่ย 2.63 ครั้ง (ตารางที่ 20)

ผักกูด กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 41.8 เก็บระหว่าง 6 – 10 ครั้ง รองลงมาร้อยละ 29.1 ไม่ได้เก็บ ร้อยละ 17.9 เก็บ 11 ครั้งขึ้นไป และร้อยละ 11.2 เก็บระหว่าง 1 – 5 ครั้ง โดยเก็บสูงสุด 60 ครั้ง ต่ำสุด 0 ครั้ง และเฉลี่ย 7.52 ครั้ง (ตารางที่ 20)

ผักหนาม กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 84.7 ไม่ได้เก็บ รองลงมาร้อยละ 7.7 เก็บระหว่าง 1 – 5 ครั้ง ร้อยละ 4.5 เก็บระหว่าง 6 – 10 ครั้ง และร้อยละ 3.1 เก็บ 11 ครั้งขึ้นไป โดยเก็บสูงสุด 30 ครั้ง ต่ำสุด 0 ครั้ง และเฉลี่ย 1.41 ครั้ง (ตารางที่ 20)

ผักหวาน กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 70.9 ไม่ได้เก็บ รองลงมาร้อยละ 25.5 เก็บระหว่าง 1 – 5 ครั้ง และร้อยละ 3.6 เก็บระหว่าง 6 – 10 ครั้ง โดยเก็บสูงสุด 15 ครั้ง ต่ำสุด 0 ครั้ง และเฉลี่ย 1.05 ครั้ง (ตารางที่ 20)

หมูป่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 99.5 ไม่ได้เก็บ และร้อยละ 0.5 เก็บระหว่าง 6 – 10 ครั้ง โดยมีการเก็บสูงสุด 10 ครั้ง ต่ำสุด 0 ครั้ง และเฉลี่ย 0.05 ครั้ง (ตารางที่ 20)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กระรอก กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 89.3 ไม่ได้เก็บ รองลงมาร้อยละ 6.1 เก็บระหว่าง 6 – 10 ครั้ง และร้อยละ 4.6 เก็บ 11 ครั้งขึ้นไป โดยเก็บสูงสุด 18 ครั้ง ต่ำสุด 0 ครั้ง และเฉลี่ย 0.98 ครั้ง (ตารางที่ 20)

อ้น กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 96.9 ไม่ได้เก็บ ร้อยละ 2.1 เก็บ 11 ครั้งขึ้นไป และร้อยละ 1.0 เก็บระหว่าง 6 – 10 ครั้ง โดยเก็บสูงสุด 30 ครั้ง ต่ำสุด 0 ครั้ง และเฉลี่ย 0.42 ครั้ง (ตารางที่ 20)

กบ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 73.5 ไม่ได้เก็บ รองลงมาร้อยละ 22.4 เก็บระหว่าง 1 – 5 ครั้ง และร้อยละ 4.1 เก็บระหว่าง 6 – 10 ครั้ง โดยเก็บสูงสุด 13 ครั้ง ต่ำสุด 0 ครั้ง และเฉลี่ย 1.16 ครั้ง (ตารางที่ 20)

ปู กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 99.5 ไม่ได้เก็บ และร้อยละ 0.5 เก็บ 11 ครั้งขึ้นไป โดยเก็บสูงสุด 15 ครั้ง ต่ำสุด 0 ครั้ง และเฉลี่ย 0.08 ครั้ง (ตารางที่ 20)

ปลา กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 39.3 เก็บ 11 ครั้งขึ้นไป รองลงมาร้อยละ 30.1 ไม่ได้เก็บ ร้อยละ 27.0 เก็บระหว่าง 6 – 10 ครั้ง และร้อยละ 3.6 เก็บระหว่าง 1 – 5 ครั้ง โดยเก็บสูงสุด 48 ครั้ง ต่ำสุด 0 ครั้ง และเฉลี่ย 9.43 ครั้ง (ตารางที่ 20)

ไข่มดแดง พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 78.1 ไม่ได้เก็บ รองลงมาร้อยละ 21.4 เก็บระหว่าง 1 – 5 ครั้ง และร้อยละ 0.5 เก็บระหว่าง 6 – 10 ครั้ง โดยเก็บสูงสุด 6 ครั้ง ต่ำสุด 0 ครั้ง และเฉลี่ย 0.63 ครั้ง (ตารางที่ 20)

3. สมุนไพร ได้แก่ เครือแหม พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 88.3 ไม่ได้เก็บ รองลงมาร้อยละ 10.2 เก็บระหว่าง 6 – 10 ครั้ง และร้อยละ 1.5 เก็บระหว่าง 1 – 5 ครั้ง โดยเก็บสูงสุด 20 ครั้ง ต่ำสุด 0 ครั้ง และเฉลี่ย 1.33 ครั้ง (ตารางที่ 20)

4. เชื้อเพลิง ได้แก่ ไม้ฟืน พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 98.0 เก็บระหว่าง 1 – 5 ครั้ง และร้อยละ 2.0 ไม่ได้เก็บ โดยเก็บสูงสุด 10 ครั้ง ต่ำสุด 0 ครั้ง และเฉลี่ย 3.33 ครั้ง (ตารางที่ 20)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 20 จำนวนครั้งในการเก็บหาทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ.ศ. 2556

(n=196)

ทรัพยากรป่าไม้	ไม่ได้เก็บ		1 – 5 ครั้ง		6 -10 ครั้ง		ตั้งแต่ 11 ครั้งขึ้นไป		ค่าสูงสุด	เฉลี่ย
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. ด้านไม้ใช้สอย										
1.1 ไม้ไผ่ชอด (ลำ)	61	31.1	114	58.2	17	8.7	4	2.0	18	2.00
1.2 ไม้ไผ่เฮี้ย (ลำ)	155	79.1	32	16.3	9	4.6	0	0	9	0.80
1.3 ไม้หวาย (ลำ)	152	77.6	12	6.1	17	8.7	15	7.6	18	1.89
1.4 ไม้ท่อน (ลบ.ม)	191	97.5	5	2.5	0	0	0	0	12	0.11
2. ด้านอาหาร (กก.)										
2.1 เห็ดหูหนู	144	73.5	40	20.4	12	6.1	0	0	25	1.32
2.2 เห็ดขาว	44	22.4	103	52.6	49	25.0	0	0	15	3.78
2.3 เห็ดบี้	182	92.9	13	6.6	1	0.5	0	0	6	0.20
2.4 เห็ดโคน	137	69.9	51	26.0	8	4.1	0	0	15	1.14
2.5 หน่อไม้เฮี้ย	60	30.6	18	9.2	44	22.5	74	37.7	84	9.10
2.6 หน่อไม้ชอด	122	62.2	38	19.4	26	13.3	10	5.1	25	2.63
2.7 ผักกูด	57	29.1	22	11.2	82	41.8	35	17.9	60	7.52
2.8 ผักหนาม	166	84.7	15	7.7	9	4.5	6	3.1	30	1.41
2.9 ผักหวาน	139	70.9	50	25.5	7	3.6	0	0	15	1.05

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 20 (ต่อ)

(n=196)

ทรัพยากรป่าไม้	ไม่ได้เก็บ		1 – 5 ครั้ง		6 -10 ครั้ง		ตั้งแต่ 11 ครั้งขึ้นไป		ค่าสูงสุด	เฉลี่ย
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
2. ด้านอาหาร (กก.) (ต่อ)										
2.10 หมูป่า	195	99.5	0	0	1	0.5	0	0	10	0.05
2.11 กระรอก	175	89.3	0	0	12	6.1	9	4.6	18	0.98
2.12 อ้น	190	96.9	0	0	2	1.0	4	2.1	30	0.42
2.13 กบ	144	73.5	44	22.4	8	4.1	0	0	13	1.16
2.14 ปู	195	99.5	0	0	0	0	1	0.5	15	0.08
2.16 ปลา	59	30.1	7	3.6	53	27.0	77	39.3	48	9.43
2.16 ไข่มดแดง	153	78.1	42	21.4	1	0.5	0	0	6	0.63
3. ด้านสมุนไพร (กก.)										
1 เครือแหม	173	88.3	3	1.5	20	10.2	0	0	20	1.33
4. ด้านเชื้อเพลิง (ลบ.ม)										
1 ไม้ฟืน	4	2.0	192	98.0	0	0	0	0	10	3.33

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มูลค่าจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้

1. ด้านไม้ใช้สอย

ไม้ไผ่ชอด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเก็บหาไม้ไผ่ชอด ทั้งหมด จำนวน 3,784 ลำ คิดเป็นมูลค่ารวม 83,604.15 บาท ค่าใช้จ่ายในการเก็บ 174.15 บาท มูลค่าสุทธิ 83,430 บาท มูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 618 บาท (ตารางที่ 21)

ไม้ไผ่เฮี้ย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเก็บหาไม้ไผ่เฮี้ยะ 672 ลำ คิดเป็นมูลค่ารวม 14,454.55 บาท ค่าใช้จ่ายในการเก็บ 41.82 บาท มูลค่าสุทธิ 14,412.73 บาท มูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 351.53 บาท (ตารางที่ 21)

ไม้หวาย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเก็บหาไม้หวาย 1,317 ลำ คิดเป็นมูลค่ารวม 159,944.40 บาท ค่าใช้จ่ายในการเก็บ 56.32 บาท มูลค่าสุทธิ 159,888.08 บาท มูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 3633.82 บาท (ตารางที่ 21)

ไม้ท่อน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเก็บหาไม้ท่อน 3.3 ลบ.ม. คิดเป็นมูลค่ารวม 840 บาท ค่าใช้จ่ายในการเก็บ 5.12 บาท มูลค่าสุทธิ 834.88 บาท มูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 208.72 บาท

2. ด้านอาหาร

เห็ดหูหนู พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเก็บหาเห็ดหูหนู 153 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่ารวม 8,219.64 บาท ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเก็บ มูลค่าสุทธิ 8,219.64 บาท มูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 158.07 บาท (ตารางที่ 21)

เห็ดขาว พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเก็บหาเห็ดขาว 841 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่ารวม 49,711.60 บาท ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเก็บ มูลค่าสุทธิ 49,711.60 บาท มูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 327.05 บาท (ตารางที่ 21)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เห็ดบี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเก็บหาเห็ดขาว 5 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่ารวม 217.14 บาท ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเก็บ มูลค่าสุทธิ 217.14 บาท มูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 15.51 บาท (ตารางที่ 21)

เห็ดโคน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเก็บหาเห็ดขาว 139 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่ารวม 6,387.34 บาท ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเก็บ มูลค่าสุทธิ 6,387.34 บาท มูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 108.26 บาท (ตารางที่ 21)

หน่อไม้เฮี้ยะ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเก็บหาหน่อไม้เฮี้ยะ 9,145 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่ารวม 255,216.24 บาท ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเก็บ มูลค่าสุทธิ 255,216.24 บาท มูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 1876.59 บาท (ตารางที่ 21)

หน่อไม้ชอด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเก็บหาหน่อไม้ชอด 1,230 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่ารวม 34,000.78 บาท ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเก็บ มูลค่าสุทธิ 34,000.78 บาท มูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 459.47 บาท (ตารางที่ 21)

ผักกูด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเก็บหาผักกูด 1,975.19 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่ารวม 63,201.91 บาท ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเก็บ มูลค่าสุทธิ 63,201.91 บาท มูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 454.69 บาท (ตารางที่ 21)

ผักหนาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเก็บหาผักหนาม 67.20 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่ารวม 2,155.20 บาท ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเก็บ มูลค่าสุทธิ 2,155.20 บาท มูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 71.84 บาท (ตารางที่ 21)

ผักหวาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเก็บหาผักหวาน 171.57 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่ารวม 5,481.12 บาท ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเก็บ มูลค่าสุทธิ 5,481.12 บาท มูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 156.60 บาท (ตารางที่ 21)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. สัตว์ป่า

หมูป่า พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเก็บหาหมูป่า 2.04 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่ารวม 326.53 บาท ค่าใช้จ่ายในการเก็บ 1.43 บาท มูลค่าสุทธิ 325.10 บาท มูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 325.10 บาท (ตารางที่ 21)

กระรอก พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเก็บหากระรอก 13.86 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่ารวม 2,012.64 บาท ค่าใช้จ่ายในการเก็บ 80.22 บาท มูลค่าสุทธิ 1,932.42 บาท มูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 92.02 บาท (ตารางที่ 21)

อ้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเก็บหาอ้น 5.1 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่ารวม 1,320.00 บาท ค่าใช้จ่ายในการเก็บ 15.9 บาท มูลค่าสุทธิ 1,304.10 บาท มูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 217.35 บาท (ตารางที่ 21)

กบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเก็บหากบ 93.6 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่ารวม 10,380.76 บาท ค่าใช้จ่ายในการเก็บ 16.12 บาท มูลค่าสุทธิ 110,364.64 บาท มูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 199.32บาท (ตารางที่ 21)

ปู พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเก็บหาปู 0.15 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่ารวม 15.31 บาท ค่าใช้จ่ายไม่มีค่าใช้จ่ายในการเก็บ มูลค่าสุทธิ 15.31 บาท มูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 15.31 บาท (ตารางที่ 21)

ปลา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเก็บหาปลา 4,526.48 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่ารวม 361,954.00 บาท ค่าใช้จ่ายในการเก็บ 3301.7 บาท มูลค่าสุทธิ 358,652.30 บาท มูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 2617.9 บาท (ตารางที่ 21)

ไข่มดแดง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเก็บหาไข่มดแดง 46.44 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่ารวม 5,331.14 บาท ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเก็บ มูลค่าสุทธิ 5,331.14 บาท มูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 123.98 บาท (ตารางที่ 21)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4. สมุนไพร

สมุนไพร (เครือแหม) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเก็บหาสมุนไพร (เครือแหม) 605.59 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่ารวม 6055.21.14 บาท ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเก็บ มูลค่าสุทธิ 6,055.21 บาท มูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 263.27 บาท (ตารางที่ 21)

5. เชื้อเพลิง

เชื้อเพลิง (ไม้ฟืน) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเก็บหาเชื้อเพลิง (ไม้ฟืน) 1,277 ลบ.ม. คิดเป็นมูลค่ารวม 299,677.44 บาท มีค่าใช้จ่ายในการเก็บ 4126.08 บาท มูลค่าสุทธิ 295,551.36 บาท มูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 1539.33 บาท (ตารางที่ 21)

จากผลการศึกษา ในปี พ.ศ. 2556 ตารางที่ 21 พบว่า การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่เขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ มีมูลค่าสุทธิทั้งหมดเท่ากับ 1,362,688.24 บาทต่อครัวเรือนต่อปี (เฉลี่ยเท่ากับ 13,833,73 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) จากมูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือนซึ่งมีค่าเท่ากับ 13,833,73 บาทต่อครัวเรือนต่อปี นำไปคูณกับจำนวนครัวเรือนทังหมดในพื้นที่เขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ จำนวน 398 ครัวเรือน มีมูลค่าสุทธิทั้งสิ้น 5,505,824.54 บาทต่อปีต่อครัวเรือนทังหมดในพื้นที่เขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ หรือถ้าคิดมูลค่าที่ทรัพยากรป่าไม้ต่อเฮกแตร์ มีมูลค่าเท่ากับ 1,415.74 บาทต่อเฮกแตร์ต่อปี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 21 มูลค่าการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยบ้านนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ.ศ. 2556

(n=196)

ทรัพยากรป่าไม้	ปริมาณที่เก็บหาได้	มูลค่าทั้งหมด	ค่าใช้จ่ายในการเก็บ (บาท)	มูลค่าสุทธิทั้งหมด	มูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน
1. ด้านไม้ใช้สอย					
1.1 ไม้ไผ่ชอด (ลำ)	3,784.	83,604.15	174.15	83,430.00	618.00
1.2 ไม้ไผ่เฮี้ย (ลำ)	672	14,454.55	41.82	14,412.73	351.53
1.3 ไม้หวาย (ลำ.)	1,317	159,944.40	56.32	159,888.08	3633.82
1.4 ไม้ท่อน (ลบ.ม)	3.3	840.00	5.12	834.88	208.72
2. ด้านอาหาร (กก.)					
2.1 เห็ดหูหนู	153	8,219.64	0	8,219.64	158.07
2.2 เห็ดขาว	841	49,711.60	0	49,711.60	327.05
2.3 เห็ดบี้	5	217.14	0	217.14	15.51
2.4 เห็ดโคน	139	6,387.34	0	6,387.34	108.26
2.5 หน่อไม้เฮี้ยะ	9,145	255,216.24	0	255,216.24	1876.59
2.6 หน่อไม้ชอด	1,230	34,000.78	0	34,000.78	459.47
2.7 ผักกูด	1,975.19	63,201.91	0	63,201.91	454.69
2.8 ผักหนาม	67.20	2,155.20	0	2,155.20	71.84

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 21 (ต่อ)

(n=196)

ทรัพยากรป่าไม้	ปริมาณที่เก็บหาได้	มูลค่าทั้งหมด	ค่าใช้จ่ายในการเก็บ (บาท)	มูลค่าสุทธิทั้งหมด	มูลค่าสุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน
2. ด้านอาหาร (กก.) (ต่อ)					
2.9 ผักหวาน	171.57	5,481.12	0	5,481.12	156.60
2.10 หมูป่า	2.04	326.53	1.43	325.10	325.10
2.11 กระรอก	13.86	2,012.64	80.22	1,932.42	92.02
2.12 อ้น	5.1	1,320.00	15.9	1,304.10	217.35
2.13 กบ	93.6	10,380.76	16.12	10,364.64	199.32
2.14 ปู	0.15	15.31	0	15.31	15.31
2.15 ปลา	4,526.48	361,954.00	3301.7	358,652.30	2617.9
2.16 ไข่มดแดง	46.44	5,331.14	0	5,331.14	123.98
3. ด้านสมุนไพร(กก.)					
เครือแหม	605.59	6,055.21	0	6,055.21	263.27
4. ด้านเชื้อเพลิง (ลบ.ม.)					
ไม้ฟืน	1,277	299,677.44	4126.08	295,551.36	1539.33
รวม		**1,370,507.1**	**7,818.86**	**1,362,688.24**	**13,833.73**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนประกอบด้วย แนวทางด้านการจัดองค์กร แนวทางด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และแนวทางด้านการวางกฎกติกาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรจากป่าไม้ในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนด้านการจัดองค์การ

แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนด้านการจัดองค์การโดยรวม กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนด้านการจัดองค์การอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดในเรื่อง มีคณะกรรมการทำหน้าที่ในการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชนเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ (ค่าเฉลี่ย 3.87) รองลงมาคือ คณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชนประกอบด้วยผู้นำชุมชน หน่วยงานป่าไม้บ้าน ผู้นำหญิงบ้าน หน่วยงานป่าไม้บ้าน หน่วยงานพัฒนาหมู่บ้าน และผู้ที่มีบทบาทในชุมชน (ผู้ให้คำปรึกษา) (ค่าเฉลี่ย 3.69) คณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชนมีหน้าที่รวบรวมและดูแลรักษาค่าปรับที่พึงได้รับจากผู้กระทำผิดกติกาการใช้สอยเพื่อไว้ใช้ในกิจกรรมการพัฒนาป่าไม้ในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.68) คณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชนมีหน้าที่แจ้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ดำเนินการตามกฎหมายแก่ผู้กระทำผิดกติกาการใช้สอย เมื่อใช้วิธีการประนีประนอมแล้วเห็นว่าไม่เป็นผล (ค่าเฉลี่ย 3.47) คณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชนกำหนดระยะเวลาการห้ามเข้าไปเก็บหาผลผลิตใด ๆ ในพื้นที่ป่าชุมชนสำหรับผู้กระทำผิดกฎกติกาการใช้สอย (ค่าเฉลี่ย 3.45) และมีความคิดเห็นน้อยที่สุดในเรื่อง คณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชนกำหนดอัตราค่าปรับสำหรับผู้กระทำผิดกฎหมาย (ค่าเฉลี่ย 2.83) (ตารางที่ 22)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 22 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนด้านการจัดองค์การ ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556

จำนวน (ร้อยละ)

ด้านการจัดองค์การ	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. มีคณะกรรมการทำหน้าที่ในการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชนเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่	104 (53.1)	30 (15.3)	22 (11.2)	13 (6.6)	27 (13.8)	3.87	1.46	มาก
2. คณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชนประกอบด้วยผู้นำชุมชน หน่วยงานป่าไม้บ้าน ผู้นำหญิงบ้าน หน่วยงานป่าไม้บ้าน หน่วยงานพัฒนาหมู่บ้าน และผู้ที่มีบทบาทในชุมชน (ผู้ให้คำปรึกษา)	90 (45.9)	33 (16.8)	27 (13.8)	15 (7.7)	31 (15.8)	3.69	1.50	มาก
3. คณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชนกำหนดอัตราค่าปรับสำหรับผู้กระทำผิดกฎหมาย	39 (19.9)	38 (19.4)	38 (19.4)	13 (6.6)	68 (34.7)	2.83	1.56	ปานกลาง
4. คณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชนกำหนดระยะเวลาการห้ามเข้าไปเก็บหาผลผลิตใดๆ ในพื้นที่ป่าชุมชนสำหรับผู้กระทำผิดกฎกติกาการใช้สอย	76 (38.8)	38 (19.4)	23 (11.7)	17 (8.7)	42 (21.4)	3.45	1.58	มาก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 22 (ต่อ)

จำนวน (ร้อยละ)

ด้านการจัดองค์การ	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
5. คณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชนมีหน้าที่แจ้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ดำเนินการตามกฎหมายแก่ผู้กระทำผิดกติกาการใช้สอยเมื่อใช้วิธีการประนีประนอมแล้วเห็นว่าไม่เป็นผล	86 (43.9)	26 (13.3)	22 (11.2)	19 (9.7)	43 (21.9)	3.47	1.63	มาก
6. คณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชนมีหน้าที่รวบรวมและดูแลรักษาค่าปรับที่พึงได้รับจากผู้กระทำผิดกติกาการใช้สอยเพื่อไว้ใช้ในกิจกรรมการพัฒนาป่าไม้ในชุมชน	95 (48.5)	28 (14.3)	21 (10.7)	19 (9.7)	33 (16.8)	3.68	1.55	มาก
เฉลี่ย						**3.50**	**1.29**	**มาก**

แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดในเรื่อง ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมขององค์กร บริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.79) รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติงานขององค์กร บริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.77) ท่านมีส่วนร่วมในการทำหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลรักษาป่าไม้ในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.71) ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ย 3.70) ท่านมีส่วนร่วมในการพิจารณากำหนดและทบทวนกฎกติกาการใช้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สอยร่วมกับคณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.69) ท่านมีส่วนร่วมสละแรงงานตามกำลังความสามารถ เพื่อการพัฒนาป่าไม้ในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.67) ท่านมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายการทำงานขององค์กร บริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.61) ท่านมีส่วนร่วมตรวจสอบผลการทำงานขององค์กร บริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.43) ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และทุนทรัพย์ เพื่อการพัฒนาป่าไม้ในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.16) และมีความคิดเห็นน้อยที่สุดในเรื่อง มีการพิจารณาทบทวนกฎกติกาหรือระเบียบในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ป่าไม้ในชุมชนในทุก ๆ 2 ปี (ค่าเฉลี่ย 1.96) ตามลำดับ (ตารางที่ 23)

ตารางที่ 23 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556

จำนวน (ร้อยละ)

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. ท่านมีส่วนร่วมในการทำหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลรักษาป่าไม้ในชุมชน	89 (45.4)	35 (17.9)	26 (13.3)	19 (9.6)	27 (13.8)	3.71	1.46	มาก
2. ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน	87 (44.4)	33 (16.8)	30 (15.3)	22 (11.3)	24 (12.2)	3.70	1.44	มาก
3. ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และทุนทรัพย์ เพื่อการพัฒนาป่าไม้ในชุมชน	46 (23.5)	41 (20.9)	43 (21.9)	20 (10.2)	46 (23.5)	3.16	1.70	ปานกลาง
4. ท่านมีส่วนร่วมสละแรงงานตามกำลังความสามารถ เพื่อการพัฒนาป่าไม้ในชุมชน	65 (33.2)	57 (29.1)	38 (19.4)	17 (8.6)	19 (9.7)	3.67	1.28	มาก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 23 (ต่อ)

จำนวน (ร้อยละ)

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
5. ท่านมีส่วนร่วมในการพิจารณากำหนดและทบทวนกฎกติกาการใช้สอยร่มกับคณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน	68 (34.7)	50 (25.5)	44 (22.4)	17 (8.7)	17 (8.7)	3.69	1.27	มาก
6. มีการพิจารณาทบทวนกฎกติกาหรือระเบียบในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ป่าไม้ในชุมชนในทุก ๆ 2 ปี	7 (3.6)	18 (9.2)	43 (21.9)	20 (10.2)	108 (55.1)	1.96	1.21	น้อย
7. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมขององค์กรบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน	71 (36.2)	48 (24.5)	51 (26.0)	17 (8.7)	9 (4.6)	3.79	1.16	มาก
8. ท่านมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายการทำงานขององค์กร บริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน	66 (33.7)	42 (21.4)	45 (23.0)	31 (15.8)	12 (6.1)	3.61	1.27	มาก
9. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติงานขององค์กร บริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน	84 (42.9)	34 (17.3)	43 (21.9)	19 (9.7)	16 (8.2)	3.77	1.31	มาก
10. ท่านมีส่วนร่วมตรวจสอบผลการทำงานขององค์กรบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน	64 (32.7)	38 (19.4)	36 (18.4)	34 (17.3)	24 (12.2)	3.43	1.41	มาก
เฉลี่ย						**3.45**	**0.89**	**มาก**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนด้านการวางกฎกติกาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์

แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนด้านการวางกฎกติกาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ โดยรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนด้านการวางกฎกติกาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดในเรื่อง การตัดต้นไม้ในเขตป่าไม้ชุมชนต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.91) รองลงมาคือ ห้ามบุกรุกยึดถือครอบครองพื้นที่ป่าไม้ในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.81) การพิจารณาให้ความเห็นชอบในการตัดต้นไม้ในเขตป่าไม้ในชุมชนของคณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชนให้กระทำได้ในกรณีเพื่อการสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้านที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (ค่าเฉลี่ย 3.80) การเข้าไปเก็บหาผลผลิตใด ๆ ในป่าไม้ในชุมชน ของคนต่างถิ่นต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.72) ชาวบ้านในชุมชนมีสิทธิในการเข้าไปเก็บหาพืชผักพื้นบ้าน พืชสมุนไพร หน่อไม้ ผลไม้ เห็ดชนิดต่าง ๆ เพื่อการค้าได้ และชาวบ้านในชุมชนที่มีความประสงค์จะเข้าไปเก็บหาผลผลิตใด ๆ เพื่อการค้าควรได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.71) เท่ากันทั้ง 2 ประเด็น การจัดป้ายแสดงแนวเขตป่าไม้ในชุมชนให้มีจำนวนมากขึ้นจะป้องกันการบุกรุกพื้นที่ได้ (ค่าเฉลี่ย 3.66) คนต่างถิ่นสามารถเข้าไปเก็บหาผลผลิตใด ๆ ในป่าไม้ในชุมชน ได้เพียงเพื่อการใช้สอยในครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย 3.53) ชาวบ้านในชุมชนมีสิทธิในการเข้าไปเก็บหาเศษไม้ ปลายไม้ตายแห้งอันมีลักษณะเป็นไม้ฟืนรวมถึงการตัดไม้ไผ่เพื่อการค้าได้ (ค่าเฉลี่ย 3.44) ห้ามทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูลในเขตพื้นที่ป่าไม้ของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.40) และมีความคิดเห็นน้อยที่สุดในเรื่อง การฟื้นฟูสภาพป่าไม้ในชุมชนในพื้นที่ส่วนที่เป็นป่าธรรมชาติควรเน้นการปลูกไม้ป่ากินได้(ค่าเฉลี่ย 3.01) ตามลำดับ (ตารางที่ 24)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 24 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนด้านการวางกฎกติกาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ ของครัวเรือนตัวอย่าง ในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556

จำนวน (ร้อยละ)

ด้านการวางกฎกติกาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์	ระดับความคิดเห็น					$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. การตัดต้นไม้ในเขตป่าไม้ชุมชนต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ชุมชน	85 (43.4)	49 (25.0)	32 (16.3)	19 (9.7)	11 (5.6)	3.91	1.22	มาก
2.การพิจารณาให้ความเห็นชอบในการตัดต้นไม้ในเขตป่าไม้ในชุมชนของคณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชนให้กระทำได้ในกรณี เพื่อการสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้านที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	83 (42.3)	45 (23.0)	29 (14.8)	23 (11.7)	16 (8.2)	3.80	1.32	มาก
3.ห้ามทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูลในเขตพื้นที่ป่าไม้ของชุมชน	53 (27.0)	41 (20.9)	58 (29.6)	20 (10.3)	24 (12.2)	3.40	1.32	ปานกลาง
4. ห้ามบุกรุกยึดถือครอบครองพื้นที่ป่าไม้ในชุมชน	68 (34.7)	58 (29.6)	38 (19.4)	29 (14.8)	3 (1.5)	3.81	1.11	มาก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 24 (ต่อ)

จำนวน (ร้อยละ)

ด้านการวางกฎกติกาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์	ระดับความคิดเห็น					$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
5. การเข้าไปเก็บหาผลผลิตใด ๆ ในป่าไม้ในชุมชน ของคนต่างถิ่นต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน	65 (33.2)	53 (27.0)	45 (23.0)	25 (12.7)	8 (4.1)	3.72	1.17	มาก
6. คนต่างถิ่นสามารถเข้าไปเก็บหาผลผลิตใดๆ ในป่าไม้ในชุมชน ได้เพียงเพื่อการใช้สอยในครัวเรือน	60 (30.6)	47 (24.0)	47 (20.0)	21 (10.7)	21 (10.7)	3.53	1.31	มาก
7. ชาวบ้านในชุมชนมีสิทธิในการเข้าไปเก็บหาพืชผักพื้นบ้าน พืชสมุนไพร หน่อไม้ ผลไม้ เห็ดชนิดต่าง ๆ เพื่อการค้าได้	74 (37.8)	37 (18.9)	46 (23.5)	32 (16.2)	7 (3.6)	3.71	1.23	มาก
8. ชาวบ้านในชุมชนมีสิทธิในการเข้าไปเก็บหาเศษไม้ ปลายไม้ตายแห้งอันมีลักษณะเป็นไม้ฟืน รวมถึงการตัดไม้ไผ่เพื่อการค้าได้	51 (26.0)	43 (21.9)	62 (31.6)	21 (10.8)	19 (9.7)	3.44	1.25	มาก
9. ชาวบ้านในชุมชนที่มีความประสงค์จะเข้าไปเก็บหาผลผลิตใด ๆ เพื่อการค้าควรได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน	61 (31.1)	53 (27.0)	50 (25.5)	28 (14.4)	4 (2.0)	3.71	1.12	มาก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 24 (ต่อ)

จำนวน(ร้อยละ)

ด้านการวางกฎกติกาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์	ระดับความคิดเห็น					$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
10. การจัดป้ายแสดงแนวเขตป่าไม้ในชุมชนให้มีจำนวนมากขึ้นจะป้องกันการบุกรุกพื้นที่ได้	81 (41.3)	27 (13.8)	42 (21.4)	33 (16.8)	13 (6.7)	3.66	1.34	มาก
11. การฟื้นฟูสภาพป่าไม้ในชุมชนในพื้นที่ส่วนที่เป็นป่าธรรมชาติควรเน้นการปลูกไม้ป่ากินได้	38 (19.4)	32 (16.3)	61 (31.1)	24 (12.3)	41 (20.9)	3.01	1.38	ปานกลาง
เฉลี่ย						**3.61**	**0.81**	**มาก**

แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนด้านภาพรวม

แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน โดยรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการวางกฎกติกาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรจากป่าไม้ในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ (ค่าเฉลี่ย 3.61) รองลงมาคือ ด้านการจัดองค์กร (ค่าเฉลี่ย 3.50) และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.45) ตามลำดับ (ตารางที่ 25)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 25 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน ของครัวเรือนตัวอย่าง ในเขตคุ้มครองย่ อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556

(n = 196)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
แนวทางด้านการจัดองค์กร	3.50	1.29	มาก
แนวทางด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	3.45	0.89	มาก
แนวทางด้านการวางกฎกติกาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรจากป่าไม้ในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์	3.61	0.81	มาก
รวมเฉลี่ย	**3.53**	**0.91**	**มาก**

ปัญหาที่พบในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 90.3 ไม่พบปัญหา มีเพียงร้อยละ 9.7 ประสบปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า (ตารางที่ 26)

ตารางที่ 26 จำนวนและร้อยละจำแนกตามปัญหาที่พบในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ปี พ. ศ. 2556

(n=196)

ปัญหาที่พบในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีปัญหา	177	90.3
มีปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า	19	9.7

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนในเขตคุ้มครองย่อยบ้านนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ครั้งนี้มี วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา 2) เพื่อศึกาลักษณะกานจัดการป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา 3) ศึกษาประเภท ปริมาณ และมูลค่าการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา และ 4) ศึกษาแนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนในพื้นที่ศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนที่ใช้ประโยชน์ ในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ พื้นที่ของ 4 หมู่บ้าน คือ บ้านนาบอน บ้านนาใหม่ บ้านหนองเป็ด และบ้านนาแชง จำนวน 196 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์มูลค่าของการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ สรุปได้ดังนี้

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่เขตคุ้มครองย่อยบ้านนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 75.5 เป็นเพศชาย ร้อยละ 28.1 อายุระหว่าง 41 – 50 ปี โดยมีอายุสูงสุด 80 ปี ต่ำสุด 22 ปี เฉลี่ย 43 ปี กลุ่มตัวอย่างทุกคนหรือร้อยละ 100 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 98.0 สถานภาพสมรส ร้อยละ 71.4 สถานภาพของผู้ตอบเป็นหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 41.3 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 91.3 ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่นี่ดั้งเดิม ร้อยละ 26.0 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมากกว่า 50 ปี โดยมีระยะเวลาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านสูงสุด 80 ปี ต่ำสุด 4 ปี เฉลี่ย 41 ปี ร้อยละ 44.9 สมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 4 – 5 คน โดยมีสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 6 คน มีพื้นที่ถือครอง จำนวน 3 แปลง โดยมีพื้นที่ถือครองสูงสุด 5 แปลง ต่ำสุด 1 แปลง เฉลี่ย 2.89 แปลง ร้อยละ 24.0 มีพื้นที่ถือครองต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1 เฮกแตร์ โดยมีพื้นที่ถือครองสูงสุด 10.04 เฮกแตร์ ต่ำสุด 0.02 เฮกแตร์ เฉลี่ย 2.52 เฮกแตร์ ร้อยละ 85.2 มีอาชีพหลักทำนา ร้อยละ 99.0 มีอาชีพรอง โดยร้อยละ 66.3 เลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 27.6 รายได้ระหว่าง 50,001 – 100,000 บาทต่อปี โดยมีรายได้สูงสุด 389,760 บาท ต่ำสุด 16,000 บาท เฉลี่ย 110,166.84 บาท ร้อยละ 93.9 มีรายได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มาจากการทำนา ร้อยละ 36.7 รายจ่ายในครัวเรือนระหว่าง 30,001 – 60,000 บาทต่อปี โดยมีค่าใช้จ่ายสูงสุด 149,600 บาทต่อปี ต่ำสุด 5,600 บาทต่อปี เฉลี่ย 49,797.29 บาทต่อปี ร้อยละ89.8 มีเงินเหลือเก็บ ร้อยละ 94.9 ไม่มีหนี้สิน สาเหตุที่ไม่มีหนี้สิน ร้อยละ 94.1 มีการดำรงชีพแบบพอเพียง โดยร้อยละ 100.0 กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน

ลักษณะการจัดการป่าไม้

พื้นที่ป่าไม้ในเขตคุ้มครองย่อยบ้านนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ ตั้งอยู่ในเขตความรับผิดชอบของแผนกกสิกรรมและป่าไม้แขวงเวียงจันทน์ สำหรับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่นี้ มีห้องการกสิกรรมและป่าไม้เมืองเฟืองเป็นหน่วยงานหลักที่ให้การสนับสนุนทั้งด้านวิชาการและงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมดูแลรักษาป่าไม้รวมกับหน่วยงานป่าไม้บ้านของแต่ละหมู่บ้านดำเนินกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ ได้แก่ การรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การป้องกันไฟป่า การดับไฟป่า การทำแนวเขตกันชน การปลูกป่า การบังคับใช้กฎกติกาเกี่ยวกับการดูแลปกปักรักษา การใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ระเบียบ กฎหมายป่าไม้ และกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้

ครัวเรือนตัวอย่างมีการนำผลิตจากป่าไม้มาใช้ประโยชน์ทั้งหมด 22 ประเภท ได้แก่ ไม้ไผ่ชอด ไม้ไผ่เฮี้ย หวาย ไม้ท่อน เห็ดหูหนู เห็ดขาว เห็ดบี้ เห็ดโคน หน่อไม้เฮี้ย หน่อไม้ชอด ผักกูด ผักหนาม ผักหวาน หมูป่า กระรอก อ้น กบ ปู ปลา ไข่มดแดง เครือแหม และไม้ฟืน โดยนำมาใช้บริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายสร้างรายได้ โดยมีครัวเรือนร้อยละ 83.3 ที่เข้าไปเก็บหาของป่าในพื้นที่ป่าไม้ และมีเพียงร้อยละ 16.7 ที่ไม่เข้าไปใช้ประโยชน์ สำหรับมูลค่าสุทธิของการใช้ประโยชน์ผลิตผลจากป่าของครัวเรือนตัวอย่างมีค่าเท่ากับ 1,362,688.24 บาทต่อปี (เฉลี่ย 13,833.73 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) สำหรับมูลค่าสุทธิของการใช้ประโยชน์ผลิตผลจากป่าแต่ละประเภท พบว่าปลาเป็นผลิตผลที่มีมูลค่าสุทธิจากการนำมาใช้ประโยชน์ที่สูงสุด รองลงมาได้แก่ ไม้ฟืน หน่อไม้เฮี้ย หวาย ไม้ไผ่ชอด ผักกูด เห็ดขาว หน่อไม้ชอด ไม้ไผ่เฮี้ย กบ เห็ดหูหนู เห็ดโคน เครือแหม ผักหวาน ไข่มดแดง ผักหนาม กระรอก อ้น ไม้ท่อน หมูป่า เห็ดบี้และปู ตามลำดับ และมูลค่าสุทธิจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนทั้งหมดในพื้นที่เขตคุ้มครองย่อยบ้านนาใหม่ มีค่าเท่ากับ 5,505,824.54 บาทต่อปี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน

ในส่วนของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยบ้านนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ ได้แบ่งการวิเคราะเป็น 3 ส่วนคือ 1) แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนด้านการจัดองค์การ 2) แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนด้านการวางกฎกติกาการ โดยรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการวางกฎกติกาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรจากป่าไม้ในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ (ค่าเฉลี่ย 3.61) รองลงมาคือ ด้านการจัดองค์กร (ค่าเฉลี่ย 3.50) และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.45) ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาด้านการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างในเขตคุ้มครองย่อยบ้านนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่าครัวเรือนตัวอย่างมีการใช้ประโยชน์จากผลิตผลป่าไม้เป็นส่วนใหญ่ เพื่อใช้ในครัวเรือน และที่เหลือจำหน่าย ได้แก่ ประเภทอาหาร ไม้ใช้สอย สมุนไพร และเชื้อเพลิง ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภาครัฐควรมีการสำรวจตรวจสอบ เพื่อกำหนดขอบเขตที่ดินพื้นที่ป่าไม้ให้ชัดเจน มีการกำหนดกฎระเบียบ กติกา มาตรการ ในเรื่องการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างชัดเจน มีบทลงโทษที่รุนแรง มีความเข้มงวดมากขึ้น และควรเข้าไปส่งเสริมให้ความรู้ด้านป่าไม้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น ความรู้ในเรื่องการใช้ประโยชน์ และความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ การปกปักรักษา การฟื้นฟู รวมถึงวิธีการเก็บผลิตผลป่าไม้ และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ที่เหมาะสม ซึ่งจะเป็นการช่วยสร้างให้ชุมชนเกิดความตระหนัก หวงแหน มีจิตสำนึกในการปกปักรักษาทรัพยากรป่าไม้ และนำไปสู่ชุมชนเข้มสามารถคุ้มครอง และใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ควรส่งเสริมการเพาะปลูกพืชพรรณ เช่น ไม้ใผ่ พืชผัก ผลไม้ชนิดต่างๆ ไว้ใช้ประโยชน์ในบริเวณที่อยู่อาศัยหรือในพื้นที่ดินทำกิน เพื่อเป็นการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้มิให้ถูกนำไปใช้ประโยชน์มากจนเกินกำลังผลิต

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภาครัฐควรมีการสอบถามความต้องการของชุมชนว่า ควรมีการกำหนดกฎกติกา หรือทบทวนระเบียบเมื่อไหร่ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของชุมชนมากที่สุดและสามารปฏิบัติรวมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภาครัฐควรส่งเสริมการปลูกป่า ไม้พืชป่ากินได้ รวมทังควรมีการทำประชาพิจารณ์หรือสอบถามความต้องการของชุมชนในการปลูกป่าไม้ชนิดต่าง ๆ เพื่อชุมชนจะได้ช่วยกันบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงการใช้ประโยชน์หรืออุประสงค์ของทรัพยากรป่าไม้เท่านั้น ดังนั้นควรที่จะทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับกำลังผลิตของป่าหรืออุปทานของทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งข้อมูลที่ได้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนจัดการ และหาจุดที่เหมาะสมในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้โดยไม่เกินกำลังผลิตของป่า เพื่อให้ทรัพยากรป่าไม้เกิดความยั่งยืนต่อไป

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมป่าไม้. 2537. **ป่าชุมชนในประเทศไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, กรมการศาสนา.

_____. 2548. **บทรายงานการสำรวจอัตราการปกคลุมป่าไม้ และการใช้ที่ดิน ค. ศ. 1992-2002**. กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้. (ภาษาลาว)

_____. 2554. **แผนจัดสรรป่าผลิตเขตคุ้มครองย่อย นาใหม่ เขตคุ้มครองเมืองเฟือง เขตป่าผลิตหนองเป็ด-นาแชง แขวงเวียงจันทน์**. กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้. (ภาษาลาว)

กรมสถิติ. 2549. **สถิติประจำปี 2548**. กระทรวงแผนการ และการลงทุน. นครหลวงเวียงจันทน์. (ภาษาลาว)

_____. 2554. **สถิติประจำปี 2553**. กระทรวงแผนการ และการลงทุน. นครหลวงเวียงจันทน์. (ภาษาลาว)

กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ และองค์การวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. 2548. **บทรายงานชีวนานาพันธุ์แห่งชาติ**. สปป ลาว. นครหลวงเวียงจันทน์. (ภาษาลาว)

กาญจนา ทิพย์มาก. 2547. **การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนมุสลิม กรณีศึกษา ตำ บลกาลอ อำ เภอรามัน จังหวัดยะลา.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เกษม จันทร์แก้ว และ สามัคคี บุณยะวัฒน์. 2538. **เอกสารประกอบการสอนวิชาการจัดการทรัพยากรป่าไม้.** คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

โกมล แพรกทอง. 2535. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการป่าไม้ชุมชน**, น. 1-45 *ใน* เอกสารการสอนชุดวิชาป่าไม้ชุมชน สาขาการส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โกมล แพรกทอง. 2535. บทบาทขององค์กรท้องถิ่นในการจัดการป่าชุมชน, น. 17-22. *ใน* **เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาทางวิชาการ เรื่องวนศาสตร์ชุมชน: ทางเลือกในการพัฒนาป่าไม้โครงการวิจัยวนศาสตร์ชุมชน.** คณะมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ดาวเวียง สิทธิราช. 2554. **การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนหมู่บ้านหลัก 32 เมืองไซ แขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นิวัติ เรืองพานิช. 2537. **การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้และสัตว์ป่า**, น. 74 - 86 *ใน* **การรวมบทความและเอกสารทางวิชาการ พ.ศ. 2525 - 2531.** ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____. 2542. **การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์รั้วเขียว.

เบญจพรรณ ชินวัตร. 2538. **เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร คณะเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บัวเรศ ประไชโย. 2535. ปริมาณและความหลากหลายของพืชพรรณธรรมชาติในป่าชุมชนภูพระป่าสงวนแห่งชาติคงมูล จังหวัดกาฬสินธุ์. **เอกสารวิจัย KU-FORD 870-0535-2.** คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. 2534. **การอนุรักษ์ธรรมชาติ แนวทางการปฏิบัติการของท้องถิ่นทางใหม่.** 5(4): 21-23.

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. 2542. **เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ**. คณะเศรษฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปองพล พฤกษภากรณ์. 2552. **ทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อการใช้ประโยชน์จากของป่าของกลุ่มชาติพันธุ์ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์. 2540. **การพัฒนาป่าชุมชนในประเทศไทย**. โรงพิมพ์คราฟแมนเพลส, กรุงเทพฯ.

_____. 2542. **เทคนิคงานป่าไม้ชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก.

_____. 2543. **ข่าวสารป่ากับชุมชน ฉบับที่ 15**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เพิ่มบุญ จูฑะเตมีย์. 2547**. ความคิดเห็นของราษฎรที่มีต่อรูปแบบการจัดการทรัพยากรป่าไม้สำหรับหมู่บ้านแม้วคลองลาน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เพ็ญพร เจนการกิจ. 2548. **เอกสารประกอบการสอนวิชา 119596 การประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.** สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

แผนกกสิกรรมและป่าไม้แขวงเวียงจันทน์. 2554. **แผนจัดสรรป่าผลิตเขตคุ้มครองย่อย นาใหม่เขตคุ้มครอง เมืองเฟือง เขตป่าผลิตหนองเป็ด นาแชง ปี 2554.** แขวงเวียงจันทน์. (ภาษาลาว)

ภูเวียง ลัดดาวงศ์. 2548. **การคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืน ดิน น้ำ และป่าไม้**. ประชุมสัมมนาการผลิตเกษตรแบบยั่งยืน, เวียงจันทน์. (ภาษาลาว)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มงคล ศรีอนันต์. 2545. **การใช้ประโยชน์ของป่าของครัวเรือนราษฎรในอำเภอบ่อเกลือจังหวัดน่าน.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

รักชนก ทุยเวียง. 2547. **การมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้บริเวณรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วราวุธ สุวรรณรัตน์. 2549. **ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์จากป่าของชุมชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงพื้นที่ป่าชุมชนโคกบึงปรือ ตำบลสระจระเข้ อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิสิทธิ์ชัย เขตสกุล. 2544. **ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเศรษฐกิจสังคมกับการใช้ประโยชน์ของป่าของชุมชนขอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารทรัพยากรป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วุฒิพล หัวเมืองแก้ว. 2548. **เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรป่าไม้**. ภาควิชาการจัดการป่าไม้. คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศรีสุวรรณ รัตนปัญญา. 2533. **อาหารธรรมชาติของชาวบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดฟันนีพับบลิชชิ่ง.

ศิริทัย แท่นแก้ว. 2548. **การใช้ประโยชน์และการจัดการป่าชุมชนโนนใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เสน่ห์ จามริก และ ยศ สันตสมบัติ. 2536. **ป่าฝนเขตร้อนกับภาพรวมของป่าชุมชนในประเทศไทย.** รายงานการวิจัยเรื่องป่าชุมชนในประเทศไทย: แนวทางการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เสน่ห์ จามริก และ ยศ สันตสมบัติ. 2538. **การจัดการสิ่งแวดล้อมป่าไม้. เอกสารประกอบการสอนวิชา 301481**. คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมพร อิศวิลานนท์. 2540. **เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม: หลักและทฤษฎี.** พิมพ์ครั้งที่ 2. โครงการวิจัยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร, คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมศักดิ์ สุขวงศ์ และเพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์. 2542. **รายงานสรุปการสัมมนาเชิงปฏิบัติการพฤกษศาสตร์และการใช้ทรัพยากรพรรณพืชอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิค.

สุนันต์ อรุณนพรัตน์. 2543. **สภาพเศรษฐกิจสังคมและลักษณะการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนในโครงการปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติป่าแควระบบสียัด (1) จังหวัดฉะเชิงเทรา.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุวรรณ ภานุนำภา. 2543. **ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม ที่ผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: กรณีศึกษาของหมู่บ้านป่าไม้พระฉาย ตำบลหนองปลาไหลอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมศักดิ์ สมานไทย. 2546. **การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการป่าชุมชน ตำ บลแม่ตาว อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สันติ สุขสอาด. 2549. **การประเมินค่าป่าไม้.** ภาควิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สภาแห่งชาติ. 2550. **กฎหมายว่าด้วยป่าไม้.** กรมป่าไม้, นครหลวงเวียงจันทน์. (ภาษาลาว)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ห้องว่าการปกครองเมืองเฟือง. 2554. **บทสรุปแผนการดำเนินงาน ปี 2553–2554.** แขวงเวียงจันทน์. (ภาษาลาว)

ห้องการแผนการและสถิติเมืองเฟือง. 2554. **สถิติประจำปี 2553**. ห้องการแผนการ และการลงทุน. เมืองเฟือง. (ภาษาลาว)

ห้องการกสิกรรมและป่าไม้เมืองเฟือง. 2554. **บทรายงานการประเมินและจัดสรรคุ้มครองเคื่องป่าของดง.** เมืองเฟือง. (ภาษาลาว)

อำนวย คอวนิช. 2528. การมีส่วนร่วมของชุมชนป่าไม้, **ในการฝึกอบรมหลักสูตรคนกับป่าไม้: สถานการณ์ปัญหาและอนาคต**, 1-3 กันยายน 2528. ณ สถาบันวิจัยสังคม, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

อำนาจ เจริญศิลป์. 2539. **การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.** สถาบันราชภัฏธนบุรี, กรุงเทพมหานคร.

อานนท์ ยอดญาติไทย. 2551. **การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่สา อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

FAO. 2000. **What are NWFT**. www.fao.org/forestry/FOPW/NWFP/What-e. stm. (Online) October 22, 2008.

Hammett, A.L. 1993. **Non-timber Forest Products : Profiles and Panacea Proceedings of the Non -timber Forest Products**. Forest Research and Survey Center, Kathmandy.

Krejcie, R. V. and E. W. Morgan. 1970. **Educational and Psycholoical Measurement**. Minnesota University, USA.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชื่อผู้เก็บข้อมูล .....

แบบสัมภาษณ์ชุดที่.....

วัน/เดือน/ปี.....

แบบสัมภาษณ์ประกอบงานวิจัย

เรื่อง การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนในเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่ เมืองเฟือง แขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

<u>คำชี้แจง</u> ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากแบบสัมภาษณ์จะนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยทางวิชาการเท่านั้น

โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง ☐ ของข้อความแต่ละข้อที่เห็นว่าตรงกับความคิดเห็นของท่าน และเป็นจริงมากที่สุด

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ (นาย,นาง,นางสาว).....นามสกุล.....

อยู่บ้านเลขที่ ..... ชื่อหมู่บ้าน ..... เมือง.....แขวง.....

เบอร์โทรติดต่อ.....

<u>ส่วนที่ 1</u> ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

*** <u>ข้อมูลทางด้านสังคม</u>**

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

2. อายุ..... ปี

3. ศาสนา ☐ พุทธ ☐ คริสต์ ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

4. สถานภาพสมรส ☐ โสด ☐ สมรส ☐ หย่าร้าง/หม้าย ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

6. สถานภาพของผู้ตอบ ☐ หัวหน้าครัวเรือน ☐ สามี/ภรรยา ☐ ปู่/ย่า ☐ ตา/ยาย ☐ ลูกสาว/ลูกชาย ☐ ลูกสะไภ้/ลูกเขย ☐ หลาน ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

.....

7. ระดับการศึกษา ☐ ไม่ได้รับการศึกษา ชั้นประถม (ระบุชั้น.....) ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

8. ภูมีลำเนาเดิมของท่าน ☐ อยู่ที่นี้ดังเดิม ☐ ย้ายมาจากที่ไหน (ระบุ).....

เหตุผลที่ย้ายมาอยู่ที่นี้..... ระยะเวลาที่ท่านอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้ .....ปี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

9. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของท่านทั้งหมด……คน ชาย……คน หญิง……..คน

☐ อายุ น้อยกว่า 15 ปี……..คน ชาย……..คน หญิง……..คน

☐ อายุ 15 – 60 ปี……..คน ชาย……..คน หญิง……..คน

☐ อายุมากกว่า 60 ปี……..คน ชาย……..คน หญิง……..คน

10. ท่านมีที่ดินถือครองจำนวน…….แปลง เนื้อที่รวม…….. ไร่ หรือ…….(เฮกแตร์)

แปลงที่	ขนาดพื้นที่ (ไร่)	หรือ ขนาดพื้นที่ (เฮกแตร์)	ลักษณะการใช้ประโยชน์
……	…….....	……	…….....
……	…….....	……	…….....
……	…….....	……	…….....
……	…….....	……	…….....

*** <u>ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ</u>**

11. อาชีพหลักของท่าน (อาชีพที่ท่านใช้เวลาเป็นส่วนใหญ่และมีรายได้ประจำจากอาชีพนี้)

☐ ทำนา ☐ รับราชการ

☐ ปลูกพืชผักสวนครัว ☐ ค้าขาย

☐ เลี้ยงสัตว์ (ระบุ) ..... ☐ รับจ้าง

☐ เก็บหาของป่า ☐ ลูกจ้างบริษัท/โรงงาน

☐อื่นๆ (ระบุ).....

12. อาชีพรองของท่าน (อาชีพใดที่ไม่ใช่อาชีพหลักของการประกอบการ)

☐ ไม่มีอาชีพรอง

☐ มีอาชีพรอง ระบุ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ทำนา ☐ ปลูกพืชผักสวนครัว

☐ ค้าขาย ☐ รับจ้าง

☐ เลี้ยงสัตว์ ☐ ลูกจ้างบริษัท/โรงงาน

☐ เก็บหาของป่า ☐อื่นๆ (ระบุ).....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

13. รายได้ของครัวเรือนทั้งหมด (บาท/ครัวเรือน/ปี)

ที่มาของรายได้	บาท/เดือน	บาท/ปี	หมายเหตุ
ทำนา			
ปลูกพืชผักสวนครัว			
เลี้ยงสัตว์			
รับราชการ			
ค้าขาย			
รับจ้าง			
ลูกจ้างบริษัท/โรงงาน			
แหล่ง อื่น ๆ (ระบุ)…… ……..			
รายได้รวม			

14. รายจ่ายของครัวเรือนทั้งหมด (บาท/ครัวเรือน/ปี)

รายการ	จำนวนเงิน/บาท	หมายเหตุ
ค่าใช้จ่ายในการทำนา		
ค่าใช้จ่ายในการปลูกพืชผักสวนครัว		
ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงสัตว์		
ค่าใช้จ่ายในการเก็บหาของป่า		
ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน อาหาร…… เครื่องนุ่งห่ม……		
รายจ่ายรวม		

15. รายได้และรายจ่ายในครัวเรือนของท่าน เมื่อเปียบเทียบกันในรอบปีที่ผ่านมา (2555)

☐ มีเงินเหลือเก็บ ☐ รายได้เท่ากับร่ายจ่าย ☐ ไม่เพียงพอ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

16. ภาวะหนี้สิน (ครัวเรือนของท่านมีหนี้สินหรือไม่)

☐ **มีหนี้สิน** ☐ **ไม่มีหนี้สิน**

ถ้ามีหนี้สินเพราะเหตุใด		**ถ้าไม่มีหนี้สินเพราะเหตุใด**	
☐	ซื้อที่ดินเป็นของตนเอง	☐	อาศัยพืชผลที่เพาะปลูกได้
☐	ซื้อเครื่องและอุปกรณ์ในการผลิต (ทำนา)	☐	มีการดำรงชีพแบบพอเพียง
☐	ซื้อเครื่องจักรเข้าในการผลิต (ทำนา)	☐	เพราะอาชีพที่ทำอยู่มีรายได้มาก
☐	อื่นๆ (ระบุ).....	☐	อื่นๆ (ระบุ)..... ....

17. กรณีที่ตอบว่ามีหนี้สิน (แหล่งของหนี้สินในปัจจุบัน)

ในภาคเกษตร				**นอกภาคเกษตร**			
แหล่งที่มาของหนี้สินครัวเรือน	**จำนวนเงิน**	**ดอกเบี้ยบาท/ปี**	**ระยะเวลากู้ยืม**	**แหลงของหนี้สิน**	**จำนวนเงิน**	**ดอกเบี้ยบาท/ปี**	**ระยะเวลากู้ยืม**
ธกส				กองทุนหมู่บ้าน			
ธนาคารนโยบาย				นายทุน/พ่อค้า			
อื่นๆ (ระบุ)..... …… ……							

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

<u>ส่วนที่ 2</u> ข้อมูลการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้

1. ท่านเคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้หรือไม่

☐ ไม่เคย ☐ เคย/โดยได้รับข่าวสารจาก.....

2. ท่านเคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้หรือไม่

☐ ไม่เคย ☐ เคย/จากหน่วยงาน.....

ในหัวข้อเรื่อง .....

3. ท่านเข้าไปเก็บหาของป่าในพื้นที่ป่าไม้บ้างหรือไม่

☐ ไม่เข้าไปเก็บหาเพราะเหตุผล

☐ กฎหมาย ☐ กฎระเบียบของชุมชน ☐ ไม่ว่าง ☐ ไม่อยู่ ☐ อื่นๆ (ระบุ).....

☐ เข้าไปเก็บหา

โปรดระบุระยะทางจากที่อยู่อาศัยถึงป่า .....(เมตร) โดยมีรายรายลเอียดต่างๆดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชนิด	ช่วงเดือนที่เก็บ	จำนวนครั้งที่เก็บ	ปริมาณที่เก็บหาได้ต่อครั้ง	ปริมาณที่เก็บหาได้ (หน่วย/ปี)	ใช้ในครัวเรือน	จำหน่าย	ราคา (บาท/กก)	มูลค่ารวม (บาท/ปี)	ระยะเวลาที่เก็บ (ชม/ครั้ง)	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง (บาท)
1. ด้านไม้ใช้สอย										
1) ไม้ไผ่ชอด (ลำ)										
2) ไม้ไผ่เรี้ย (ลำ)										
3) หวาย (ลำ)										
4) ไม้ท่อน (ลบ.ม.)										
5) อื่นๆ										
2. ด้านอาหาร										
2.1 เห็ด (กก										
1) เห็ดหูหนู										
2) เห็ดขาว										
3) เห็ดบี้										
4) เห็ดปลวก										
5) อื่นๆ.....										

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชนิด	ช่วงเดือนที่เก็บ	จำนวนครั้งที่เก็บ	ปริมาณที่เก็บหาได้ต่อครั้ง	ปริมาณที่เก็บหาได้ (หน่วย/ปี)	ใช้ในครัวเรือน	จำหน่าย	ราคา (บาท/กก)	มูลค่ารวม (บาท/ปี)	ระยะเวลาที่เก็บ (ชม/ครั้ง)	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง (บาท)
2.2 หน่อไม้										
1) หน่อไม้เรย										
2) หน่อไม้ชอด										
3) อื่น ๆ										
2.3 พืชผักป่า										
1) กล้วยป่า										
2) ผักกูด										
3) ผักหนาม										
4) ผักหวาน										
5) ผักกุ่ม										
6) ผักติ้วส้ม										
7) อื่น ๆ										

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชนิด	ช่วงเดือนที่เก็บ	จำนวนครั้งที่เก็บ	ปริมาณที่เก็บหาได้ต่อครั้ง	ปริมาณที่เก็บหาได้ (หน่วย/ปี)	ใช้ในครัวเรือน	จำหน่าย	ราคา (บาท/กก)	มูลค่ารวม (บาท/ปี)	ระยะเวลาที่เก็บ (ชม/ครั้ง)	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง (บาท)
2.4 ผลไม้ป่า (กก.)										
1) มะไฟ										
2) มะก่อ										
3) มะขามป้อม										
4) มะค้อส้ม										
5) มะกอก										
6) มะหว้า										
7) มะเดื่อ										
8) อื่น ๆ										
2.5 สัตว์ป่า (กก.)										
1) หมู่ป่า										
2) กระรอก										
3) ฟาน										

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชนิด	ช่วงเดือนที่เก็บ	จำนวนครั้งที่เก็บ	ปริมาณที่เก็บหาได้ต่อครั้ง	ปริมาณที่เก็บหาได้ (หน่วย/ปี)	ใช้ในครัวเรือน	จำหน่าย	ราคา (บาท/กก)	มูลค่ารวม (บาท/ปี)	ระยะเวลาที่เก็บ (ชม/ครั้ง)	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง (บาท)
2.5 สัตว์ป่า (กก.)										
4) อ้น										
5) กบ										
6) ปู										
7) นก										
8) ปลา										
9) อื่น ๆ										
2.6 แมลงและผลิตผลของแมลง										
1) หนอนไม้ไผ่ (กก.)										
2) รังผึ้ง (รัง)										
3) น้ำผึ้ง (ลิตร)										
4) ไข่มดแดง (กก.)										
5) อื่น ๆ										

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชนิด	ช่วงเดือนที่เก็บ	จำนวนครั้งที่เก็บ	ปริมาณที่เก็บหาได้ต่อครั้ง	ปริมาณที่เก็บหาได้ (หน่วย/ปี)	ใช้ในครัวเรือน	จำหน่าย	ราคา (บาท/กก)	มูลค่ารวม (บาท/ปี)	ระยะเวลาที่เก็บ (ชม/ครั้ง)	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง (บาท)
3. สุมนไพร										
1) เครือแหม										
2) พญาเสือโคร่ง										
3) เครือเขารอ										
4) เครือยางแดง										
5) อื่น ๆ										
4. เชื้อเพลิง (ลบ.ม.)										
1) ไม้ฟืน										
2) ไม้เผาถ่าน										
3) อื่น ๆ										

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

<u>ส่วนที่ 3</u> ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน

<u>คำชี้แจง</u> โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง ✓ ท้ายข้อความที่ตรงกับความรู้ของท่าน

ลำดับ	การจัดการทรัพยากรป่าไม้	เห็นด้วยมากที่สุด (5)	เห็นด้วยมาก (4)	เห็นด้วยปานกลาง (3)	เห็นด้วยน้อย (2)	ไม่เห็นด้วย (1)
<u>แนวทางด้านการจัดองค์กร</u>						
1)	มีคณะกรรมการทำหน้าที่ในการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน เขตคุ้มครองย่อยนาใหม่					
2)	คณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน ประกอบด้วยผู้นำชุมชน หน่วยงานป่าไม้บ้าน ผู้นำหญิงบ้าน หน่วยงานป่าไม้บ้าน หน่วยงานพัฒนาหมู่บ้าน และผู้ที่มีบทบาทในชุมชน (ผู้ให้คำปรึกษา)					
3)	คณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชนกำหนดอัตราค่าปรับสำหรับผู้กระทำผิดกฎกติกาการใช้สอย					
4)	คณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชนกำหนดระยะเวลา การห้ามเข้าไปเก็บหาผลผลิตใดๆในพื้นที่ป่าชุมชน สำหรับผู้กระทำผิดกฎกติกาการใช้สอย					

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ลำดับ	การจัดการทรัพยากรป่าไม้	เห็นด้วยมากที่สุด (5)	เห็นด้วยมาก (4)	เห็นด้วยปานกลาง (3)	เห็นด้วยน้อย (2)	ไม่เห็นด้วย (1)
<u>แนวทางด้านการจัดองค์กร</u>						
5)	คณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน มีหน้าที่แจ้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ดำเนินการตามกฎหมายแก่ผู้กระทำผิดกฎกติกาการใช้สอย เมื่อใช้วิธีการประนีประนอมแล้วเห็นว่าไม่เป็นผล					
6)	คณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชนทำหน้าที่รวบรวมและดูแลรักษาค่าปรับที่พึงได้รับจากผู้กระทำผิดกฎกติกาการใช้สอยเพื่อไว้ใช้ในกิจกรรมการพัฒนาป่าไม้ในชุมชน					
<u>แนวทางด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน</u>						
7)	ท่านมีส่วนร่วมในการทำหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลรักษาป่าไม้ในชุมชน					
8)	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน					
9)	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และทุนทรัพย์ เพื่อการพัฒนาป่าไม้ในชุมชน					

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ลำดับ	การจัดการทรัพยากรป่าไม้	เห็นด้วยมากที่สุด (5)	เห็นด้วยมาก (4)	เห็นด้วยปานกลาง (3)	เห็นด้วยน้อย (2)	ไม่เห็นด้วย (1)
<u>แนวทางด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน</u>						
10)	ท่านมีส่วนร่วมสละแรงงานตามกำลังความสามารถเพื่อการพัฒนาป่าไม้ในชุมชน					
11)	ท่านมีส่วนร่วมในการพิจารณากำหนดและทบทวนกฎกติกาการใช้สอยร่วมกับคณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน					
12)	มีการพิจารณาทบทวนกฎกติกาหรือระเบียบในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ป่าไม้ในชุมชน ในทุกๆ 2 ปี					
13)	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมขององค์กรบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน					
14)	ท่านมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายการทำงานขององค์กรบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน					
15)	ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติงานขององค์กรบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน					
16)	ท่านมีส่วนร่วมตรวจสอบผลการทำงานขององค์กรบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน					

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ลำดับ	การจัดการทรัพยากรป่าไม้	เห็นด้วยมากที่สุด (5)	เห็นด้วยมาก (4)	เห็นด้วยปานกลาง (3)	เห็นด้วยน้อย (2)	ไม่เห็นด้วย (1)
<u>แนวทางด้านการวางกฎกติกาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรจากป่าไม้ในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์</u>						
17)	การตัดต้นไม้ในเขตป่าไม้ในชุมชนต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน					
18)	การพิจารณาให้ความเห็นชอบในการตัดต้นไม้ในเขตป่าไม้ในชุมชนของคณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชนให้กระทำได้ในกรณี เพื่อการสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้านที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง					
19)	ห้ามทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูลในเขตพื้นที่ป่าไม้ในชุมชน					
20)	ห้ามบุกรุกยึดถือครอบครองพื้นที่ป่าไม้ในชุมชน					
21)	การเข้าไปเก็บหาผลผลิตใดๆ ในป่าไม้ในชุมชนของคนต่างถิ่นต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน					
22)	คนต่างถิ่นสามารถเข้าไปเก็บหาผลผลิตใดๆในป่าไม้ในชุมชนได้เพียงเพื่อการใช้สอยในครัวเรือน					

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ลำดับ	การจัดการทรัพยากรป่าไม้	เห็นด้วยมากที่สุด (5)	เห็นด้วยมาก (4)	เห็นด้วยปานกลาง (3)	เห็นด้วยน้อย (2)	ไม่เห็นด้วย (1)
<u>แนวทางด้านการวางกฎกติกาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรจากป่าไม้ในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์</u>						
23)	ชาวบ้านในชุมชนมีสิทธิในการเข้าไปเก็บหาพืชผักพื้นบ้าน พืชสมุนไพร หน่อไม้ ผลไม้ เห็ดชนิดต่างๆ เพื่อการค้าได้					
24)	ชาวบ้านในชุมชนมีสิทธิในการเข้าไปเก็บหาเศษไม้ปลายไม้ตายแห้งอันมีลักษณะเป็นไม้ฟืน รวมถึงการตัดไม้ไผ่ เพื่อการค้าได้					
25)	ชาวบ้านในชุมชนที่มีความประสงค์จะเข้าไปเก็บหาผลผลิตใดๆเพื่อการค้าควรได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารจัดการป่าไม้ในชุมชน					
26)	การจัดทำป้ายแสดงแนวเขตป่าไม้ในชุมชนให้มีจำนวนมากขึ้นจะป้องกันการบุกรุกพื้นที่ได้					
27)	การฟื้นฟูสภาพป่าไม้ในชุมชนในพื้นที่ส่วนที่เป็นป่าธรรมชาติควรเน้นการปลูกไม้ป่ากินได้					

หมายเหตุ: 1 บาท = 250 กีบ (กีบ หมายถึง ชื่อของสกุลเงินของ สปป.ลาว)

1 ไร่ = 1,600 ตารางเมตร (ตารางเมตร หมายถึง หน่วยวัดขนาดพื้นที่ ที่ใช้ใน สปป.ลาว)

1 เฮ็กแตร์ = 6.25 ไร่ หรือเท่ากับ 10,000 ตารางเมตร (เร็กแตร์ หมายถึง หน่วยวัดขนาดพื้นที่ ที่ใช้ใน สปป.ลาว)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

*** <u>ปัญหาที่พบในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนและแนวทางในการแก้ไข</u>**

☐ ไม่มีปัญหา

☐ ปัญหาที่พบ (ระบุ).....

.....

.....

.....

แนวทางในการแก้ไข (ระบุ) .....

.....

.....

.....

*** <u>ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนเขตคุ้มครองย่อยนาใหม่อย่างไรบ้าง</u>**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือให้ข้อมูลในการตอบแบบสัมภาษณ์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก ข

ผลการวิเคราะห์ค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นแบบสอบถามการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนเป็นรายข้อ (Item-total Statistics)

คำถามที่	Scale Mean If Item Deleted	Scale Variance If Item Deleted	Corrected Item If Item Deleted	Alpha If Item Deleted
1	99.5333	545.6368	0.8096	0.9454
2	99.7333	549.9264	0.6895	0.9464
3	99.7667	583.8402	0.1161	0.9519
4	99.6667	540.2299	0.9011	0.9445
5	100.1000	520.4379	0.8646	0.9440
6	99.6333	552.0333	0.6321	0.9470
7	99.9667	564.2402	0.3724	0.9499
8	100.2333	561.2195	0.3778	0.9501
9	99.5333	550.0506	0.3262	0.9544
10	99.9000	535.9552	0.8151	0.9449
11	100.1000	553.9552	0.5562	0.9478
12	99.8667	567.6368	0.3562	0.9498
13	99.9333	548.6161	0.7091	0.9462
14	99.8333	542.8333	0.8478	0.9450
15	99.5333	547.1540	0.8241	0.9454
16	99.7333	545.4437	0.8719	0.9450
17	99.6000	548.8690	0.8318	0.9454
18	100.0333	533.2057	0.8039	0.9450
19	100.1333	555.0851	0.5597	0.9477
20	99.8000	548.2345	0.7762	0.9457
21	99.8333	543.2471	0.8403	0.9450

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

คำถามที่	Scale Mean If Item Deleted	Scale Variance If Item Deleted	Corrected Item If Item Deleted	Alpha If Item Deleted
22	99.8667	555.4989	0.6133	0.9472
23	99.9000	554.9207	0.6343	0.9470
24	100.2333	574.3920	0.2652	0.9506
25	100.0667	538.8920	0.8457	0.9448
26	99.8000	538.0966	0.9212	0.9442
27	99.8667	568.9471	0.3776	0.9494

Alpha = 0.9489

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ –นามสกุล	นายสุพาลักษณ์ ธรรมมะสอน
วัน เดือน ปี ที่เกิด	วันที่ 7 เดือนกันยายน พ. ศ. 2519
สถานที่เกิด	หมู่บ้านโพนทอง เมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก สปป. ลาว
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต คณะป่าไม้ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	หัวหน้าขะแหนงค้นคว้าวิจัยโครงการลงทุน Chief of research and analysis division
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	กรมแผนการ กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ สปป. ลาว Department of Planning, Ministry of Agriculture and Forestry
ผลงานดีเด่นและรางวัลทางวิชาการ	-
ทุนการศึกษาที่ได้รับ	องค์การร่วมมือระหว่างประเทศไทย (Thailand International Development Cooperation Agency :TICA)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์